

quippe cum superstitione quadam colligendum, veterum reperio fuisse opinionem. *Ælianus*. lib. ix. *Animal. cap. xxxii*. Ὑσσομάμων, ἔστιν ὅστις ἔργον τρυγῆν εὐτελεῖ ἀεροκάπτου μὲν χόρτου καὶ ὑποκίτησι πῆσι βίβας, οὐ μὲν δὲ χερσὶν τῶν φησὶν ἐπὶ ἀνασῶσιν. ἀλλὰ τῶν ζώων πτηνῶν ὅπου θηροφάντες ἢ περιάμεινοι πῆν ποδῶν ἢ ἔπειθε ἀποσίδησαν τῆ ποσὶ. τὸ δὲ ἰλυσσομάμων ἵστα μὲν τοὶ ἀνασῶσιν αὐτῆς καὶ ἐπιλυσιπλήν ἐκείνην ἕως ἀδύονται ἀνθρώποι. ἢ δὲ μὴ ταύτην ἀνασῶσιν ἔχει ἄλλος ὅπερ οὐκ ἴσται (Alt. δίσται) κελῶς καὶ ἕως ἱλαῶν, (ἱλαῶν Alt.) θηροφάντομα ἰλιφάντα. *Interpres*. *Hysocymon* ἔστιν ὅρον collecturi circumfodunt, ita ut commoveant luxuriantque radices, non sunt tamen ipsi manibus evellunt, sed volucrum aliquem altero crure alligant herba, quam illa deinde irrequieto motu suo evellit. utraque autem utilis est ad remedia homini adversus volvulum, præsertim si quis sic evellendum curavit, sive aliunde accepertit. nisi hoc modo evuantur periculum esse putant.

Non imprudenter *Strychius* conjunxit tithymalos. Non diffiteor, facie, nec non natura longè diversa esse; Idcirco tamen novum non auspicandum caput. In memoriam revocare oportet, quod supra capite decimo dixit, se acturum de iis, quæ succo, foliis, fructu, radice usum præstant. Horum continuat historiam, eamque absolvit hoc capite, concluditque verbis, quæ paulo infra habentur. Ταῦτα μὲν οὖν τοῖς πε φύλλοις, καὶ τοῖς ὄπποις, καὶ τοῖς κερποῖς χησίμομα. Tithymalorum fructum, folia, & succum magni in medicina usus quondam fuisse, nemo inficias ibit, qui de limine rein Botanicam salutarit.

Τιθύμαλον, vel πθύμαλον gemino μ. nomen accepit à lacteo succo, quo hujus species omnes turgent: Uno *Nicandri* versiculo, in *Theriaca*, etymon hoc probari potest.

Σαμψύχη, κύπτον τι ἐν γλαυρά θυμαλίδα,
Sumpfsuchi, cytisumque ἔστι lactosaf thymalidas.

Vetus *interpres*, *Ευγλαυράς* ἢ αὐτῆς φησι, ἀπὶ τὸ πολὺν ὄππον ἔχουσα. ἢ γλαυκὰ πύδα, ἢ ἄρην ἀληθινούσας πῆσι γάλα. *Euglaugas* dixit, quod multo scatent succo, vel lactose sunt, sive quod abundant repletaque sint lacte. *Suidas* γλαυράς, γάλα ἐν γλαυροῖς ἀπὶ τὸ λίνον. Tithymalum, vel per diphtongum πθύμαλον, non ineptè quis interpretabitur mammam, sive papillam uberis exitiosam, sive virosam. *Suidas*. Τιθύοι οἱ μαστὶ ἢ πῆσι τῶν μαστῶν τὰ ἄκρα. *Mamma* vel eadem partes summa: μάλλον *Eustachius* exitiosum significare docet, Latinis lactaria & lactuca caprina dicitur. *Plinius*. lib. xxvi. cap. viii. Tithymalum nostris herbam lactariam vocant, alii lactucam caprinam: narrantque lacte ejus inscripto corpore, cum inavuerit, si cinis inspergatur, aperere litteras, ἔστι ita quidam adulecra alioqui maluerit, quam codicillis. Caprinam dictam volunt lactucam, quod ex hac herba, non secus ac ex lactuca secta, lac fluat. Addunt caprinam, quod capræ tithymalis vescantur. Qui velit, credat; *Columella* & *Celsus* latinis lactucam marinam vocatum fuisse docent. *Columella*: lib. vi. cap. xv. Item si vomer crus sauciavit, marina lactuca, quam *Græci* πθύμαλον vocant, admisto sale imponitur. *Celsus* lib. v. cap. vii. In quo docet quæ corpus exedant. *Galla*, alumen, lac caprifici, vel lactuca marina, quæ tithymalos à *Græcis* nominatur, alcyonium, &c. Marina lactuca, quod locis asperis, montosis, mari vicinis plurimum nascatur, ac sæpius reperitur. Docti quidam botanici *Celsum*, ac *Columellam* tithymalum paralius intelligere hoc loco existimant, quod mihi non fit probabile. Scripsisset enim uterque, lactuca marina, quam *Græci* πθύμαλον καλεῖσθαι vocant; insuper, non solum paralii tithymali lac corpus exedit, sed id præstat omnium tithymalorum succus. Tria *Theophrastus* recenset genera. *Nicandri* *Scholias* tria quoque genera scribit esse, ex auctoritate *Mictonos*, οἱ δὲ *Μικτων* ἐν τῷ ἀπὸ τῆς ῥίζης καὶ θυμαλίδα φασὶ τρεῖς ἴδη κορυφαίας, &c. *Dioscorides*, verò *Plinius*, & ceteri recensentes septem, quorum historiam hoc capite examinabo: ac quidem à paraliis principio ducto, de hoc enim primo loco egit præceptor. Παράλιον dici, quod in maritimis nascatur, in dubium nemo facile vocabit. κόκκος vocatum scribit, quod caput orbiculatum in cacumine habeat, in quo semen ervi simile. Coccus fructus orbiculatus, rotundus est. *Nicandri* *Scholias* tithymalida vocari auctor est, τὸ τρίτον inquit, θυμαλίδα, *Dioscorides* loco citato δὲ τὸ καλεῖσθαι λεγόμενον πθύμαλον δὲ ἵσται πθύμαλίδα ῥιζοῦ καὶ οὐκ ἔστιν. *Plinius* lib. xxvi. cap. viii. Tertium

genus tithymali paralius vocatur sive tithymalis. Idem *Apulejus*, ex quibus existimo *Scholias* scripsisse, τὸ τρίτον πθύμαλίδα. *Dioscorides* mecona appellari scribit paralius, quod capitulum orbiculatum papaveris modo ferat; vel quod lac, papaveris instar, emittat. folio paralius *Theophrastus* esse rotundo, *Dioscorides* oblongo & ad lini accedere formam, inquit. *Theophrastus* fructu candido inquit; *Dioscorides* capitulum ferre orbiculatum, semen orobo simile, varium, florem album. *Theophrasti* opinionem defendit *Plinius* hoc capite citato, ubi ea quæ *Theophrastus* de paraliis tithymalo tradit, ad verbum recenset. Dixi hoc capite; quia lib. xx. cap. xix. quæ à *Dioscoride* tribuuntur huic paraliis, ille ascribit papaveri, ejusque tertium genus facit. Credo quod ῥιζοῦ *Dioscorides* vocari scribar, lib. iv. cap. cxxxvi. ubi sic inquit, Tertium genus tithymali dicitur paralius, quem tithymalida aut mecona aliqui appellaverunt. Sic *Plinius*, lib. xxvi. cap. viii. Tertium genus tithymali paralius vocatur, sive tithymalidis, folio rotundo, caule palmum alto, ramis rubentibus, semine albo, quod colligitur incipiente uva, ἔστι siccatum teritur, sumiturque acetabulis mensura ad purgationes. Incipiente inquit uva. *Theophrastus* ὅταν ἀρῆ περιχρῆσθαι γαφύλης. cum uva variare incipit. Minus rectè *Doctis*. *Gaza nigrescere*. *Supra* lib. iiii. περιχρῆσθαι βότρυον docuimus interpretandum esse, variante uva; id est, cum maturescere incipit. Paralius tithymalum his fere verbis descripsit *Dioscorides*: φύεται ἐν ἀσθηλασίοις πέποις, κλώνια δὲ ἔχει ἀπορμαινίους ὀρθίους (sic verus codex. *Lacuna* etiam legit ὀρθούς, ita & *Serapio* itemque *Apulejus*) ἀπορμαινίους ἢ ἢ δὲ τὸ τῆς ῥίζης, ἀπὸ οὗ τὰ φύλλα τριχῆδόν μικρὰ, ὑπόστενα, ἀσθημένη, ἰσχυρὰ λίγη, κεφαλὴν δὲ ἔσθ' ἄκρα ἀσθηρῆ (vetus addit πυκνὴν, quomodo etiam *Lacuna*, & *Oribasius* legunt) ἐν τῷ κερποῖς ὡς ὄρθον ποικίλον. ἀπὸ λευκῶ. ὄρθον δὲ ὀρθίον, καὶ ἢ ῥίζα ὄρθον λευκῶ (addit *Oribasius* ποικίλον) μεσῆ. Nascitur in maritimis, ramis palmum altis, erectis, subrubentibus, quinis, senisve à radice exeuntibus: circa quos folia serie quadam digesta, eaque parva, quadantenus angusta, oblonga, ἔστι lini foliis similia, capite in cacumine orbiculato, in quo semen, ervi simile, varium, flores albi. frutex totus cum radice lacteo succo turget. Maritimo tithymalo cauliculi quini fenive erecti assurgunt cubitales,

Tithymalus paralius.

tenuis, dilute rubentes, tactu glutinosi, quos multa, parva, angusta, oblonga vestiunt foliola, instar lini sed densiora & latiora, è candore subnigra, alypi terribilis paria & similia: flosculis conspicitur ex herbaceo lateolis,

luteolis, in summis pediculis circinata foliola media trajicientibus, sicque umbellam efformantibus, & semen edentibus tricocci, chameleæ, aut latyridis non dissimile, minus & coactius, intus medullosa tria grana sunt, heliotropii tricocci, cineritii coloris, radice simplici proluxa, lignosa. Maritima loca amat, ac non modò in Italiæ aut Hispaniæ, sed & in Bataviæ, Zelandiæque locis incultis, aridis, præaltis, subinde nascitur. Variat is qui in maritimis natus est ab hortensi. Quippe qui luxuriantibus cauliculis, & in longitudinem excrecentibus, rarioribus efficitur foliis. Dioscoridem & Theophrastum conciliabimus, si dicamus Theophrastum attendisse ad foliola, quæ umbellam ambiunt; Dioscoridem, quæ cauliculum cingunt. Semen fert albicans, sive cinereum, in quo maculæ subnigræ apparent. Neglexit hoc Theophrastus, observavit Dioscorides.

Alterum tithymalum marem vocat. Nicandri Scholiastes καλλιόριον ἢ τὸ μὲν ἄριστον ἄριστον, ὑπὸ πύρον ἢ κωβίον, ἴσως ἢ θαλασσίον ἔχοντα ῥαβδόδος ἰερῶν. Primum genus mas vocatur, ab aliis vero cōbion, fruticulus est ramulis rubris. Dioscorides loco citato. κωβίον vocari testatur, ὁ μὲν ἄριστον χαρῶν κωβίον, ὑπὸ πύρον κωβίον, ἢ ἀμυγδαλοειδὲς ἢ κωβίον ὀνομάζεται. Quorum masculus characias, quasi vallis, ab aliquibus comates, amygdaloïdes, aut cobius vocatur. Apud Apulejum non κωβίον, sed gobios legitur. Tithymali species septem; quarum alia masculus sive characias appellatur vel cometes, aut amygdaloïdes, atque gobios helioscopos, meconitis, alypis. Latini baltheum, laetucam Marinam. κωβίον, sive gobium dictum voluit, à piscis κωβίου gobii quadam similitudine. Sed quam similitudinem cum gobio habeat, ignorare me fateor. Amygdaloïdes dicitur, quod folia, oleæ longiora, amygdalum referant. Characias quod vallis & septis muniendis apta sit. Eadem etiam baltheum, id est, cinctura vocatur, à Græcis recentioribus. Radix γαλαυτίς, planta ipsa ὀξύπορον appellatur. Neophytus πιδύμαλλον χαρῶν ἰσθῶν καὶ ὀξύπορον λίγυσι ἢ φλοιὸν τῆς ῥίζης γαλαυτίδος. Δεῖ γὰρ τούτοις μετὰ τὸ πηλοῦν καλῶς ἀλατῆ, βριχιδίαι ὀξεία δριμύτη καὶ ἔρραινοῦσαι ἐκ σκιά, καὶ ἔπι δασυδίαι ἐν αἰσθητοῦ καὶ ὑποκίτῳ τόπῳ καὶ ἐν κερῶν χροῖδαι. Tithymalum characiam, quem oxyporon vocant, dicunt esse corticem radicis lactariæ. hunc oportet, aceto fortis macerare, siccare dein in umbra, postea reponere in loco eranspirabili ac umbrato, ac quando tempus postulat, uti. Vetus lexicon πιδύμαλλον χαρῶν, τὸ ὀξύπορον. Ὀξύπορον dicuntur omnia, quæ aut ex aceto sumuntur, aut in eo servantur. Tithymalum hunc Theophrastus folium oleæ simile habere tradit, plantamque esse bicubitalem. Dioscorides loco citato, τὸ ἢ χαρῶν κωβίον μὲν κωβίον μὲν ὑπὸ πύρον, ἰσχυρῶς, ὁποῦ δριμύτη ἐκ λυκῶν μετῶν. φύλλα ἢ ἄλλοι τῆς ῥαβδόδος ὁμοία ἰλαίᾳ μακροτέρη ἢ καὶ στενίτερη. ῥίζα ἀδρά καὶ ἔυλαδής. ἐπ' ἀκρῶν ἢ τῶν κωβίων κῆμη σχοινοειδῶν ῥαβδίων, καὶ ἐπ' αὐτῶν ὑποκίτῳ ὁμοία πείλαιον, ἐν οἷς ὁ κερῶν, φύεται ἐν ἀκρῶν καὶ ὀρεινοῖς τόποις. Porro characia caules supra cubiti altitudinem attolluntur rubri, acri lacteoque succo referti, folia circa ramulos oleaginis similia, sed longiora & angustiora, radix crassa, lignosaque; in caulium cacuminibus coma junci, similitum virgultorum, sub quibus cava quedam pelvibus aut alveolis similia, ac in iis semen. Nascitur in asperis, montosis. Plinius loco citato. Primum cognominatur characias, qui & masculus existimatur, ramis digitali crassitudine, rubris, rugosis quinque aut sex, cubitali longitudine, à radice foliis pendulis, in cacuminibus coma junci. Nascitur in asperis maritimis. Dioscorides caules supra cubiti altitudinem attolli ait. Plinius digitali crassitudine, longitudine cubitali inquit, bicubitali Theophrastus. Dioscoridem, Plinium, & Theophrastum, ut conciliaret Theodorus, legit πηχυαῖον cubitalem, sed Theophrastus non ramorum, ut Dioscorides & Plinius, at totius plantæ altitudinem demetitur. Ramos hos rugosos inquit Plinius. Sed codex depravatus est, ex altero Salmanticensi codice, constat succosos legendum esse, quam lectionem probat Dioscorides, cum lacteo acrique succo plenos scribit. Theophrastus oleæ folio masculum inquit. Idem Dioscorides nisi quod longius & angustius dicat. Plinius à radice foliis pendulis, in cacuminibus, coma junci scribit. Quæ satis corrupta sunt. scribendum; à radice foliis pene oleæ, (quod verum, nam quæ cacumine sunt oleam non referunt) in caulium cacuminibus coma junci. Hanc lectionem verba citata Dioscoridis probant, confirmantque. Dioscorides fo-

lum natale masculi tithymali montosum, & asperum inquit. Plinius in asperis maritimis provenire auctor est. Tithymali masculi sive characias plura observantur genera. De quibus Phytopynacem Bauhini consulat lector. Nobis de duobus egisse suffecerit, quod botanici ad masculi descriptionem hæc quam proximè accedere autumant. Primum qui masculus Theophrasti putatur, caules à radice emittit, cubiti magnitudine rotundos, & rubentes, foliis circumvestitos tenuibus, oblongis, angustisque, & longioribus quidem, majoribusque quam oleæ, at amygdalinis angustioribus. Medius inter quos alius exurgit bicubitalis, foliis viduus caulis: sine foliis, eorum tamen quæ defluerunt vestigia fervans. Coma cujus in cacumine larga, ampla, & junci aromatici ferè modo diffusa, quæ concava quædam sursum spectantia profert, vasculis sive acetabulis similia, è quibus flosculi sublutei, dein triquetra exeunt capitula parva, in quibus semina, radix dura fibrosa. Alter à Mathiolo, Monspelienibus, aliusque pro vero masculino sive characia habetur. Huic, ut plurimum caulis singularis, interdum tamen plures emittens cubitales, & bicubitales, rubente cortice tecti, minimi digiti crassitudinem æquant, ceterorum tithymalorum ritu infima parte glabri, foliorum duntaxat vestigiis insigniti, veluti insecti ac vulnerati essent, quales illi Dioscoridis lib. IV. cap. LXXXIX. sedò tribuit (de quo cap. ult. lib. VII. egi) superna vero foliis viridibus, duris, levibus, majoribus quidem, longioribusque quam oleæ folia, minoribus tamen quam amygdalæ, ornat, dein in plures junceos, & firmos ramulos, umbellæ in modum, divisi, quos cingunt veluti acetabula, aut caveolæ, foliis balnearum similes, & in his flos Majo Junioque mensibus non subluteus, aut pallidus, quemadmodum in aliis; sed niger: postea fructus circinata foliola trajiciens, tricoccus, in quo semen per maturitatem exiliens, reliquarum lactariarum feminis instar. Radix dura & lignosa, uterque montosis asperisque reperitur locis. Masculi succum lacteum tempore vindemiæ extrahi scribit Theophrastus. Dioscorides non tantum eliciendi tempus, sed etiam modum docet. Ὀπίσσω ἢ ὑπὸ πύρον (Oribasius ὀπίσσω ἢ πᾶς πιδύμαλλον ὑπὸ πύρον, circa tritici messem, è quo vis tithymalo succus exprimitur. (quod Theophrasti locus hic, præter veritatem esse ostendit) συαχθεῖται τὸ ῥαβδόδος ἐκ δασυδίαισιν, ἰσχυρῶν (sic, inquit Saracenus, legerunt plerique interpretes, at ego malim ἰσχυρῶν, quomodo etiam Serapio videtur legisse, enimvero ramulos in fascem collectos, sectosque in vase declives collocari oportet, quo facilis lacteus succus in vas ipsum confluat) ἢ αὐτῆς δὲ ἰς ἀσπίον, ἴσως ἢ ἰσχυρῶν ἀλευρον μινύσσει (υποκαταστάσσει. ὀρεβιῶνα μινύσει. πῆξ ἢ ἰς τὰ ἔρραινομένα σῦκκα δασυδίαισιν γαλακτέως ἢ δ' ἢ καὶ ἔρραινοῦσαι δασυδίαισιν. ἐν ἢ τὸ ὀπίσσω ἢ δὲ κατὰ ἀκρῶν ἰσχυρῶν, οὐδὲ τῆς χεῖρας ἄνευ τοῖς ὀφθαλμοῖς, ἀλλὰ ὑπὸ πύρον τὸ σῦκκα δὲ πῆξεν σταθὴ ἢ ἰλαίᾳ μετ' οἶνον, καὶ μόνον ὑποκίτῳ ἐκ τῶν γαλακτέων καὶ ἰσχυρῶν. Circa vindemiam succus is congestis ramulis, mox diffundis, & in vas inclinatis, excipitur; Aliqui adjecta erovi farina, pastillos ex eo fingunt, qui erovi magnitudinem impleant; Alii in ficos quæ exsiccantur, ternas, quaterneque guttas instillant, ut cum iis inarescant, ejusmodique ficus ad usum recondunt; Sed & per se tritus in pila, cogitur in pastillos, atque reponitur. Porro qui succum colligit, minime obversum vento stare, aut oculis manus admoveere oportet, quinimo antequam operi sese accingat, corpus præsertimque faciem, collum, scrotumque adipe, aut oleo cum vino perungere. Plinius loco citato. Legitur semen autumno cum coma: siccarum sole, tunditur & reponitur. Succus verò incipiente pomorum lanugine (vindemiarum tempore Dioscorides & Theophrastus, Auctor, sive is Sestius, Niger, Cratevas, aut alius fuerit, ex quo hæc Plinius, tempus intellexit, quo μῆλα, hoc est cotonea, lanuginosa esse incipiunt. Id est apud nos mensis Augustus & September) defræctis ramulis excipitur farina erovi aut ficis, ut cum iis arescat. Quinas autem guttas singulis excipi satis est. traduntque etiam coties purgari Hydriacos fico sumpta quot guttas lactis exceperit. Succus cum colligitur, ne attingat oculos, cavendum est. Hactenus Plinius. Succum hunc purgare per inferiora tradit Theophrastus: recte magis addit Dioscorides, sed cum posca, bilem per superiora expellere, idem auctor. Δόταται ἢ ἔχει ὁ ὀπίσσω καθαρκῆ τῆς κῆπη κωβίαις, ἄγων φλίγμα καὶ γολῆν ἰσχυρῶν β' ὀπίσσω λαμβανόμενον

μετ' ἑκαταετη. σὺν μύρκετόν τ' ἐν ἡμετέροις κινεῖ. Succus lacteus per album pruitam bilemque trahit, obolis binis in posca sumptis, at cum aqua mulsâ vomitiones etiam movet. Succus hic non per se sed cum melle, ceraque assumi debet quod fauces exasperet. Dioscorides loco citato. Τραχύνει δὲ καὶ τὴν φάρυγγα. ὅθεν δὲ πρὸς κατὰ πύλας ἀποπνεύσει κηρὸν ἢ μέλιτι ἐφθῆ καὶ οὖτος δίδωται. ἰσχυρὸς μύρκετι δὲ οὐκ ἀποπνεύσει, αὐτῆς κηρὸν ἢ μέλιτι ἐφθῆ καὶ οὖτος δίδωται. Quoniam vero fauces idem exasperat, catapotia que ex eo concinantur cera, aut decocto melle oblini, atque ita dari par est. caricas vero binas aut ternas, solvendis alvi gratia sumpsisse satis est. Sufficere crediderim facile, immo modum excedere, si quod Plinius ait, verum est, qui quot guttas ficus sumplerit, tot sedes movere ægro, refert. addit singulas caricas quinque excipere, si tres ergo dentur, quindecim sedes habebit æger.

Ὁ ἐστὶ μύρκετις Myrtites cur dicatur, ex ipso facile colligi potest Theophrasto; quod folia ferat myrto similia, sed summa parte aculeata. Hoc genus Nicandri scoliastes, μυρκετιν vocatum scribit. τὸ δὲ δεύτερον μυρκετιν, fortassis μυρκετιν scribendum, sed vulgata lectio tolerari potest. ἄλλος recentioribus dictus. Apulejus alia femina quam myrtiten vel carijite aut myrsiniten appellant, Romani mutilaginem caprariam. Dioscorides δὲ τὴν ἐν ἡμετέροις μύρκετιν ἢ καρυίτην ἐκλεῖται ἀποπνεύσει τὸ δαφνοειδὲς τῆς φύσεως. femina, quam myrsiniten aut carijiten vocant, similis suapte natura daphnoidi. Duo in his verbis notanda. Primum quod carijiten vocari ait. Idem Apulejus, idem Plinius. Alterum genus tithymali myrsiniten (in altero codice myrtiten utraque lectio tolerabilis, quippe prima Dioscoridis, altera Theophrasti nicitur auctoritate) vocant, alii carijiten. Theophrastus vero non ipsam plantam, sed fructum sic dici auctor est. Ὁ δὲ κηρὸς αὐτῆς καλεῖται κήρου fructus ejus nux appellatur. Si nomen hoc accepit à nucis quadam similitudine, ut mox dicetur, fieri facile potest, antiquissimos Græcos hujus fructum κήρου vocasse, indeque recentiores postea, plantam ipsam καρυίτην vocasse. Περισσὸς τὸ δαφνοειδὲς τῆς φύσεως. Marcellus interpretes Dioscoridis doctissimus in antiquissimo codice scriptum refert τὸ δαφνοειδὲς τῆς γούρας, ἢ τὸ ἴδιον λευκός. Laureole quam daphnoides vocant, gustu similis, colore albicante. Hanc lectionem rejiciendam, non arbitrator. quippe cum ea & Oribasii & Theophrasti auctoritate muniat. Oribasius scripsisse videtur, ἀποπνεύσει δαφνοειδὲς, ἢ τῆς φύσεως λευκός. Femina similis daphnoidi est, suapteque natura alba est. Tithymalum hunc album esse satis aperte Theophrastus docet. Ὁ δὲ μύρκετις καρυίτην π-δύμαλον λευκός. Folii myrtili inquit esse, verum parte summa aculeatis. Dioscorides καὶ τὰ φύλλα ὅμοια ἔχει μύρκετι, καί τ' ὅμοια. ἢ καὶ στερεὰ, ἀπ' ἀκρῶν ὄξεια καὶ ἀκακιδῆ. Folii myrtili sed majoribus ac firmis, in summitate crinitis atque etiam aculeatis. Plinius loco citato. Folii myrtili acuti & pungentibus, sed mollioribus. nascitur in asperis. Molliora myrteis, inquit, sed pungentibus. Parum hoc verisimile. Lego ex Dioscoride cum doctiss. viris majoribus. Nasci in asperis inquit, Id etiam refert Dioscorides. Ἐν ἀσπίδι δὲ καρυίτις ἐστὶ φύλλον. Montana loca amare Theophrastus ait. Idem sarmenta in terram demittere scribit, palmi longitudine, que non simul, sed alternatis annis fructificant, &c. Et hoc apud Dioscoridem legitur. κλήματι δὲ δὴ τῆς ῥίζης ἀνωμαλῆς ἀφίηται, τὸ δὲ καρυίτην φέρεται πρὸς ἑταυτῶν κήρου ὅμοιον (in antiquo cod. legit Lacuna. καρυίτην Al. καρυίτην. vulgata lectio veritati est proxima) ἢ συχρῆ, δάκρυον τῆς γλώσσας. vertunt sarmenta mittit ab radice dodrantalia, fructumque profert alternis annis, nuci similem, qui quidem leniter linguam mordet. Plinius loco citato. Fructus non pariter maturescit, sed pars anno sequente, & nux vocatur, unde cognomen Græci dedere. Hæreo an satis mentem exprimat Theophrasti qui sarmenta per terram spargi ait, palmi longitudine, eaque non simul ferre fructum, sed annua temporum vicissitudine, alia quidem hoc anno, alia vero sequenti. Idem Dioscorides vult, cum inquit, φέρεται πρὸς ἑταυτῶν. Viticulas à radice mittit dodrantales, annum fructum invicem alternantes. Non enim vult plantam alternis annis fructum ferre. Sed sarmenta quæ hoc anno sterilia, sequenti fructifera esse, & contrà quæ hoc anno fructifera, proximo sterilia. Et hoc Theophrastus explicat, cum ait, τὰ μὲν ἴδη, τὰ δὲ εἰς νεῖα π. α'. Botanici Pena, & Lobelius pro tithymalo myrtili folio Dioscoridis, ostendunt plantam, cujus iconem addidimus, facie paralio proxima, sed breviori-

bus pedibus, pinguioribus, cauliculis haud erectis, sed humi plurima parte reptantibus, quos folia prorsum chameleæ latiora, myrtili vel rusci acuto & pungente nonnihil cacumine crebra stipant, ut paraliun,

Tithymalus myrtifolius.

sed lævia & candida, & in summo magis sparfa, sedi majoris, aut laureolæ ambitu. Equo trans folia concava & umbilicata, disparantur quaterni, aut quini pediculi. Junio & Julio, flores luteos, herbaceos, pusillos, mucosos gestant, & semina triquetra Augusto maturant, parali majora, quæ itidem tribus compacta lateribus, in tricarinis valvulas dehiscunt, singulas singulum granum, teres, oblongum, fuscum, medulla alba,

Tithymalus Myrsinites.

acri, non ingrata. Angliæ, Belgiæ, Franciæ horti hunc sæpius alunt, nec alibi natum se vidisse fatentur Pena & Lobelius. Hujus duo observarunt recentiores genera, latifolium & tenuifolium, Augustifolium myrsinites

frutes in montibus à Cæsalpino vocatur, & tithymali myrtilites Dioscoridis nomine ab adversariis aucto-ribus ostenditur. Adscribendum videtur, quod refert Doctiss. Saracenus. Porro nisi ab oculato teste, & si le digno compatre mro Stephano, duplex intellexissem caecum Orientalem, ex quo trito, addito caseo, illicia capreantibus piscibus apta parantur à multis, sat proceræ arboris fructum esse, conjicerem tithymali myrtilites fructum, de quo agitur. nam & ea bacca nuci Ponticæ similis quodammodo est, quamvis laurinae bæccæ propior, & pisces in vertiginem agat, tandemque necat. quam tithymalis effe-ctum, præter Dioscoridem, Galenus etiam tribuit. Miror hæc virum doctiss. scribere, cum Dioscorides solum platyphyllum hac facultate pollere scribat; nec hoc tantum, sed reliquos hoc non præstare addat. Quo-modo itaque à myrti folio colligi possit fructus hic, non video. Colligitur, inquit præceptor, fructus myrti folii cum bordeum turgescit. Idem fere Plinius loco citato. Demetit cum messium maturitate, lavaturque, dein sic- catur, & datur cum papaveris nigri partibus duabus, ita ut sit totum acetabuli modus. minus hic vomitionibus, quam superior, ceteris item. Hoc habet ex Dioscoride, δυναμιν ἢ ἔχει ὁ ὄπδος, & ἡ ῥίζα, καὶ ὁ κερπός, καὶ τὰ φύλλα ἕμοια τῷ σπῆ ἀντι (addit Oribalius καὶ ἀπὸ τῶν) & eodem modo reponunt, refert Lacuna se verba hæc in veteri reperisse codice) ἑμπνεύματα μὲν τοὶ Ἴουιοὶ τούτοις ἰσὶ. Succus lacteus, radix, semen & folia consimilem ante dicto fortuitur facultatem, sed ille ad citandas vomitiones, hoc ipso efficacior) aliqui sic: & folium ejus dedere, nucem ve- nio ipsam in mulso aut passo vel cum sesama, trahit bilem & pituitam per alvum. Et hæc de tribus tithymali gene-ribus, quorum meminit Theophrastus; reliquorum, ex Dioscoride, historiam subiungemus.

Quartus tithymalus helioscopius dicitur, quod coma cum sole circumagatur, uti Dioscorides ait. apud quem hæc de helioscopio leguntur. Ὁ ἢ ἡλιοσκοπίου λιγυρίαι ἀνδραχίν ὁμοία φύλλα ἔχει, λεπτότερον δὲ ἐπι- φέρειται κλάνας δὲ ἀφίησιν δὸς τῆς ῥίζης δὲ ἢ δὲ ἀνιδραμιαίαις λεπτοῦς καὶ ἐρυθροῦς, ὅπου λιγυρὴ μιστὸς πολλὰ κεφαλὴ δὲ ἀνιδραμιαίαις. καὶ ὁ κερπός δὲ ὡστερὸν ἐπιφαινοῖς συμπερι- φέρειται δὲ τούτοις ἢ ὅμοια τῇ ἢ ἡλίου κλάνας. ὅθεν ἐ ἀνιδραμιαίαις ἡλιοσκοπίου. ἐν ἰερῶσι δὲ μάλιστα, καὶ ἐπὶ τὰς πολλὰς φύεται. Συλλέγεται δὲ ὁ ὄπδος καὶ ὁ κερπός ὡστερὸν ἐ τῶν ἄλλων. Qui Helioscopius dicitur foliis est portulacæ, attamen te- nuioribus, rotundioribusque, ramulis ab radice quaternis aut quinis, dodrantali altitudine, tenuibus ac rubentibus,

lactei succi copiosi plenis, capite antrhi, semine velut inter capitula locato. Comam cum sole circumagat, ideoque He- lioscopus nomen accepit, cæterum in ruderibus porissimum, ac circa oppida nascitur. colligitur semen succusque ut & aliorum. Notandum in vulgatis codicibus ἐν τῶν ῥαχίαις legi, cum in vetustis codicibus scriptum sit ἐν φύλλοις inter folia. Quam lectionem Apulejus & Oribalius confirmant. Semine, inquit Apulejus, velut in foliis. Docet autopsia, Tithymali hoc genus inter folia duo florem ac fructum proferre. Plinius loco citato: Quar- tum genus Helioscopion appellant, foliis portulacæ, ramu- lis stantibus, à radice quatuor aut quinque rubentibus; semipedali altitudine succi plenis. Hoc circa oppida nasci- tur, semine albo, columbis gratissimo, quod colligitur inci- piente aua. Nomen accepit quoniam capita cum sole cir- cumgit. Semine columbis gratissimum, inquit Plinius. Hæc credo de causa & à seminis figura latini cicer colum- binum dixerunt. Apuleius quarta Helioscopios dendri- tis tithymalis, latine cicer columbinum & caprago dicitur. Tithymalus folsequius quaternis aut quinis, tereci- bus, tenuibus, dodrantalibus, non nihil rubentibus asur- git cauliculis, ampla laxaque umbella comosis. Folia hæ- bet pauca, latiuscula, ambitu nonnihil crenata, breviora, minora, minus crassa quam portulacæ sativæ. Flosculi ex luteo in pallidum languentes, inque umbellam col- lectos; semen non diversum. Sed Narbone, ubi matu- ruerit, plene, adeo spiritu vapido turget, uti soli reli- ctum, quasi se motaret, exiliat, mediumque crepet, pue- ris raro spectaculo est, quemadmodum thamarisci se- men. Foliis ludit, alius enim crenatis, sed non usque ad caulem: alius non crenatis & rotundioribus, caule le- viter hirsuto constat.

Quintum genus cyparissias dicitur, propter folio- rum, ut Plinius ait, similitudinem, quæ tamen Dio- scorides piceæ comparat, & inde nomen contraxisse ait, quod mirandum. Siquidem picea, & cyparissus foliis, figura, formaque diversis constant. Ὁ δὲ κυπα- ρισσίας, inquit, καυλὸν μὲν ἀνίστησι σπειραμαίαις, ἢ ἐ μείζονα, ὑπερβρογίῃ ἐξ οὗ βεβλάσκει τὰ φύλλα τοῖς τῆς πίτυος ὁμοία, περὶφαινοῖται μὲν τοὶ ἐ λεπτότερον, καὶ κεφάλου ἵοικε πίτυι ἀπ- φυῶ ὅθεν ἐ ἀνιδραμιαίαις, Cyparissias caulem profert dodranta- lem, aut etiam altiorem, subrubrum: ex quo folia pini si- militudine pullulant, molliora tamen, tenuioraque, atque in totum nuper nascentem pinum emulatur, unde & co- gnomen traxit. Plinius loco citato. Quintum cyparissiam vocant propter foliorum similitudinem, caule gemino, aut

Tithymallus helioscopius.

Tithymallus Capressias.

xyloplaci nascentem in campestribus. Folia huic sunt oblonga, sed perangusta, & quam esulæ minoris angustiora, satis ad piceæ accedentia, molliora tamen ac tenuiora, cauliculi densi, sesqui palmares, rubentes, qui sese in ramulos plures effundunt, in quorum medio umbella, cum acetabulis purpurascens, flosculis luteis, seminibusque perpusillis: radix fibrosa, colitur in hortis. Hujus & species quædam minor reperitur, palmum alta, tenuibus cauliculis, angustissimis, & oblongis foliolis, umbella exigua, flosculis luteolis, seminibusque minutis, vulgo esulam minimam Tragi vocant. Horto nostro satis familiaris & amica. Cyparissias nomen accepisse videtur, quod posito, ortu, effigie æquabili, circinatoque habitu cupressum referat.

Sextum genus dendroides vocatur, quod arboris imitetur naturam. Plinio non genus sextum, sed septimum est, & ab aliis cobion, ab aliis verò leptophyllon vocari ait. Dioscorides loco citato. Ὁ δὲ ἐν πέτραις φύεται δένδρῳειδης εἰς καλοῦμεν, ἀμφιλαφὴς αἰώδην κὶ πάλυκρος, ὁποῦ μέρως, ὑπερθερῶς τοῦς κλάδους (alt. κλαδούς) αἰεὶ οὐδὲ τὰ φύλλα μινεστὴν λεπτὴν ὡς στακίον κερπὸς δι' ὁμοίους τῶν ἑ χαράκις. Qui vero in petris nascitur, dendroides, quasi arborescens, cognominatus, foliosus est in cacumine, densamque spargit comam; succo lacteo prægnans, subrubentibus ramis, foliis circum ipsa myrti tenuioris, semine characiæ. Plinius loco citato. Septimum dendroides cognominant, alii cobion, alii leptophyllon, in petris nascens, comosissimum ex omnibus, maxime cauliculis rubentibus (nota quod cauliculos adscribat arborescentibus, & magnis plantis) Ὁ ἑμινε copiosissimum, ejusdem effectus cujus characiæ. Semine characiæ, inquit Dioscorides est, ejusdem effectus, cujus ἑ ante dicti, ἑc, Apulejus item, dendrites nascitur in petris, letior atque rubrior prædictis, foliis myrti tenuioribus similibus, fructu sive semine ut characiæ. Dendroides tithymalus Mathioli, ac botanicorum, à Dodonæo characiæ tertii nomine depingitur, ramos ab una stipite, pollicis crassitie, plures

oblongis, & characiæ æmulis, comamque habeat contractam, neutiquam amplam. Aliud genus describit Alpini, quod proximè accedit ad illud, si non idem, quod ex codice Cæsareo depingit celeberrimus Dodonæus. Nascitur in Creta insula, ad hominis altitudinem ac majorem etiam. Nititur radicibus multis, longis, tenuibus, albicantibus, hinc inde in terram rectè actis, ad caudicis principium simul concurrentibus, vel ex caudicis principio venientibus. caudex ad altitudinem hominis attollitur, crassus, rotundus, à quo surculi plures recti, viscidi, tenues, in umbellæ modum simul feruntur; foliis longis, characiæ Tithymali tenuioribus, circumquaque inordinatim vestiti.

Tithymallus arboreus Prosp. Alpini in exoticis.

Tithymallus arboreus myrtifolius.

emittit teretes, & ramosos, cubito non raro altiores, digitum crassos, exalbidos, ac candidos, non rubentes, (quare characiæ esse nequit) folia oblonga, angusta, albida, tenuique lanugine pubescentia, umbellam fert contractiorem, flosculos parvos, luteolos, semen trigeminum in acetabulis, uti aliorum, Ab adversariorum auctoribus vocatur dendroides, sive arboreus myrthi folius, myrthi specie, non à foliis, sed frutice. Dendroides hic esse nequit, quod non sit myrthi foliis, sed

In horum summitatibus flores, veluti in umbellis parvis cernuntur, à quibus semina parva, rotunda, alba succedunt. Tota planta lacteo succo turget, cujus usus est ad purgandum. Eductit enim per ventrem, semiboli mensura, bilem pituitamque, atque serosum humorem. Calida siccaque est, supra ordinem tertium, quo inurit, inflammat, ulceratque. Bellonius lib. i. obser. cap. xvii. Tithymalum dendroidem duorum hominum altitudinem, caudice humanæ coxæ crassitudinem æquantem, in Ida monte se conspexisse, scribit.

Septimus à latis foliis platyphyllos idest latifolius dicitur, hic sextus à Plinio appellatur. Sextum, inquit, platyphyllon vocant, alii corymbiten, alii amygdaliten, à similitudine, (quam vellem exposuisset Plinius.) Nec ullius sunt latiora folia, pisces necat, alvum solvit, radice, vel foliis, vel succo in mulso, aut aqua mulsa drachmis quatuor, detrabitis privatim aquas. Dioscorides loco citato. Ὁ ἑ πλατύφυλλον φλύμω τοῦς, κὶ αὐτὸ εἰς ἡ ῥίζα κὶ ὁ ὁπὸς κὶ τὰ φύλλα αἰεὶ ὑδατῶδη κερπὶ κερπῶν δὲ τῶν ἑχθρῶν κερπῶν κὶ διὰ τῶν τῶν ὕδατων κερπῶν οἱ ὡς ἑσπεριμῶν δὲ κὶ αὐτὸ ὁπὸς! Platyphyllus verbasco similis est; Radix, succus, ἑ folia, aquas per inferna trahunt, pisces necat usus, aquaque dilutus: id quod ἑ ante memorata genera præstant. Explodendum omnino, nec tolerandum quod Apulejus scribit. Item, inquit platyphyllus similis est phlemi forma atque virtute, Falsum, & præter veritatem est,

tem est, forma, multo minus virtute, verbasco similem esse platyphyllum. Contraria pollent facultate, uti Dioscorides. lib. IV. cap. LXXXIX. de verbasco docet; Τὸν μὲρ ὅν ἀποφύτων δύο ρίζα εὐπύκη, ὅθεν ἀσφύροισι μείνους ὄσον ἀσφύραλ. ὅν δὲν ἀφελίμους ἐν ποτῇ δίδονται. Porro duum generum, (verbalci) primo loco recensitorum, radix adstringit, proinde alvi profusio laborantibus, ludicri tati magnitudine, utiliter ex vino propinatur. Folia ejusdem emolliendi, & dolores sedandi vim obtinere Recentiorum constat experientia. Contrariam plane vim habet tithymalus platyphyllus, quem Clusius primus descripsit. Pedali, interdum majore, est altitudine, in aliquot

tyusæ, album alijpæ esse scribit. Quod capite de Myrobalanis turpethi mentionem facit Actuarius, errandi ansam præbuit Neophyto, in collectione ἄλλης ἰατρικῆς. Turpet enim inter genera numerat Myrobalanorum. Μυροβάλανα τὰ λεγόμενα ξαυθὰ, μέλανα χριστὰ, πυρπί. De myrobalanis ac turpet alibi. Pityusa, ut ait Dioscorides, clema, crambion, paralion, canopion vocatur. Πιτύουσα, οἱ ἢ κλήμα, οἱ ἢ κρομβιον, οἱ ἢ παράλιον, οἱ ἢ κανοπικὸν καλεῖται. ἴδου δὲ καὶ ἀσφύραλ. ἴδου καὶ ἀσφύραλ. ὅθεν καὶ ἴδου ἐν αὐτοῖς καταλαμβάνεται. ἀνήσι ἢ καυλὸν πύχνης μείζονα, πολυχόταν, φυλλαρίοις ἔξισι λεπτοῖς κατελημμένον, ἐμφύρισι τοῖς πύθου ἀνθῶ (Lacuna legit ex veteri codice ἀνθῶ μικρὰ, λευκὰ αἰς ἀσφύραλ) μικρὰ, ὡσεὶ περφυροῦ. καρπὸν ἢ ἰσλατὸν αἰς φασγὸν ρίζαν λευκὴν, παχέϊαν, ὡσεὶ μισθῶν. ἐνέισκεται ἢ κατὰ πύθου (φύρα ἐν μισθῶν ὁ θάμνω). Pityusa quam alii clema, alii crambion, alii paralion, alii denique canopicon vocant. A cyparissio tithymalo specie differre existimatur, Ideoque etiam in tithymali genere connumeratur. caulem profert cubito altiore, crebris geniculis interseptum, foliis acutis ac tenuibus circumdatum, piceæ folia imitantibus: flores exiguos pene purpureos, semen latum instar lenticula, radicem candidam, crassam, lacteo succo refertam: quibusdam in locis frutex hic prægrandis invenitur. Plinius. lib. XXI. cap. VI. Cum honore ἢ pityusa (redundant duæ priores voces, nec in Salmanticensi codice reperiuntur: ineptæ etiam sunt, quare delendæ) simili de causa dicitur, quam quibusdam in tithymali genere numerant, frutex est piceæ similis, flore parvo purpureo. bitem ἢ pituitiam (vulgo privatam) per album detrahatur radix, &c. Utramque pityusam sive esulam recentiores ostendunt. Minor cauliculis exit gracilibus, pede & cubito majoribus, per intervalla disparia, polygoni more, ramulos & folia pauciora prominentibus linariæ, oblongis, angustis, acuminatis, &

Tithymallus Platyphyllus.

à radice divisus ramos, nonnunquam simplici caule affurgens, quem ambiunt ampla folia, rotundiore & quasi orbiculato mucrone prædita, ad Ifatidis novellæ foliorum formam accedentia, viridia, crassiuscula, & aliquantulum carnosa, pallecente & acri succo turgentia. Flos ramis insidet, ex flavo purpurascens, ac velut acetabulis sive balinearum foliolis comprehensus, ut in reliquis tithymali generibus, radix crassa est & candida. Valentino regno, inter Biar. & Huentinnie, via salebrofa, inter medios frutices, Majo mense duntaxat, se reperisse scribit.

Ad tithymalorum historiam pityusa referri debet, quæ ab ipso Dioscoride ad tithymalorum classem vocatur, πύθουσα vel ut doctissimi viri malunt, πύθουσα contractum ex πύθουσα dicitur, quod folia piceæ familia ferat, eaque de causa chamæpyrys nomen obtinuit. Myrepl. antidot. xxx & CLXXX. ἴζουλα ἢ χαμαιπύρως. Fallitur doctissimus interpret cum esulam chamæpyrys speciem existimat. Sunt enim purgandi vi prædita illa antidota, in quibus esulæ mentionem facit Nicolaus. Esulam, tithymalli speciem esse, ex veteri probatur lexico, in quo ἴζουλα ἢ ὄζουπορον. ὄζουπορον supra tithymali genus esse diximus. Minus rectè vir magni nominis, Latini esulam, Quæ dictio idem significat quod græcum ὄζουπορον, ab esu, herbæ scilicet quæ ex aceto editur. Per me licet, cum aceto vescatur. Mihi non liber, displicet sapor; terret valida purgandi facultas. Esulæ nomen, à πύθουσα luxatum videtur, duabus enim syllabis sublatis, remanet ὄζουσα, cujus diminutivum usula, & vocali prima mutata esula. Hujus radicem recentiores quidam turpeth vocarunt, unde vox turbeth conflata. Actuarii auctor ἢ καλοῦσι τούρητον. vide Actuarius: De comp. med. cap. de pituitæ purgatione, & de myrobalanorum generibus, ubi turpethum nigrum, radicem pi-

Esula Minor.

nulli tithymalorum, quam cyparisso propinquioribus, cui etiam flosculi prorius, & seminum triquetra theca eadem. Radix digitum minimum æquat, albicans: cujus cortex aceto maceratus (ided ὄζουπορον dicitur) & torulo ligneo exenteratus usui est officinis. Hæc linariæ perquam similis adeo, ut flore & lacte tantum, uti vericulus testatur, dignoscatur, Esula lactescit, sine lacte linaria crescit. Major fruticola stirps est. caules ejus complures, teretes supra cubiti altitudinem longè affurgunt, foliis vestuntur oblongis, & angustis, lathyridis minoribus, umbellæ angustiores sunt, flores seminaque tithymali; Radix candida, ampla, ramosa, crassioris

crassioris corticis, succo lacteo plena, uti & tota ipsa stirps est. Halce duas recentiores pro pityoufa habent. Foliis seminis viribus, natalibus, priori cyparissia: similis satis, non tamen est pityoufa Dioscoridis, idque quod flos luteus sit, cum Diosc. purpureum fere esse scribat, fructulque non *αἰς φάκω παλαιῶς*, id est *lenticula instar latus*, Sed triquetur, qualis tithymali, crebrifque caret geniculis. Respondent doctiores Dioscoridis

Efula Major.

codicem depravatam esse, contrarium tamen Oribasius & Serapio ostendunt. Utraque in Belgarum reperitur hortis, ac quidem majorem in collibus apricis Transfulanix me reperisse memini, nec non locis Batavicis palustribus; minor asperis & incultis Belgii quandoque exit. Utriusque vivax radix, sed caules hyeme marcescunt, vere novi erumpunt, æstate fructus facturi. Tithymalorum numero adscribenda lathyris. Supra lib. viii. *λαυρείδα*, & *λάθυρον* sive *λάθυρον* diversas plantas esse probavimus. *Λαυρεῖς* dicitur, quod folia duo, quæ caulis partem summam amplectuntur, cavitatem satis magnam ostendant. Etenim inter duo folia quæ umbellam ambiunt, semen quasi inter duas januas sive bivalvi continetur, uti icon ostendit, vel à contrario, quod semen pluribus contineatur tunicis, nempe tribus. Vulgo cataputia vocatur, quod in pillulis quibusdam sive catapotiiis semen ferat. Vel quod magis aridet, quod ut inquit Dioscorides, *ὅτι κατὰ τὴν λαμβανόμενα ἐν catapotiiis sumpta*, grana purgant. Vulgo cataputia minor vocatur, ad differentiam ricini, quem majorem appellant. Utrumque *χολοκροκκία* recentiores nominarunt Græci, quam vocem male doctissimus Nicolai interpres pro colocasia accepit fest. i. de unguent: xv. Manuscriptus, inquit, codex habet *χολοκροκκία*, quam sane vocem corruptam esse judico, & pro ea scribendum esse *χολοκροκκία*. Sic enim Ægyptiam fabam Dioscoride teste appellant. Errat vir magnus. Græci infimi, inter quos Myrepsius *καφοξυλοῦ* sambuci lignum nominarunt, iidem fructum lathyridis *χολοκροκκον* vocarunt, uti à *καφοξυλοῦ* sambuci ligno, ipsam plantam *καφοξυλοῦ* infima dixit Græcia, sic à *χολοκροκκῆ* lathyridis grano, eadem *χολοκροκκία* ipsam lathyridem appellavit. Utrumque facile probatur. Neophytus *κένωποι*, τὸ τῆς χαμαϊκῆς ἢ γρον καφοξυλοῦ ἀνθῶ. Nicomedes Jatrofophista *ἀκτῆ*, ἢ *καφοξυλοῦ*, ἔστι ἢ ἡ ἐπέρι ἢ λευκῆ χαμαϊκῆ, ἢ γρον ἰλιβῆρον. In confesso omnibus est, *χαμαϊκῆ* esse quod Latinis ebulum. De sambuco & ebulo, meliori data occasione agam. *Κολοκροκκον* recentiores lathyridis fructum appellarunt, quod purget bilem. Idem Nicomedes *λαυρείδα* *χολοκροκκον*

Cataputia Minor.

Ricini grana eodem gaudere dixi nomine, idque quod apud Neophytum legatur, *κίκυς* ἢ *κρότων* τὰ *χολοκροκκῆ*, ἐξ ἧν ἔλαιον τὸ κίκυον. Ricinus multis in locis, teste Dioscoride lib. iv. cap. cixiv. sedulo colitur ad arcendam effodientium talparum injuriam. Græcis *κρότων* dicitur, à similitudine animalis, ab Homero *κυροραγῆ* dicti, quod semen ejus refert. Plinius lib. xi. cap. xxxiv. Est animal ejusdem turpitudinis, infixio semper sanguini capite vivens, atque ita intumescens, unum animalium, cui cibi non sit exitus, debescitque nimia satietate. Alimento ipso moriens. Nonnunquam hoc in jumentis gignitur, in bubus frequens, in canibus aliquando. Immo frequentissimè. Hac enim de causa Philosophus *κυροραγῆ* vocavit. Vide de hoc insecto Eudem Plinium lib. i. hist. cap. lxx. Ricini meminit Theophrastus lib. i. hist. cap. xvi. lib. i. i. hist. cap. ult. lib. 2. de caus. cap. xxi. Dioscorides lib. iv. cap. clxiii. *κίκυς* ἢ *κρότων*, οἱ δὲ οἷσμον ἄρριον, οἱ δὲ οἷσμι κρότων, οἱ δὲ κρότων. Ὁμοίωται κρότων, ἀλλὰ τὴν αἰσὶν τὸ ζῶον ἐμφέρειαι Ἐπιπέριαι. Δένδρον δὲ ἐστὶν σικκῆς μικρῆς μέγεθος ἔχει, φύλλα δὲ ὅμοια πλάταινω, μείζονα καὶ λειότερα, καὶ μελαντίονα. τὰ δὲ πέλαρα καὶ τὰς κροκκῆς (vetus καὶ τὸς κλαδύς) κροκκῆ καλὰ μὲν τῶσπον ἔχει. Καρπὸν δὲ ἐν βόσκειν τεραχίσι, λεπιδίνων ὁμοίον κρότων τῶ ζῶον. ἐξ οὗ καὶ δαυθλίβεται τὸ λευκῆ μόνον κίκυον ἔλαιον. Ricinum ceu cici, aliqui sesamum sylvestre, alii seseli Cyprium appellant, nonnulli crotona. Ricini vero nomen accepit, à similitudine, quæ est illius semini, cum ricino animali. Arbuscula est parvæ fici altitudine, foliis platani, at majoribus, levioribus, nigrioribus, ramis caudicibusque cavis in harundinis modum, semine in uvis asperis, quod decorticatum, ricinum animal representat, ex eo oleum nomine cicinum exprimitur. Plinius lib. xv. cap. vi. Proximum sit ἔ ἐ cici arbore in Ægypto copiosa: alii crotonem, alii trixin, alii sesamum sylvestre appellant: ibique non pridem, ἔ in Hispania repente provenit, altitudine oleæ, caule ferulaceo, folio vitium, semine uvarum gracilium pallidarum, nostri eam ricinum vocant à similitudine seminis, coquitur id in aqua, innatansque oleum tollitur. at in Ægypto ubi abundat, sine igne ἔ aqua sale aspersum exprimitur, cibis sedum, lucernis utilis. κίκυς Ægyptia vox ipso Galeno teste. κρότων inquit in glossis ἰβίκα; τῆσιν οἱ αἰγύπτιοι κίκυ διομάζουσι. Hefychius. κρότων οὗτος καλῆται, ὁ πρὸς κίκυ (vulgo κίκυ) αἰγύπτιον, οἱ δὲ οἷσμεῖδα ἄρριον, καὶ τὸ ζῶον τὸ ἐν κροκκῆ βροκκῆ μόνον ἄλλοι δὲ πρὸς. Ex his palam fit, stirpem quam Ionas Propheta, pro umbraculo juxta Ninivem, præparavit, & quæ subito à

verme

verme corrosa, & collapsa est, ricinum fuisse. Sesamum sylvestre dictum fuisse uterque scribit. Idque, ut volunt viri doctissimi, propter quandam cum sesamo (quam non addunt) similitudinem. Quæstionem movent viri eruditi, an σητάμιον ἐβλον, cujus Capite de hebeno apud Dioscoridem sit mentio, sit ex ricino arbuscula. Quod non videtur, idque quod ricini lignum concavum sit, tam caule, quam ramis, contra ebeni; Sefeli cyprion addit Dioscorides appellatum. Puto corruptum codicem, scriptumque fuisse *Σελικύριον*, quomodo apud Herodotum lib. 11. legitur. Nihil tamen mutandum existimo. Arborem inquit parvæ fici magnitudine. Plinius altitudine oleæ, sed pro cæli folique diversitate, magnitudine admodum variat. alibi parva, alibi magna. hic annua, illic perennis. nata mihi ex semine anno 1624. (æstate erat calida ac fervida admodum) ricini planta, quæ eo ipse anno rarissimam magnitudine superavit. Frigoris admodum est impatientis, ac apud nos annua planta; quæ nisi servens fuerit ætas, semen non fert. Bellonius. lib. 1. observ. cap. xviii. *Ricini planta quoniam istic (in Creta) hyme non corrumpitur, multosque perdurat annos, in arborem evadit adeo sublimem, ut non nisi scalis admotis conscendi possit.* Idem fere testatur doctiss. ac celeberr. Clusius,

Ricinus.

in annotat. ad cap. 111. Monardi. *Videre memini dum Hispaniam peragrarem circa Malacen & Calpen, ad fretum Herculeum, aliisque maritimis Boetice locis, ricini plantas crassitudine humana, altitudine vero trium hominum, multis prægrandibus ramis brachiatas, instar aliarum arborum.* Recte itaque Dioscorides, ricinum arborem esse scripsit, nec dubium quin Dioscorides in Ægypto natum, aut alia calidiore regione descriperit. Quæ apud nos è semine nascitur, caudice constat unico ramoso, nodosoque, arboris instar, qua de causa & inter arbores numerari potest. Quod verò sit stirps annua, nec rediiva, eatenus arborum generibus adscribi nequit. *συκίς μικρή;* Plinius oleæ similem ait; ex quo conjicio scripsisse Dioscoridem *μικρὰς συκίς*, non ut vulgo *μικρῆς*. Folium Theophrastus lib. 1. cap. xvi. & lib. 11. de caus. cap. xxii. pro ætatis ratione dissimile, & figura diversum observavit. Novum vel recenter natum rotundum est, angulosa sunt vetustiora. *ὁ ὅ τῶν φύλλων — δασυανθήται,* &c. Rotundius quidem novi quam vetustiora, non tamen teres, & exactè rotundum dici potest. Angulos enim quosdam habet, sed parvos. Semine, inquit, Plinius esse uvarum gracilium. Verius & rectius Dioscorides in uvis asperis semen recondi

tradidit. Instar parvæ arboris, citò assurgit ricinus, caulem emittens singularem, quinque senumve cubitorum, pollice crassiorem, arundinis modo geniculatum, & concavum, glabrum ex obscura purpura nitentem; candido videlicet deterso, tenui, instar farinæ pulvere; quo veluti conspersus subinde conspicitur. Superius ramosum tribus, quatuor aut quinque adnatis. Folia habet ampla, dodrantis, aut pedis longitudine, in septem, octo aut novem, interdum plures partes incisa (hinc palmam Christi vocant, à foliorum nempe digitata effigie, quæ volam palmanque expansis digitis quodammodo æmulatur) per ambitum serrata, glabra, mollia, & aceri fici arboris similia. Sed ut dixi, nequam aspera, longis, crassis & teretibus pediculis infidentia, quæ ubi pediculo junguntur, nervos, veluti è centro, per medias foliorum partes à tergo emittunt. Et hæc folia plantæ jam adultæ; Recens natæ ex oblongo rotunda sunt, parvis angulis prædita. Flores æstate fert, pedibus pediculis instar longi racemi circumpositos, eosque duplicis generis. Infimi enim antequam pandantur, fere pisi rotunditatem & magnitudinem habent; apertis autem caliculis muscosi, & pallidi, corymbi speciem acquirunt, gracilique pediculo adherent, qui in medio juncturam quandam habet, à qua ipse flos postquam languescere incipit, recedit ac decidit, nulla spe securi seminis, aut fructus post se relicta. Steriles enim omnino inferiores hi flores sunt, ac tantum rudimenta aut præludia quædam seminis. Alterum floris genus à molliter aculeatis capitulis procedit, singulaque capitula terna, hirsuta, furcata, & rubentia stamina proferunt, quæ floris vicem explent; Hisce ascendentibus capitula accrescunt, donec parvæ castanæ magnitudinem consecuta fuerint. Ea in tres (ut plurimum) partes ceu utriculos dividuntur, nonnunquam etiam in quatuor. Semina in utriculis singula habet, ricino animali, forma & quantitate æqualia, foris livido aut maculoso cortice, intus autem candida medulla constantia, lignoso utriculi cortice inclusa, quò, propter siccitatem, in maturitate repente fisso & contracto, ipsa semina cum impetu & crepitu, veluti tormento aliquo emissa, longius proflunt. Radix multifida & multis coherens fibris, ac pro plantæ ratione parva. Hujus semen majorem cataputiam vocant officinæ. Lathyridem minorem dicunt, quam Belgæ, *springh-kruyt* & *spurgie* vocant. Hujus Historiam cum cocco guidio, & chameleæ, (quia eadem ferè facultate polent, phlegma enim & bilem ambæ purgant) confundere videtur Apulejus, à Græcis inquit *Lathyris coccos guidios*, alii *chamelum* dicunt, alii *eupolin*, alii *epant emon*, *Ægyptii otetion*, Itali *citocacium*, alii *lathyridem nuncupant*. Nemo lathyridem chameleæan, coccumque guidium vocari tradidit. Citocacii nomen obtinere scribit. Credo, quod facillime purget, ac cito cacare faciat: uti tradit Isidorus, citocacia dicta quod ventrem facillime purget quam vulgus corrupte citocociam appellat; Neophytus nomen hoc adscribit chameleæ. *Χαμῆλαιος ῥαμαίοι κισσώχικον κηλεσι.* Hinc palam sit, Apulejani confundere chameleæ & lathyridis nomina, quanquam citocacion non inepte lathyris dici possit, Maximi nominis & autoritatis historicus per cicutam lathyridem Poëtas intelligere scribit, idque quod referat Apulejus, citocociam vocari lathyridem. Versus poetæ est apud Pers. satyr. 5.

— Quo deinde insane ruis? quo?
Quid tibi vis? calido sub pectore mascula bilis
Intumuit, quam non extinxerit una cicuta.

Vericuli hujus mentem doctissimus interpres satis intellexit. Nam insaniam, ex calida causa, maximè bile adusta, generari, medicorum filii notum. Eam curandam esse ex Hippocratis præscripto contrariis, docent iidem. Fervori contrariam qualitatem habere cicutam ex Galeno & Dioscoride probatur. Quarto enim gradu frigida est. Vult itaque Poëta, Damæ insaniam in summum gradum, ac fervorem excrevisse, immo tam magnam esse, ut medicamento frigidissimo, quale cicuta, extingui vix queat. Siquis igitur cicutam hic non intelligat, quæ καύσιος Græcè dicitur, nã is magnopere errat. Non igitur per cicutam Poëta lathyridem, sed καύσιος intelligit, quæ caulem habet concavum inanem. Purgat quidem per inferna lathyris; adustos tamen ab ea expelli humores non legi. Sed concedamus, secundario

dario hoc fieri, non sequitur tamen, ergo maniacis prodest. Immo caliditate, & urente vi summa qua accendit spiritus, non leve damnum inferet. Nec etiam sequitur, Poetas per cicutam lathyridem intelligere, quod Horatius epist. 1. dicat, quæ poterant unquam satis expurgare cicutæ. *Expurgare* enim eo loco extinguere, reprimere, calorem temperare, consumere significat. Purgat; sanaturque cicutam maniacos, tollendo calorem. Frustra maximi viri, hellicorum intelligere poetam, sibi imaginantur. Non enim pro herbis medicatis, purgantibusve posuit Horatius. Contraria enim vi pollet cicutam. Lathyridem describit Dioscorides lib. IV. cap. CLXVII. Λαθύρις οἱ ἢ καὶ ταύτην πνευμαλὸν καλεῖται, κριτικῶς λέγεται ἕως καὶ αὐτῆς ἐν τοῖς πνευμαλοῖς, καὶ ὅταν ἀνήσθη πικρὰ καὶ ἄσπερος, καὶ πικρὸν πικρὸν δὲ ἀσπερὸν ἐν αὐτῆς, μαχαλάφυλλα ἢ πικρὸν ἐπὶ τῆς καυλῆς, ἐπιμήκη, ὅμοια τοῖς τῆς ἀμυγδαλῆς πλάτυπρον ἢ καὶ λειώπρον (vetus caret, addit Lacuna ex altero veteri cod. καὶ λεπτόπρον, quod non probat) τὰ ἢ ἐπ' ἀκρῶν τῶν κλαδῶν μικρότερον (Ald. Marcel Corn. μακρότερον nec illud arripit, videat lector iconem, quæ contrarium ostendit) ὡσπερ ἀριστολοχίας καὶ κισσῆς ἐπιμήκους. Καρπὸς ἢ ἔχει ἐπ' ἀκρῶν τῶν κλαδῶν τετρακῶρον (vetus quidam τετρακῶρον) ἀσπερῶν, μίξονα ἰσχυρῶν λιπιδίοντα ἢ λινοῦ καὶ γλυκίον ἐν τῇ γύσει. ῥίζα ἢ λεπτή καὶ λευκή, ἀσπρητὶς ὄλη ἢ ὁ θάμιον ἔστω μίσις ὡσπερ ἰδύμελον. Lathyris, quam & aliqui tithymalon appellant, eamque tithymalotum numero adscribunt, caulem emittit cubiti altitudine, & digiti crassitudine inanem. Sunt in ipsius cacumine alia, & folia quidem in caule oblonga, amygdalini proxima; sed latiora & leviora: quæ vero in summis exeunt ramulis, minora conspiciuntur, aristolochiæ aut Hedera oblongæ figura. In summis autem fructum gerit, triplici loculamento distinctum, rotundum ceu capparim, in quo tria sunt minuta semina, incurvantibus tunniculis inter se discretis, erosis majora, quæque decorticata candida sunt, & gustu dulcia. Radix tenuis & candida, nullius usus: totus vero frutex lacteo succo turget, uti tithymalus. Plinius in foliorum comparatione diffidet à Dioscoride. Etenim lib. XXVI. cap. XI. Lathyris folia habet multa lactuce similia (ineptum illud) tenuiora, germina multa, in quibus semen tunniculis continetur, ut capparim, quæ cum inaruerit, eximuntur, grana piperis magnitudine, candida, dulcia, facilia purgati. Nusquam non in hortis, etiamque in agrorum Angliæ, & Galliæ marginibus occurrit. Caule affurgit singulari, bipedali, sed multis alis superius ramoso, digiti crassitudine, intus inani, quem per intervalla ab imo bina ambiunt folia, oblonga, angusta, amygdalini similia; ceterum longiora, levioraque & crassiora, in ipsis vero ramulis breviora latioraque. Flores ætate in fastigiis pusilli, semen edit Augusto & Septembri, majus tithymali cæteris; non tamen diversum, tricoccum, trilaterum, expressiore trium granorum commissura, qualis chamæleæ, quæ major, & figuratior, & angulosior, magis ideo conspicua.

Lacteo turget succo peplus, quem vulgò rotundam vocant, sponte in areolis hortorum proveniens, maturè evellendus, antequam florem producat, & semen. Parvo enim temporis spacio maturum fit, & latè se spargit. Cavendum præsertim, inter oleraceas plantas, ne nascatur. Facile enim fallit legentes, & non sine periculo mensæ adhibetur. Unde vulgò *Duppels Melich* / id est, lac Diaboli vocatur. Peplus, ut Adversariorum auctoribus placet, nominatur, quod ramulorum ambitu, & quasi rotundo amictu velum efformet ac tellurem operiat. Suidas πῆλον ἀσπιδάμιον, ἰμφοῖον γουακίον, stragulum, vestis mulierum. Helychius. πῆλον ἢ πῆλον ἢ ἰμαῖον ἢ ἰνδύμα γουακίον. Vivorum mulierumque indumentum vel nomen πῆλης accepit, ob purpuream foliorum superficiem sive Xerampelinam, quæ huic in vinetis nascenti, & peplidi in maritimis fabuletis degenti, ut plurimum inest. Peplum namque fuisse purpurei vel phœnicei coloris, cum multæ historiarum flammeoli nomen testatur, sic à flammeo dictum colore. Ex his cur συκὴ dicatur, quilibet facile colligit. Dioscorides lib. IV. cap. CLXVIII. Πῆλον οἱ ἢ συκὴν οἱ δὲ ῥόκνον ἀφρωδὴ καλεῖται. Galenus in Exegefi. Πῆλον, τὸ αὐτὸ καὶ χαμαισύκη, & μέλαν ἀφρωδῆς, & μεκάνιον. Alia est planta chamæfyce, de qua mox. Nunquam crediderim Galenum sic scripsisse, nec verba hæc Galeni esse, satis ostendunt Dioscoridis verba, distincta & separata. Vix dabium quin Galenus τὸ αὐτὸ καὶ συκὴ, καὶ μέλαν scripserit. Χαμαισύκην de suo exscriptores, qui συκὴν dici ignorabant, addiderunt. Plinius in *Peplos* quam aliqui

lycen, alii meconion aphodes vocant. *Μηκάνιον* dicitur Hippocrati libro 9. De ratione victus in morbis acutis circa finem, cūr sic dicatur ex delineatione Dioscoridis colligi potest; præterquam quod papaveris instar lac emittat. His fere verbis à Dioscoride delineatur. Θεμενίσκος ἐστὶν ἐπὶ λευκῆ μεσῆς, ἔχων φύλλον μικρὸν, ὁμοίον σησαμίου, πλάτυπρον δὲ ἢ δὲ σύμπτου κρήνη ὡς ἀσπιδάμιος, ἀσπιδάμιος, ἐπιμήκη ἐπὶ τῆς γῆς. καὶ ἔστω (ἐπὶ Lacuna in veteri codice) τοῖς φύλλοις κρητὸς μικρὸς, προγυῖλον, ἢ πλαν τῆς λευκῆς μεκάνιον; πλάτυπρον ἢ ἢ πῆλον, ῥίζαν ἔχουσαν μίαν ἀσπρητὸν, ἀφ' ἧς ὄλη ὁ θάμιον πῆλον. γανῶται δὲ ἐν κήποις καὶ ἀμπελώσι. συνάγεται ἐν πνευμαλοῖς ἐξαραιομένη ἐν συκῇ καὶ συνεχῶς ἐπιφοιτῆται δὲ ὁ καρπὸς κρητὸς καὶ δασυπρόδικος. Exiguus frutex est, lactes succi plenus, folio parvo ceu rutæ, at latiore, univēsa vero coma dodrantali, rotunda, buni spatiosa; semine sub foliis parvo, rotundo, minore, quam candidi papaveris. herba multiplicis est usus, radicem habet unicam, eamque supervacua, è qua totus frutex erumpit. Nascitur in boyss ac inter vites colligitur messibus ac siccatur in umbra, crebroque versatur. Semen tustum repurgatumque reconditur. Idem fere Plinius lib. XXIV. cap. XII. Ex una radice tenui fruticat, foliis rutæ paulo latioribus, semine sub foliis rotundo, minore quam candidi papaveris. Inter vites fere colligitur messibus: siccaturque cum fructu suo, subjectis aquis in quas excidat. Postremum illud fallum. Quid enim ficari opus, si in subjectas aquas excidere debeat: Quare ex antiquo codice restituant viri docti, subjectis in que incidat; ut intelligantur vasa, vel subtrata linthea. Palmaris plantula peplis, lacteo & ipse succo prægnans, ejuisque quædam veluti species, sed omnibus partibus minor. cauliculi subrubent. Foliola parva in rotunditate longiuscula, rutæ, alfinæ, vel heliocopii tithymali minora, bina invicem opposita, infernè majora, superne minora, coma circinata, flosculi luteoli, semina tribus loculis discreta, sed minuta, candicantia, papaveris quodammodo æmulantia.

Peplis ut nomine sic effigie peplum præfert (Ruffus Ephesius in fragmento τῶν καθαρῶν. Πῆλον ἢ Πῆλον ἢ γουατὰ μὲν τῆς ἰδίας ἀλλήλων ἐς τὸ καθάραι, τὸ δὲ φλεγματῶδες καὶ χυλῶδες, μετὰ φύσιν κατὰ πλῆθος καὶ ἐξαραιῖται καθάραι πελάος. Peplus & peplum figuræ cognatione proxima, in purgando piritam & bilem cum statibus pro copia, etiam sicca benignè purgant.) Propius adhuc etymon pepli vel flammeoli (inquiunt Pena & Lobelius) exprimit, idcirco θάμιον ἀμφιλαφὸς Diosc. designatur quia fruticat uberiore, undequaque ramulorum comosa corcinnaque sobole, in pepli speciem collecta, phœniceo colore, purpureove, nitentibus viticulis lesqui palmariibus, &c. Dioscorides lib. IV. cap. CLXIX. Πῆλος οἱ ἢ ἀνδράχην ἀρῆιος, ἰπποκράτης δὲ πῆλον καλεῖ. Peplis quam vocant aliqui sylvestrem portulacam, Hippocrates peplion. Cur portulaca dicatur sylvestris, ipsa Dioscoridis docet descriptio, quod folia ferat portulacæ. Galenus in glossis πῆλον ὅτι καὶ πῆλος καὶ ἀνδράχην ἀρῆιος. Ex his Erotiani corrigendus codex. Vulgò legitur, πῆλον ὅτι καὶ πῆλον, ἢ ἔνοι πῆλον ἀνομάσει, οἱ δὲ σύμφυτοι. Peplus herbe species, quam nonnulli peplion, quidam etiam symphytum vocant. Ex locis jam citatis non πῆλον sed πῆλον legendum quilibet facile concedet. Nemo unquam peplum, peplum vocari scripsit. Peplim dici, auctores sunt Dioscorides & Galenus. A quibus, & cur symphytum vocetur, non video, & planè præter rationem videtur; nisi quis à contrario nomen illud obtinere contendat, quod nequitiam sanet conglutinete, sed lædat, vulnerete. Peplin describit Dioscorides his fere verbis: Φύεται καλίστη ἐν ἀσπιδάμοις τόποις, θάμιον ἀμφιλαφὸς, ὅτι μεσῆς λευκῆ. Φύλλον ἔχων ὅμοια τῆς κηπαίας ἀνδράχην ἀσπιδάμιος δὲ καὶ ἐπὶ τῆς κήπης ἔχουσα ἰσχυρῶς, καὶ ὁ καρπὸς δὲ προγυῖλον ἰσχυρῶς τῶν φύλλων, ὡσπερ ἢ πῆλον, πυρῶδες τῆ γούσει, ῥίζα λεπτή, μέλα, ἀσπρητὸς. συλλέγεται δὲ καὶ δασυπρόδικος, καὶ δίδεται ὡσπερ ὁ πῆλον καὶ παραχρῆστα, δύναμιν δὲ ἔχει τὴν αὐτῆν. Quidam M. SS. addit, πλὴν δριμύτερον. In maritimis maxime nascitur. Frutex est, ramulos quoquo versum expandens (vel in latitudinem sese diffundens) & candidi succi plenus, foliis hortensis portulacæ, rotundis, & infernè rubentibus, semine sub foliis rotundo, ceu pepli, fervente gustu, radice tenui, singulari, ac supervacua, colligi, reponi, darique uti peplus, idemque condiri solet, ac eandem quoque vires habet. Corrigendus hac occasione Galeni codex, lib. simpl. 'Αλλὰ τὸ γὰρ αἰτίωμα χηρῖμον καὶ φύσιν ὁμοίως τὰ ἢ πῆλον αἰτίωμα καθάραι. Sed semen utile est & statuosum, similiter semine peplis

pepli purgans. Non tantum ex hoc Diosc. loco *χερίσιμος* & *περσίδες* legendum probatur, sed etiam ex lib. vii. *Ἐγινετὰ τὴν ἰσθμὸν αὐτῆς περσίδες ὀργίως τῆς Ἑλλάδος καὶ βαίον.* Hippocrates lib. i. de morb. mulierum & ex ipsius sententia Aëtius. lib. i. dixit *φουστὴ ἴσχυα καὶ παρρητικόν.* *status discutere*; Nec verba Ruffi supracitata huic sententiæ refragantur. Vult enim post bilis atræ, & pituitæ educationem status disrumpere. Eadem Actuarii lib. v. meth. meden. opinio. Plinius turpiter lib. 2. & cap. xx. portulacam sylvest. cum peplide confundit, ejusdemque generis ac naturæ cum fativa scribit; nisi quod sponte proveniat. Quæ falsa & inepta sunt; Hæc ex eo collegit, quod peplin nonnulli portulacam vocant agrestem. Est, inquit, *portulaca quam peplion vocant non multum fativa efficacior, cujus memorabiles usus traduntur.* Pronum foret scribere, *portulaca, quam telephion vocant*, si in scripto quodam sic legeretur codice. Hanc probant viri doctissimi. lectionem, quod Diosc. secundum tertium, & agrestem portulacam & telephium vocari scribat. Sed huic sedo vires contrariæ portulacæ.

Peplis.

Acre enim & ulcerans est, frigida portulaca. Quod si dicamus Plinium scripsisse *portulacam, quam telephion vocant*, ipsumque telephium intellexisse, ac portulacam vocasse, quod portulacæ sit foliis. Vide quæ de telephio dicta sunt. Humi procumbit peplis, nec aliarum herbarum modo affurgit, lacteo turgida succo. Ramulos fert teretes, subinde purpureos, quandoque herbacei coloris. Folia pepli, & portulacæ sylvestris æmula, sed prona parte rubentia; semen exiguum in triangularibus parvis valvulis, veluti pepli sub foliis reconditur, pusilla radix.

Χαμαίσιχον à lacteo fici succo, & humilitate nomen accepit. Dioscorides lib. iv. cap. clxx. *Χαμαίσιχον οἱ δὲ σικκὴν καλεῖσι, κλάσις ἀνίσις παραδακτύλιος, ἐπὶ γῆς ἔρριμαίνουσι, ἀειφιεῖς, ὅπθ' μετῶς. Φύλλα φακελίδη τῶν πικρῶν ὁμοία, μικρὰ, λεπτὰ ὡς τῆ γῆ. Καρπὸς δ' ὑπὸ τοῖς φύλλοις προγυλῶν, ὡς πικρία. ὅστις δ' αὐτῶν ὅστις δὲ κωλὸν ἔχει. ῥίζαν λεπτήν καὶ ἀχρηστὴν.* *Chamæfyce, quam aliqui sycen nominant, ramos emittit quaternum digitorum, per terram stratos, teretes, lactei succi plenos, folia lentis figura, peplo similia, parva, tenuia, ac terræ inhaerentia, semen sub foliis rotundum ceu pepli, radicem tenuem ac supervacuam, sed neque florem neque caulem profert.* Intellige lector, conspicuum & eminentem. Nam cauliculos exiguos promit, quibus folia fructusque junguntur & adherent. Sed hos non intelligit Dioscorides. *Chamæfyces* meminit Plinius. lib. xxiv. cap. xv. *Chamæfyce lentis folia habet, nihil se attollentia, in aridis petrosisque nascens, &c.* *Chamæfyce* supina humi procumbit, & peplidis modo nascitur, ramulis tantummodo numerosioribus, tenerio-

Chamæfyce.

ribusque, qui teretes, rubentes, & in rotundi orbis speciem dispersi jacent, folia perpusilla, pepli minora, rotundiuscula ex pallido virentia lentibusque ipsis, & magnitudine & forma, paria. sub quorum alis flores peplidis, quibus fructus sequuntur tricocci exigui. Radix tenuis est. candidum & lacti similem succum hæc plantula, non minus quam tithymali vulnerata emittit, ipsorumque generi adscribenda. In Narbonensis Galliarum, olivetis, vinetisque aridis ac sabulosis locis, tractibusque maritimis reperitur.

Τῶν δὲ λιβανωτίδων. Libanotin Theodorus vertit rorem marinum, alterum tamen genus, coronarium nempe, nomen illud vulgo obtinet, uti suo loco probatum est. Dico vulgo, quod Plinius utrumque sic vocarit, cum coronaria tantum Rosmarinum dicta sit. Galenus lib. vii. simpl. *Τῆς δ' ἐν τῶν σφάγιος χηρσίμης λιβανωτίδος ἢ ἐρμαῖος καλεῖται ῥοσμάρου.* Libanotis dicitur quod radix Thuris referat odorem. *λιβανωτὸς* thus esse ex capite secundo hujus libri constat. Libanoridum duo, inquit Theophrastus, esse genera. De coronaria alibi egimus, unum sterile, alterum frugiferum. Idem Diosc. qui addit zeam aut campfanemam vocari lib. iii. cap. lxxxvii. *λιβανωτὸς διοςτὴ ἢ μὲν τὴν κέρσιμω ὑπὸ ἰσίων δὲ ζεα, ἢ καλεῖται μετὰ τὴν ῥοσμάρου καὶ χηρσίμης καὶ χηρσίμης καλεῖται.* Libanotis duum generum, ac unum quidem fructiferum est, à nonnullis *χρα* aut campfanema dictum, cujus semen canchrys vocatur. Frugiferi steriliisque genus unum novit Theophrastus, genera duo describit Dioscorides, tria esse Galenus ait. lib. vii. simpl. *λιβανωτίδες τρεῖς ἴσιν, μία μὲν ἀκαρπία, αἱ δὲ δύο φέρουσι καρπὸν.* Prioris frugiferi fructus canchrys vocatur. Vel uti apud Theophrastum & melioribus fortasse legitur codicibus *κάχρυς*. Nomen hoc accepit non quod urendi, inflammandique vi polleat hujus semen, ut ex Plinio docti quidam opinantur; sed ab incisuris, quas inter angulos habet; Nam alterum genus, cui semen latum & sine angulis, nomen hoc non audit, sed illud quod semine rotundo & anguloso constat, Dioscorides lib. 2. cap. cxxxvii. de ornithogalo. *καὶ μετὰ τὸν αὐτῶν κεφάλιον ὡς κάχρυς ὀσπετμήμενον, ἔσ' in medio eorum florum capitulum incisum adinstar cachrys.* Eadem de causa hordeum tostum *κάχρυς* appellatur, & *καχρόδιον* quod incisuras five *ἰστυμας* habeat, quas torrendo accepit. Helychius *καχρόδιον πεφρυγμένον, κελιδὴν κυβέως, κατεχρηστικὸν δὲ πάντων τῶν πεφρυγμένων, καὶ βοτάνη ἢ λιβανωτὸς καὶ τῆς πικρίας ἢ βλάστησις, καὶ πυρὸς ἴσως.* *Cachrydion* vulgo hordeum tostum, abusive omnia tosta legumina, ἔσ' herbam quandam libanotida dictam, ἔσ' pins germina, ἔσ' frumenti genus quoddam. *κάχρυς* nomen hordeum, leguminaque tosta acceperunt, quod hiulcum torrendo acquirerent, De voce cachry, ejusque aliis significationibus plura. lib. iii. cap. vi. vii. & octavo me dixisse memini. Frugiferum genus, inquit præceptor, folium palustri apio simile habere, sed majus multo, Dioscorides sceniculo folium comparat. *Φύλλα δὲ ἔχει μακρότερα ὅμοια παχύπτερον δὲ ἔσ' πλατύτερον, τετρακοιδὸς ἐπὶ τῆς γῆς ἐρριμαίνουσα, ἰσώδη.* Folia sceniculi habet sed crassiora latioraque roseæ speciem humi strata odorataque. Apij palustris folia sceniculo comparare non potest, plane enim forma totaque idea diffimilis

illis. Concludunt idcirco docti Botanici Dioscoridis & Theophrasti libanotida diversam esse plantam. Horum improbare opinionem nequeo, quamvis constet nullam, folio excepto, esse notam, in qua auctores hi inter se dissideant. Apud neutrum mendii suspicio esse potest, si quidem Dioscor. lectionem probat Oribasius ni forte apii fœniculique palustris apud antiquiores non fiat mentio. Caulem, inquit Theophrastus habere ad cubiti altitudinem. Dioscorides *καυλὸν δὲ ὅσον πήχυνος ἢ μέγιστον, ἡσυχάλας ἔχοντα πολλὰς. Caulem cubiti altitudinis, ac etiamnum majorem, multis concavum alis. Semen describit Theophrastus candidum, scabrum, oblongum. Dioscorides, καὶ ἐπ' ἀκρὸν σκαίδιον ἔφ' ἔ' καρπὸς πολλὸς, λευκὸς ἰσικαῖς ἀσπιδίαι, ἀσπιδίαι, γωνίας ἔχων, ὀρθοῦς, ῥηπιζῶν, ἐν δὲ τῷ ἀσπιδίῳ ἰσικαῖων τὴν γῆσιν. Ac in cacumine umbellam, in qua semen copiosum, candidum, spondylis simile, rotundum, angulosum, acre, resinofum, ac in mandendo linguam exurens. Radicem Theophrastus crassam, magnam, candidam, & veluti Thus redolentem describit. Eodem ferè modo describitur à Dioscoride ῥίζα ἢ λευκὴ ὑμυρίθης, ὄξυσα λευκῆ. Radix alba & prægrandis, Thus odorem habet. Odoris suavitatem quam Theophrastus & Dioscorides radici adscribunt, foliis tribuit Plinius lib. xxiv. cap. xii. Est & rosamarinum. duo genera ejus, alterum sterile, alterum cui & caulis & semen resinaceum, quod cachrys vocatur. Foliis odor thuris; radix vulnera sanat. Rectius, lib. xix. cap. xii. Libanotis inquit, odorem thuris (reddit) myrrhis myrrhæ. De panace abunde dictum est, libanotis locis putribus & macris ac rosicidis feritur semine. Radicem habet olusatri, nihil à Thure differentem, usus ejus post annum stomacho saluberrimus, quidam eam nomine aliò rosamarinum appellant. Recte radicem olusatri habere scripsit, quippe foris nigra, intus candida, qualem olusatri radicem supra cap. vii. lib. vii. orist. diximus; Nihil, inquit à Thure differentem. Id nisi de odore accipiatur, falsum est. Quamvis & illud ex parte tantum verum, siquidem aliquo modo odorem Thuris tantum referat. Alterum libanotidis fructiferæ genus his fere verbis describit Dioscorides ἢ δὲ ἴσπερ κρητὴ πάντε ἰσικαῖα τῆ σπῆς ἀντὶς ἀρίστου φήρε πλάτῃ, μέλαν αἰς ἀσπιδίαι, ἰσάδης, ἐν πρυμπίθῃ, ῥίζαν ἔχει ἰσικαῖς ἔσκιος μέλαινας, θλασθεῖσαι δὲ λευκῆ. Est & genus alterum ante dicto omnino consimile, quod semen gerit latum, nigrum uti spondylium, odoratum, minime fervens, ac radice nititur foris quidem nigra, ac intus, si contundatur, alba. Theophrasti Libanotida viri docti fœli Æthiopicum Mathioli esse asserunt. Hujus duo, vel tria genera observant recentiores, magnitudine, maxime folii, differentia. Caule non raro assurgit bicubitali, sed haudquaquam lignoso ac hyemen sustinente, geniculis intercepto, & superna parte in aliquot ramulos diviso. Folia sunt ampla, ex pluribus cohærentia, veluti palustris apii, quandoque in tantam magnitudinem excrescentia, ut palmum superent. Habent vero magna ex parte singulæ foliorum alæ, quina duntaxat folia, uno extremam alam occupante, lata, per ambitum serrata, supernè atrovirentia, inferne subcineracei quodammodo coloris. Flosculi in umbellis candidi, qui in oblongiusculum, angulosum, membranaceum latum, paleaceum candicans, non nihil asperum semen transeunt, cuminum aut sileris montani semen odore & sapore referens. Radix pollicaris aut amplioris est crassitudinis, crassioribus aliquot fibris prædita & crasso cortice, foris nigricans, intus candida, sapore initio dulci, deinde amaricante, supremo capite hirsuta (veterum foliorum quæ marcida evanuerunt, fibris eam hirsutiem facientibus) perennis, odore commendabilis, Thus referens, maxime probe exsiccata. In horto medico Lugdunensi hoc genus videre licuit, sponte crevit in Hungariæ Austriæ, & Styriæ sylvis. Iisdem in Provinciis aliud genus reperitur, uti Doctiss. ac diligentissimus observavit Clusius, majores id habet foliorum alas, hæc est in plura folia, nempe bina & vicena plerumque, superioribus magnitudine longe cedentia divisas, quæ supernè splendentia minus virent, & prona parte cineracei prorsus sunt coloris, omnia in ambitu, non modo ut superioris serrata, sed etiam lacunis dissecta: Æqualem cum superiore habet caulem, nodis similiter interceptum, florum umbellas similes, semen par, radicem non dissimilem. Reperitur & tertium genus, quod minorem libanotida adversariorum auctores vocant, vulgo libanotida minorem apii folio. Foliis exilioribus multo saxi-*

fragæ venetæ proximis, gemino situ panacis alteræ ritu, sed oris tantillum crenatis, & laciniatis, caulis bicubitalis & procerior, semen anethi candidum, flores in umbellis, radix aromatica, grati & jucundi odoris. Meminit Honorius Bellus libanotidis Theophrasti epist. Ima ad Carolum Clusium; Rosmarini, inquit, hujus folia fœli sunt similia, serrata, floresque in umbellis albi, quibus succedunt semina oblonga, aspera, radice nititur crassa, foris nigro cortice eoque tenui, intus alba, tibus maxime olente. Ideo libanotis legitima mihi videtur quam Theophrastus descripsit. licet radix sit nigra, quia detracto levi cortice, spectatur maxime alba. appellatur vulgo σκονισσα, quod vertiginem inducere credatur, & ni fallor siler creticum à quibusdam perperam vocatur. Ego, salvo meliori judicio, primum libanotidis genus, sive Mathioli fœli Æthiopicum existimo, describere Honorium. Libanotis Dioscoridis vulgo umbellifera dicta, caulem cubitalem, quandoque bicubitalem edit, non raro tricubitalem & majorem, fœniculaceum aut ferulæ modo nitidum, non nihil striatum, ex obscuro viridem, rotundum, articulis geniculatum, alis, ramulisque multis divisum. Folia in tenuissimas, angustissimasque partes dissecta, veluti ferulæ, majora latioraque quam fœniculi, virore castio & glauco. Umbellas fert in fastigiis amplas, sed laxas; in quibus flosculi luteoli, quibus succedunt fructus, magni corni ferè magnitudine, aut, ut Dioscorides ἀσπιδίαι id est verticillo similes, per maturitatem albicantes, qui in duas sponte partes finduntur, atque in his semen oblongum, gustu acre, mordax ac fervidum. Thureum halitum dum fricatur emittens, manusque ac os thureo ac resinaceo replens sapore. Radix candida, prægrandis, Thus redolet. Tota planta tenera calidiuscula, sed non ingrato holeraceo, & smyrni gustu. Quo quidem facile dignoscitur à ferula. Nam alioqui tota lacte turget, uti ferula, sed albidiori ac minus fervido, aut gravi odore, quin potius odoro. Hoc genus vidi Groningæ in horto Doctiss. viri Petri Mulleri botanices profess. digniss. qui pro sua humanitate erga nos hujus plantam horto nostro promisit. Alterum genus Dioscoridis quod semen fert nigrum, latum, minime fervens me vidisse non memini. Ad movendos menses præscribis radicem, cum vino austero Theophrastus. Quod absurdum & à veritate alienum. Nemo, ad promovendos menses, adstringentibus utitur, quare uti supra, ἀσπιδίαι resistenti, id est, generoso, forti.

Theophrastus, ut supra dixi, unum tantum genus sterile docet; Duo describit Dioscorides, quorum alterum est cujus meminit Theophrastus. Θιόφραστος ἢ ἰσπερ κατὰ τῆς ἰσικαῖς λιβανωτίδα θελιδαι ἀρτία τῆ πικρῆ ἕμοια φύλλα ἔχουσα φύεσθαι, ῥίζαν ἢ βρογχίαιαν. κηθαίρειν ἢ αἰω ἐ κρητῶ τῶσπυ ποδύσαι. λευκῆσπας μὲν τῆ καὶ περὶ τῆσπυ τὰ φύλλα τῶν τῆσπυ θελιδαι. Ceterum libanotida tradit Theophrastus cum erica nasci, foliis lactuca sylvestris amara, ac candidioribus & asperioribus; radice vero brevi, quæ post superne inferneque purgat. Ex his scripsisse Theophrastum constat ὅσπυ σπῆ ἰσικαῖα πλείστη, non ut vulgo scribitur, ὅσπυ σπῆ ἰσικαῖα πλείστη. Hoc libanotidis genus non memini me vidisse; Lactuca enim sylvestris ἰσικαῖα ἢ ἰσικαῖα five sylvatica, non est libanotis Theophrasti, quod foliis est ex flavo nigricantibus, non lactucæ candidioribus, tum quod radix sapore sit moderatè dulci, tandem ad aliquam amaritudinem leniter inclinante, quam subsequuntur postremo adstrictio & exsiccatio. Quæ satis ostendunt, nec per superiora, nec per inferiora purgare. Alterum sterile libanotidis genus Dioscorides his verbis describit, ἢ ἢ λευκῆσπας ἀκαρπῶσπυ κατὰ ἕμοια ὄξυσα τῶσπυ ἀσπιδίαισπυ, ὄσπυ καυλὸν ἀνίησι, ὄσπυ αἰσπῶσπυ. φῆσπυ τῶσπυ περὶ ἀσπιδίαισπυ κατὰ τῶσπυ. Quæ vero sterilis libanotidis dicitur, penitus antedictorum similitudinem refert, ac neque caulem, neque florem, neque semen profert, in saxosis autem & asperis provenit. Libanotidem hanc vulgarem puto caule, & flore viduam, observari tertio, interdum quarto à satione anno, eanlem emittere. Sic duo eynoglossi dixit esse genera, unum sterile, alterum fructiferum; cum unum idemque genus sit, quod altero demum anno caulem fert. Vestibus interponi inquit Theophrastus ad pellendos arcendosque noxios vermiculos. Locum hunc citat Apollonius lib. de admirabilibus θιόφραστοσπυ ἐν τῶσπυ ἀσπιδίαισπυ, φῆσπυ, ἢ λιβανωτίδα κατὰ τῶσπυ συνθηματῶσπυ κατὰ ἰσικαῖαν καλῶσπυ ἕσπυ (lege σῆσπυ) ἰσικαῖαισπυ. Libanotidem herbam vestibibus oppositam prohibere ne cinca in iis stant.

ΚΕΦ. ΙΓ.

CAP. XIII.

Vernilaginum, & papaveris genera. Tum radicum differentias unde liceat accipere. De nymphæa, Scythica, & malo terræ. Quodque Pandius statuarius mente alienatus sit. Item de Thracia radicibus.

Χαμαιλέων ἢ ὀρθὸν λευκός. ὁ δὲ, μέλας. αἱ δὲ δυνάμεις τῶν ῥιζῶν, ἔσονται ἢ αἱ ῥίζαι τοῖς εἶδεσι διαφόροι. Ἐ μὲν γὰρ λευκὴ, καὶ γλυκεῖα, καὶ παχέια, ἔσονται ἐκασταύτην χρῆσιμη δὲ φασὶ παρὰ τὰς ῥίζας ὅταν ἐληθῆ καὶ ἀληθεύσῃ, ὡπερ παρὰ τὸν ῥαφανίαν ἐν φλοιδίῳ ἐφ' ὀλοσχοῖα καὶ πρὸς τὴν ἐλμινθα τὴν παλαιάν, ἀσπιδα περὶ φάγη, ἢ πίνον ἐπιζύοντα τούτην, ὅσον ὄξυβαρον ἐν οἴνῳ αὐστηρῶ. ἀναίρει ἢ καὶ κίνα καὶ σὺν κίνα μὲν, ἐν ἀλφίτις ἀναφραθεῖται μετὰ ἐλαίῳ ἔσονται. Ἐ μὲν δὲ, μετὰ ῥαφανίων μινυμῶν τῶν ὄρειων. γυναικὶ δὲ δίδοται ἐν τρυγί γλυκεῖα, ἔσονται οἴνῳ γλυκεῖα. καὶ ἐὰν βέλγηται πρὸς ἀδενῶν ἀνθρώπων διαπερθεῖσθαι εἰ βιώσιμῳ, λέγειν κελύεσθαι τρεῖς ἡμέρας. καὶ πρὸς πρὸς ἐπιζύοντα βιώσιμῳ. Φύεται δὲ ὁμοίως πανταχῶς καὶ ἔχει τὸ φύλλον ὁμοίον σκολύμῳ μᾶλλον δὲ, αὐτὸ δὲ πρὸς τῇ γῆ. τὴν δὲ κεφαλὴν ἔχει ὁμοίαν ἀκανῶν μεγάλην. οἷον ἀκανὸν καλῶσιν ὁ δὲ μέλας, τὸ μὲν φύλλον παρόμοιόν. ἢ σκολυκάδες γὰρ ἔχει, πρὸς ἐλαίῳ καὶ λιθοπρον. αὐτὸς δὲ ὄλῳ ἐστὶν ὡπερ σκιαδίων. ἢ δὲ ῥίζα παχέια καὶ μελαίνα. Διαφραγῆσθαι δὲ, ἢ πρὸς φιλίῳ δὲ χωρεῖα ψυχρὰ ἔσονται. δυνάμεις δὲ λεπρῶν ἐξελαύνει ἐν ὄξει τριβώδῳ, καὶ τριβῶς ἐπιλεφώδῳ. καὶ ἀλφὸν αὐστηρῶς ἀναίρει δὲ καὶ τὰς κύνιας. μήκωνες δὲ εἰσὶν ἀργεῖα παλαιοῖς ἢ μὲν κερατῆς καλεῖται ἢ δὲ μελαίνα. τούτων τὸ φύλλον ὡς φλόμος τῆς μελαίνης, ἢ τὸν δὲ μελαν. τὰ δὲ καυλῶ τὸ ὑψὸς ὡς πιχυαῖον. ῥίζα δὲ ἴσραχέια, καὶ ἐπιπύλαιον. ὁ δὲ καρπὸς καμπύλῳ ὡπερ τῶν κερῶν. συλλέγεται δὲ πρὸς πρὸς τῆς δυνάμεις δὲ καθαίρειν κελύεσθαι τὸ δὲ φύλλον ἀργεῖα περὶ αἰμαί. Φύεται δὲ πρὸς τὴν θάλατταν, ἢ ἀπὸ ἢ περὶ τὴν χωρεῖα. ἐπεὶ δὲ μήκων ῥοιῶν καλεῖται παρομοῖα κίχωρῳ τῶ ἀργεῖα. διὸ καὶ ἐδίεται. ἐν πρὸς τὸ δὲ χωρεῖα δὲ φύεται, μάλιστα ἐν ταῖς κελύεσθαι ἀνθῶ δὲ ἔχει ἐρυθρὸν. * κωδύα δὲ ὅσον ἐνυχα τοῦ δανύλα. συλλέγεται δὲ πρὸς τὸ φερσὸν τῶν κελύεσθαι ἐν γλωροπῆρα δὲ μᾶλλον. καθαίρει δὲ κατω. ἐπεὶ δὲ μήκων ἡρακλεία καλεῖται τὸ μὲν φύλλον ἔχουσι οἷον σπῆρος, ἢ τὰ ὄφθια λευκαίνουσι ῥίζαν δὲ λευκὴν ἐπιπύλαιον τὸ δὲ καρπὸν λευκόν. καθαίρει ἀπὸ τούτης ἢ ῥίζα. χρῆται δὲ πρὸς τὰς ἐπιπύλαιον ἐν μελικράτῳ. πρὸς μὲν δὲ ὡπερ ὁμώνυμά πρὸς σιωείηπ). τῶν δὲ ῥιζῶν καὶ ὡ τῶν χυλοῖς αἱ διαφοραὶ ἔσονται ἐν ταῖς ὁσμαῖς. αἱ μὲν γὰρ εἰσὶν ὁσμαῖς, αἱ δὲ πικραῖ, αἱ δὲ γλυκεῖαι. καὶ αἱ μὲν εὐσομοῖ, αἱ δὲ βαρεῖαι. γλυκεῖα μὲν, ἢ πινυμῶν καλεῖται. φύεται δὲ ἐν ταῖς λίμναις, καὶ ἐν ταῖς ἐλώδεσιν. οἷον ἐν τῇ ὄρχοιδίῳ, καὶ μαρμαρῶνι, καὶ πρὸς κρήτην. καλεῖται δὲ αὐτῶ οἱ βοιωτοὶ ἢ μαδωνίαι, καὶ τὸν καρπὸν ἐδίξον. ἔχει δὲ τὸ φύλλον μέρα ἐπὶ ἔσονται ὕδατῳ, ὅταν δὲ φασὶν

* ἰσηλωμί-
να.
† πίνον δὲ
ἐπιζύοντα.

† σκολυκάδες
δὲ. Scal.

* ἴχνα.

† παχέια.

† ἀργεῖαι.

* κωδύα.

Conjuncta
Theodor.

† μαδωνίαι.

* Vernilaginum, una candida, altera nigra. * Chamaeleon quidam est albus, alter niger. radices specie differunt. Candida enim crassa & graviter olens, utilis traditur ad alvi profluvia, cum confecta orbiculatim modo radice decocta est, junco transfixa in seriem. Valet & ad vermem latum interficiendum, cum una cum passa vva comesta acetabuli mensura e vino bibitur austero. Occidit & canes, & sues. Canes in farina hordeacea subacta cum aqua, & oleo, sues cum brassica. Et si hominem aegrescentem experiri volueris an vivere possit, lavandum ea radice triduo jubent. Hoc enim si toleraverit, moriturum nequaquam existimant. Nascitur aequae omnibus locis, folio cardui, verum ampliori & terrae proximo, capite magno acano simili. Unde quidam acanum eam vocant. * Nigra folio constat modo cardui, praterquam quod minori, leviorique. Tota autem herba umbraculi speciem representat, radice crassa, & nigra extrinsecus, subflava intrinsecus. Loca gelida, humidaque amat. Leporam & vitiliginem trita in aceto, & ramentis illita. Nec non & canes occidere potest. Papaveris quoque sylvestris genera plura notantur. Quodam enim cornutum appellatum, aliud autem nigrum est, folio constans verbasci nigri, sed minus nitro. Cauli altitudo cubitalis, radix brevis, per summaque cespitum: fructus inflexi, ut cornicula figurantur. Legitur circa messes. Et alvum purgare potest. Folium albuginem ovibus aufert. Nascitur juxta mare locis saxosis. Aliud erraticum vocatum non absimile intubo erratico est. Quamobrem in usum venit cibarium. Nascitur in arvis potissimum inter hordea. Florem rufam producit. Caput unguis pollicalis magnitudine. Ante hordei autem legitur messem. Sed & viridius est, & inferius purgat. Aliud Herculanum nuncupatum, folio constat struthi, quo splendorem linteis tribuunt; radice in summa terra eunte: fructu albo. Hujus radix purgare superius nata est. Non desunt, qui contra comitalem morbum ea utuntur in vino mulso. Haec igitur veluti aequivoca quadam subungere placuit. Radicum autem tum in succis, tum odoribus differentias notare licet. Sunt enim aliae acres, aliae amarae, aliae dulces: & aliae suavolentiae, aliae graves. Dulcis nymphæae vocata, quae nasci in lacustribus solet, ut in Orchomeniensi agro, & Marathone, & in Creta insula. Bœoti madoniam hanc appellant, fructumque mandant. Gerit folia super aquam ampla: plagae tria imposita sanguinem sistere traditur. Utiles & ad difficultates intestinorum pota. Dulcis & Scythica, & quidem nonnulli dulcem eam appellant. Nascitur apud Maoritim. Utiles ad anhelitus & ad tussim siccam, atque in totum thoracis mederi doloribus potest. Ad haec mederi ulceribus potest in melle: sitim quoque extinguit, si teneatur in ore. Quae de causa tum ea, tum equestri vocata, Scythica undecim ad huc est: atque viridius etiam purgat inferius. Quae lineae dealbantur radice alba summa terra berense. Aqua mulsa. Trita Orchomenio lacu. Creta insula locis omnibus palustribus. Trita Scythica nonnulli glycyrrhizam appellant. Quae propter Scythas contentos ea Hippocrate, id est caseo equino undecim aut duodecim dies vitam sustineri ajunt. Aristolochia olfactu odore est.

* Chamaeleon quidam est albus, alter niger. radices specie differunt; illius enim radix candida, dulcis, & crassa & graviter olens, utilis traditur ad mulierum profluvia concisa rhabaphani modo, & junco velut clavo transfixa, ac decocta. Brassica montana. mulieri datur ex face vini passi, aut ex vino passo: quod si quis experiri voluerit, moriturus sit eger, nec ne, precipiunt ea radice lavandum triduo. Scolymia. Niger similis folio scilicet scolymii, sed minore & mitiore. Tota herba habet velut umbellam, radix crassa est nigra, & disrupta, subflava. Locis gaudent frigidis & incultis. Aliud nigrum, cornutum folio constat. Crassa. Scythica. Quae de causa tum ea, tum equestri vocata, Scythica undecim ad huc est: atque viridius etiam purgat inferius. Quae lineae dealbantur radice alba summa terra berense. Aqua mulsa. Trita Orchomenio lacu. Creta insula locis omnibus palustribus. Trita Scythica nonnulli glycyrrhizam appellant. Quae propter Scythas contentos ea Hippocrate, id est caseo equino undecim aut duodecim dies vitam sustineri ajunt. Aristolochia olfactu odore est.

ἔσχαμον, εἰς τρεῖς πρὸς ἐπὶ τὴν πληγὴν ἐπιθῆ.
 * ἰχθυον. * χρῆσιμη ἢ καὶ πρὸς τὰς δυσεντερίας πονομυθῆ.
 † Cod. Bas. γλυκεῖα ἢ καὶ ἡ σκυθική. καὶ † ἐνίοι γε καλεῖσιν *
 † Καλεῖσιν αὐτὴν ἰου-
 γλυκεῖαν αὐ-
 τῆ. Scribo. βῆχα ξηρὸν, καὶ ὅλως τὰς πρὸς τὸ θάλασσαν πόντος. ἐπὶ
 καὶ πρὸς τὴν γλυ-
 κῆσαν αὐ-
 τῆν.
 πρὸς τὴν ἰπποκρή Διόσκου Φασὶ τὰς σκύθας ἡμέρας
 καὶ ἑνδεκάκις δωδεκά. ἢ ἢ ἰριζολογία τῆ ὀσφρησε
 ἢ ἢ εὐοδμῶ, τῆ ἢ γέουσαι πικρὰ σφόδρα. τῆ
 χρῆσιμη ἢ μέλαινα. φύεται ἢ ἐν τοῖς ὄρεσιν ἢ βελίση.
 † τῶ κιοσῶ.
 φύλλον ἢ ἔχει πρὸς τὴν ἀλσίνη. πικρὸν
 εὐογυλοπρον. χρῆσιμη ἢ πρὸς πολλὰ. καὶ ἀρσῆ
 πρὸς κεφαλῶν. ἀραθῆ ἢ ἔπρὸς τὰ ἄλλα ἔλκη,
 καὶ πρὸς ἐρπετὰ ἔπρὸς ὕπνον καὶ πρὸς * ἔπερα. τὰ
 ἢ ἢ ἐν πρὸς γένει κελύευσιν ἐν ὕδατι ἀναδέουσαντα
 καὶ καταπάθειοντα. τὰ ἢ ἄλλα εἰς μελι γέυσασα
 καὶ ἔλαιον. πρὸς ἢ τὰ τῶν ἐρπετῶν ἐν οἴνῳ ὄξιν
 πίνειν, καὶ ἐπὶ τὸ δῆγμα ἐπιπαλάθειν. εἰς ὕπνον ἢ
 ἐν οἴνῳ μέλας ἀψηρῶ κνίσας. εἰς ἢ αἰ μῆτρα
 πρὸς πύσσωσι, τὰ ὕδατι δισκλύζειν. αὐτὰ ἢ ἢ γλυκεῖα. ἄλλαι δὲ πικρὰ, αἰ ἢ βαρεῖαι τῆ γέουσαι.
 γίνονται δὲ πνεύ τῶν γλυκεῶν, αἰ ἢ ἢ, ἢ καπνικὰ, καθάρη ἢ ὁμοία τῆ σκολύμφῃ ἢ πρὸς Τέτραν. ἢ καὶ
 Παιπῶ ὁ ἀνδρῶν τοπῶς Φάγων, ἐραζόμενῶ ἐν τῷ ἰερῷ ἔξῃ. † αἰ δὲ, θανατηφόροι. καθάρη
 αἰ πρὸς τὰ μέταλλα τὰ ἐν τῇ Θρακίᾳ. καὶ πρὸς δὲ καὶ ἢ ἢ πᾶν τῆ γέουσαι. καὶ τὸ θάνατον ἢ πᾶν πᾶν
 πᾶσαι καὶ ἔλαφρον. ἔχουσι δὲ καὶ τὰς χρῶμασι διαφορὰς, ἢ τῶ λευκῷ καὶ μελανῷ καὶ ξανθῷ μόνον, ἀλλ'
 ἢ καὶ οἰνοχρῶτες καὶ ἐρυθραὶ, καθάρη ἢ τὰ ἐρευθεδάντα.

* ἰχθυον.
 † Cod. Bas.
 † Καλεῖσιν
 τῆ. Scribo.
 καὶ πρὸς τὴν γλυ-
 κῆσαν αὐ-
 τῆν.
 † τῶ κιοσῶ.
 * τὰ μὲν οὖν
 πρὸς ἔλκη
 τῆς ὕστερον.
 κεφαλῶν πρὸς
 σκῆται.
 † ἄλλα.

decim, & duodecim dies, sitim tolerare affirmant.
 Malum terræ olfactu odoratum, gustatu vehemen-
 ter * amarum est: colore † nigrum. Nascitur in
 montibus † optimum quoque. Folio constat * mu-
 ris auriculæ simili, tamen rotundiori. † Perutile ad
 caput, & reliqua ulcera, & ad serpentes, & ad som-
 num, & ad alia multa. Ulceribus capitis adhibere
 præcipiunt in aqua subactum, reliquis rasum in mel-
 le, & oleo. Contra ictus serpentium ex vino acido
 bibi debet, atque inspergi morsui. Ad somnum in
 vino nigro auttero pertritum datur. Si vulva pro-
 ciderit, decocto abluisse iuvabit. Dulces igitur
 illæ, amaræ autem aliæ. & gravis aliæ gustus. Quæ-
 dam ex dulcibus, mentis alienandæ vim fortiuntur;
 ut quæ carduo similis apud Tegeam gignitur.
 Quam cum Pandius statuarum artifex in templo,
 suo fungens officio, comedisset, mente alienatus est.
 Quædam item mortiferæ deprehensæ sunt; ut quæ
 apud Thraciæ metalla comperiuntur, gustu faciles,
 jucundæque admodum. Coloris quoque discrimine
 radices large inter sese differunt: nec solum albæ,
 & nigrae, & flavæ sunt: etiam cæruleæ, & rubrae, ut
 rubiæ radix.

* Amara.
 † Nigra.
 † Optima.
 * Hedera.
 † Ad pluri-
 ma, utilis
 optima ad
 capitis mor-
 bos, commo-
 da ad ulcera
 maxime &
 secundas
 expellendæ
 capitis, ad
 serpentes
 subactam
 rasam per-
 tritam.

JULII CÆSARIS SCALIGERI ANIMADVERSIONES.

Τὸ δὲ μὲν γδ λευκὴ καὶ γλυκεῖα. Hoc non posuit Theodorus.
 Atque Dioscorides dulcem ait. Inveni qui negarent
 affirmanti mihi, idque scriptum relinquere, hanc esse Car-
 linam, unico argumento radicis: quam aebant odore carere.
 Cum contra & Dioscorides, & Theoph. odoratam scribant.
 σὺς ῥε Theodorus alibi profuvia. Plinius rheumatismos.
 Μὰ τὴν ῥαφάνων μίγνυμίν. Theodorus omisit, τῶν ὄρειαν.
 Dioscorides, rhabdantum admiscei nullum. Theodorus illa
 quoque præterit. γῶμα ἢ δίδεται ἐν τῷ γλυκεῖα, καὶ
 ἐν οἴνῳ γλυκεῖα. Lege σκολυμῶδες; non autem, σκολυμῶδες.
 Χωρία ψυχρὰ, καὶ ἀραθῆ. Inculta. Theodorus legit, ὕπερ.
 At vero ficcis locis provenire, ait Dioscorides.
 Μικάνης δ' ἢ ἢ ἀραθῆ. Quid papaveri cum chameleonte?
 Itaque separata capite proprio.
 Ταῦτ' ἢ φύλλον. πῶτος, scilicet, κιοσῶ. Theodo-
 rus autem negligenter. Quoddam autem nigrum est, folio
 constans verbalci nigri. De cornuto enim loquitur Philo-
 sophus.
 Ἐρχλωρῆρες ἢ μάλλον. Legitur, cum adhuc, viridius-
 sculum est. Theodorus simul junxit cum sequentibus:
 Ἐρχλωρῆρες ἢ μάλλον κηραρῆ κῆρα.
 Δοκίμῃ τὰ ἰδέια. Theodorus, splendorem linteis tri-
 buunt. Oportuit meminisse, τὸ δοκίμῃ esse coloris τὸ τί.

Splendorem autem esse coloris τὸ ἰδιόμορφον. Etiam nigra
 possunt esse splendida, & alba non splendida.
 τῶν ἢ ῥίζων. Hic quasi deintegro sub communi genere
 ponit species, a partium differentis. id est, radicum. wale
 sand. Nanque & supra dixit: & non erat hic locus. Et
 jam de radicibus dixit τὸ καὶ ἢ ἢ. Aliud igitur caput
 hoc esto.
 ἰουβυλοκίαν. Theodorus dulcem. Hic dimidiata vocis
 significatum est. Mendosus vero codex.
 Χρῆσιμη ἢ πρὸς πολλὰ, καὶ ἀρσῆ πρὸς τὴν κεφαλῆν. Theo-
 dorus exemtis aliis vocibus: perutile ad caput. τὰ μὲν
 οὖν πρὸς γένει. Theodorus ea verba, πρὸς κεφαλῆν, & τρα-
 στήλιε, & quasi commentario est prosequutus. Intellexit
 enim, ἔλκη τὸ κεφαλῆς. Sic infra repetens hæc Theophrastus,
 dixit: πρὸς τὰ κεφαλῶδιστα.
 Αὐτὰ μὲν ἢ γλυκεῖα. Non convenit epilogus cum su-
 perioribus. Nam hæc est amara.
 Ἐραζόμενῶ. Theodorus, suo fungens officio. Purius,
 cum esset in opere.
 καὶ τὸ θάνατον ἢ πᾶν πᾶν πᾶσαι, & ἔλαφρον. Hæc om-
 nia omisit Theodorus.
 Ἄλλ' ἢ ἢ οἰνοχρῶτες. Theodorus, cæruleæ. Legit igitur
 aliter quàm, vini colores.

IOANNIS BODÆI A STAPEL NOTÆ ET COMMENTARIUS.

Χαμαλέοντῶ nomen obtinere à varietate viri Do-
 sciff. ex Dioscoride probant, apud quem lib. III.
 cap. xi. hæc leguntur. Ὀνόμασι ἢ χαμαίων ἀπὸ τοῦ ποικί-
 λον τῶν φύλλον ἐυρίσκουται γδ ἢ λίαν χλωρὰ τὰ τοῖαυτα, ἢ
 ὑπερλόγη ἢ κραιναῖδῃ, ἢ ἢ ἢ, ἢ ἢ τὰς τῶν τόπων ἀραθῆ-
 ρῆς. Ceterum ut vocetur chamæleon foliorum varietate
 evenit. Nam pro locorum differentiis, hic intente viridia,
 illic albicantia, alibi cyanea, alibi denique rubra reperium-
 eur. Supra lib. vi. cap. III. & quart. plura de cha-
 mæleonte diximus, ac inter cætera, duos esse chamæ-
 leontes, alteramque pro cœli, folique varietate lachry-
 mam vel proferre, vel ixon idest viscum emittere. Dio-
 scorides non lib. III. cap. x. ἔξῃαν δὲ οὐκ ἔστιν ἀπὸ τοῦ
 ποικίλου ἐξ ἢ ἐυρίσκουται, πρὸς τὰς ῥίζας αὐτῶ. ἢ καὶ ἀπὸ
 κραιναῖδῃς χρωταὶ αἰ γῶμας. Id o ixian appellarunt, quod
 pluribus in locis viscum ad ipsius radices inveniat, quo

utuntur mulieres pro mastiche. Eodem capite relatum à
 nobis, qui ixum sive viscum fert ἔξῃαν dici, qui vero non
 fert, chamæleonem. Plinius lib. xxii. cap. xviii. Cha-
 mæleonem aliqui, ixiam vocant. Duo genera ejus; candidior
 asperiora folia habet, serpiti in terram, echini modo spinas
 erigens, radice dulci, odore gravissimo (gravi Theophras-
 tus & Dioscorides) quibusdam in locis viscum gignit
 album, sub aliis foliorum; Maxime circa canis exortum,
 quomodo thura nasci dicuntur, unde & ixia appellatur.
 hoc ut mastiche utuntur mulieres. Corrupta sunt verba
 priora, restituunt viri docti. Chamæleonis duo genera
 candidior, quem ixiam vocant, asperiora &c. Nec semper
 ixiam vocant, sed cum viscum fert, ideoque à Chamæ-
 leonte eam separat Theophrastus; quia non ubique
 chamæleon mastichen illam generat, sed certis tan-
 tum locis. Quamquam non in dubium vocandum vide-
 tur,

tur, Theophrastum similes fere observasse plantas, non eadem; quod recentiorum constat experientia. Quare uti dixi, *ixine* dicenda quæ à Fabio Columna describitur, carlinæ proxima, non tamen eadem. Chamæleon enim est ipsa carlina *ἀκωνίτιον*. *Ixine* itaque, ut dixi supra, primum inventa & descripta est à Fabio Columna, quæ & chamæleon est Dioscoridis: ubi locus Dioscoridis & Theophrasti pugnant conciliavimus. Chamæleona albus, qui lachrymam non fert, carlina vulgo dicitur. Nam quæ lachrymam fert planta, omnes notas habet quas Dioscorides & Theophrastus *ixine*, chamæleoneque albo adscribunt. Huic similis satis carlina, quæ à nonnullis carolina dicitur, à Carolo Magno, primo ejus nominis Romanorum Imperatore, cujus exercitus usum hujus radice liberatus, & præservatus à peste, olim fuisse fertur. Hujus genera duo, quorum prior quæ chamæleon *ἀκωνίτιον*, caule vidua, altera caulescens. Alii tamen hanc à priore nihil differere putant, nisi quod caulem ferat quod cultu contingit. Nam plerumque, si eodem anno floruerit, quo in hortum transfertur, sine caule permanebit, sin contra, multo lætior altero anno asurgit, & caulifera fit. *ἀκωνίτιον* foliis est valde spinosis, ambitu incisus, albis, humi jacentibus; inter quæ medium orbiculatum erumpit capitulum, absque caule, cynaræ capiti similis, in metam fastigiatus, compacti squamarum pungentium acervo, horridus, cujus flos medio stamineus, rubentibus foliolis, quandoque candidis, ambitu circumscriptus est, sereno autem cælo flos aperitur, lateque patet; nubilo vero, veluti se recludens, contrahitur. Semen cnico simile est. Radix oblonga, nec sine gravitate odorata, candicans, solida, non rimosa aut fissâ, sapore principio fatua, mox subdulci, tandem acri. Hujus echinos adhuc compressos, priusquam flos pandatur, Allobrogum incolæ, detractis corticosis unguibus, stru-tilique laminularum serie revulsa, concidunt in orbem; & raporum ritu in cibos coquant, & cum butyro in prunis, vel super foculo parant, sale & pipere condiunt, gustu quidem palato, multo suaviore & lautiore, quam capitula illa cinaræ, articoca dicta. Alterum carlinæ genus caulescens folia habet valde spinosa, utroque margine, sectionibus profundius incisa, & per angulos, duris multumque pungentibus spinis munita, quorum mediæ costæ subinde rubent. Caulis dodrantalis aut altior, unicum ut plurimum proferens capitulum, exteriore circuitu ac ambitu, echini aut castaneæ instar spinosum, quo superius patente, flos exit latus, medio disco multis staminibus factus, quem parvula, oblonga foliola cingunt, sæpe albicantia, rarissime rubentia: semen tenue & angustum subest forma cnici, radix oblonga, digitalis crassitudinis, subnigricans, ad eam rimosa ut scissa videatur, odorata, gustu nonnihil amaricans. Utraque in montibus altis, locis desertis, ac quandoque secus vias, sed quæ caulem fert Germaniæ frequentior. Hanc chamæleonem botanici nigram esse scribunt. Utrum rectè, mox patebit. Ad chamæleontis albi classem referenda plantula spinosa, apud nos locis asperis, ac secus vias satis familiaris, radice, folio, & semine chamæleonti nigro similis, sed exigua. Flos ejus aculeatus & purpureus humi procumbit. Caule caret, & in papporum lanugines tandem evanescit. femine præstat aliquanto cnico affimili, foliis carlinæ sed retusioribus, mollioribusque facinis minoribus. Radix subrubra, gravissimi odoris. Quæ ostendunt non inepte hanc posse vocari chamæleonem album. Utramque carlinam primam scilicet & tertiam Germani *Eberwurte* vocant, id est *apri radicem*. Eber enim illis idem quod latinis verres; Nomen hoc impositum, quod radix ejus cum polenta sues necat; Quam vim Theophrastus chamæleonti tribuit albo, sed cum brassica exhibendam scribit. Eadem vires chamæleonti tribuit Dioscorides lib. III. cap. x. quas tradidit Theophrastus, *ἢ τις*, inquit Dioscorides, *πρόσσεια δὲ οὐδὲν ἀπὸ τῆς ἀγρίας ἀκωνίτιον*. λαμβάνεται δὲ σὺν οἴνῳ ἀσπυρῶν ἢ ὄσπυρῶν ὀσπυρῶν, & ὕδρακτικῆς ἢ ἐπιπυρῶν δίδεται ἀλλὰ σὺν οἴνῳ ἰσχυρῶν ἢ στυγῶν. καὶ πρὸς δυσχερίαν τὸ ἀσπυρῶν ἀσπυρῶν πίνεται. Ἐστὶ δὲ θελακὴ σὺν οἴνῳ πρὸς τὴν ἀκωνίτιον, & οὐκ ἔστι, σὺν ἀλφίτῳ πρὸς τὴν ἀκωνίτιον, καὶ ἀδριανῶν δίδεται. Hæc pota acetabuli mensura, latum ventris lumbricum pellit. sumitur vero in vino austero cum arigane decocto, hydropicis quoque commode drachma in vino datur. Etenim eos extenuat; Ipsius quoque decoctum contra difficultatem urinae visitur. Adversatur & in vino

potu virulentarum bestiarum venenis; Canes autem, suesque, ac mures occidit, subacta cum polenta, aquaque & oleo diluta. Mures occidere non scribit Theophrastus. Nec tamen mutandus codex Dioscoridis, siquidem Plinius lib. XXI. cap. XVI. scribat, *hic succus occidit canes, suesque in polenta, addita aqua & oleo, contrahit in se mures ac necat, nisi protinus aquam sorbeant*. In altero codice scriptum est. *Hic succus occidit & panes in polenta, & canes, suesque addita aqua & oleo*. Quæ corruptum codicem ostendunt. Restituunt, *facit ad difficultatem urinae, panosque hic succus. Occidit & canes, sues, muresque in polenta*, (attende ad verba Theophrasti & videbis Plinii negligentiam) *addita aqua & oleo*. Vulgarum non probo lectionem, magis tamen sequens aridet. *Facit ad difficultatem urinae, panosque hic succus. Occidit & canes suesque in polenta addita aqua & oleo. contrahit in se mures ac necat, nisi protinus aquam sorbeant*, Galenus lib. de med. fac. parab. ad Solonem tit. ad dealbandos dentes, aliaque eorum sananda vitia, mures necari à chamæleonte nigra. *χαμαιλίον μέλας ἀσπυρῶν καὶ πρὸς τὴν ἀκωνίτιον*. Nigri chamæleonis si foveas decocto dolorem dentium curabis, id & mures necat. Recte fortasse de nigro tradit. hoc auctor hujus libelli: Nam albus adversus venenatas bestias commendatur à Dioscoride, nec ab hoc tantum, sed Nicandro, qui nigrum venenati quid habere tradit, quam sententiam probat, lib. VI. simpl. Galenus, verus Nicandri.

Φοβίσο δὲ ἀγρίων χαμαιλίον, ἢ δὲ ὀρεόν. διὰ δὲ ἀμφὶ τὰς σὺν. ὁ μὲν ζοφοιδίον ὡπὶς ἔκταται σκολομοῦ, τερχίτη δὲ ἀπὸ τῆς χαίτης, ῥίζα δὲ οἱ βλαμῆς τὴν εἰδὴν. ἢ δὲ ὑπὸ κρημῶν σκαλοῖς ἐπιπέσει φυζέλιον ἐν νηυσὶ. τὸν δὲ ἔπειθ' ἴσως αἰὶ πετάλοισιν ἀγυρῶν μέσση δὲ ἐν κεφαλῇ φέεται πρὸς τὴν μεσορῆ. ῥίζα δὲ ὑπεργήσια, μελίζωρον δὲ πρὸς τὴν τῶν δὲ κυνῶν μὲν ἀνάγειο. τῆς δὲ δὸς φάσκει δραχμῶν ποταμοῖς πέτραι, ὑδάτασι κερῶν.

Perpendenda etiam est humilis medicina leonis, Montana & radice imitavit floribus herbæ, Illius esse duas species cognosce: prioris Assimilis scolymo quadam caligine forma Atque rotunda effusa juba est; densa aurea radix Aprica effugiens loca, opacis nascitur umbris, Asperius folium, sed nullum habet altera caulem; Immo humili medium floris caput horret ecchino, Alba in eius radice referenti mella sapore, Vitandus niger est, tacatur feret ille venenum, Mixti autem lymphæ drachmam potaveris albi.

Galenus lib. VII. simpl. *χαμαιλίον* ἢ ῥίζα ἔστι μὲν μέλας ἔχει πὸ δληπτερον, ὅθεν ἔξωθεν ἢ χροῖσι αὐτῆς φάσκει τὴν λειχηναι. ἢ δὲ ἔστι λευκὴ χαμαιλίον ῥίζα πρὸς ἐλμυθας πλάταιας δίδεται, πρὸς τὴν ὄσπυρῶν μετ' οἴνῳ ἀσπυρῶν. πρὸς τὴν ἄσπυρῶν ἢ ἀσπυρῶν τῆς ὑδρακτικῆς ἀσπυρῶν ὕδατος, & αὐτὴν τῆς κρημῶν τῆς ἔμυθας ῥίζα πρὸς τὴν πικροπύρρον. Id est chamæleontis radix nigri quidem lethale quiddam obtinet, quamobrem foris utique usus ejus ad psoras adhibetur, & lichenas. Porro albi chamæleontis radix potus adversus latos lumbricos datur cum vino austero mensura oxybaphi: Exhibent sane etiam aqua inter cutem laborantibus, ad similem habentem temperiem ipsius nigri radici, nisi quatenus illa acrior est. Idem Acetius apertius Egineta, *χαμαιλίον* ἔστι μὲν μέλας ἢ ῥίζα. ἴσως δὲ λαμβάνομεν δληπτερον ἔστι. ἢ δὲ ἔστι λευκὴ ῥίζα πρὸς τὴν πικροπύρρον. Reliqua uti apud Galenum, si intra corpus sumatur veneni loco est. Accedit quod Plinius loco citato de nigro scribat. *Et ricinos canum necant, juvenecas quoque angine modo; Quare à quibusdam ulophon vocatur, & cynozolon propter gravitatem odoris*. Oulophon dictum nigrum chamæleonem testatur Auctuarii auctor. A deleteria vi nomen illud Plinius impositum inquit, quod juvenecas anginæ modo strangulet. Oulophon totus mortifer sonat, ὄσπυρῶν & ὄσπυρῶν. omnis, totus. φόνος mortifer, occisor. Φόνος, φόνος, φόνος occido, intersicio, mortem infero. Vel sic appellatur, quod cum pernicie occidat. ὄσπυρῶν enim Græcis perniciosus. Inde δὸς τῶν ὄσπυρῶν καὶ φόνος οὐλόφονος, quasi ὄσπυρῶν φόνος φόνος, perniciosam mortem inferens. Nicandri Scholiasten οὐλόφονος ἢ τῶν ὄσπυρῶν βλάπτει, ἢ ὄσπυρῶν φόνος. Unde itaque Plinius

Plinius sic dictam inquit, quod juvenca necet. Rudis ac Græcæ linguæ ignarus plane fuisset, si sic interpretatus esset. In optimo codice scriptum est ulophyton, pro quo oulophyton scribendum, *καὶ τὸ δὲ οὐλόφῳ καὶ φῳά, nascor, produco, genero.* Hinc ille quod juvenca, id est recens natos, generatos necet. Juvenca proprie est vacca junior, quæ jam vitula esse desit. Vel *ουλόφορον* dixit Plinius, quod jumenta, majoraque animalia lædat. Cum enim scripserit album lædere mures, canes, fues, quæ minora sunt animalia; nec alibi legisset album deleterium quid habere: contra nigrum eundemque perniciosum ac oulophon vocari; sic dici imaginatus est, quod majora lædat animalia, qualia jumenta. Verisimile itaque scripserit Plinium, *jumenta quoque angina modo necat.* Cynozolon dictam inquit, propter odoris gravitatem; auctor Auctuarii *κυνοζυλον* appellatum ait. Utrumque corruptum. Etymon docet scripserit Plinium, *cynozoron, caninum referens odorem, qui non sine gravitate gratus dici potest.* Ex his itaque constat auctorem libelli de med. facile parabil. recte scripserit mures à nigro occidi chamæleonte. Quæstio moveri solet, quomodo quod bestiarum venenum, ab homine tuto ac secure pro antidoto intro assumi possit. Respondere solent ex Gal. lib. v. simplic. cap. xviii. alexeteria mediam obtinere naturam, inter corpora ipsa & venena. Ex quo fit ut quæ venenis adversantur, largius assumpta corpus animantis lædant. De hac quæstione alibi. Chamæleonis albi radicem Theophrastus *αὐτὸς ῥῆς* præscribit Gaza *αὐτὸς ῥῆς* profluvium vertit. rheumatismos Plinius loco citato, *radicem ejus aliqui concisam servari jubent funiculis pendente, decoquuntque in cibo contra fluxiones, quas Græci rheumatismos vocant.* Mulierum profluvia interpretatus sum, quod *ῥῆς ἢ ῥῆς* Hippocrati, Græcisque antiquioribus fluxorem denotet muliebrem. Sæpe enim occurrit, *ῥῆς ἰγνῶθος, λευκὸς, πύρρος* Hippocrates de natura muliebri. *Ὅσοντα δὲ λευκὸς ὁ ῥῆς ἰγνῶθου διὰ τὸ ἄρρον φαίνεται ἢ δὲ ἐπὶ τῆς ὑστερας ἀπέπτης ῥῆς γίνεται. Ταύτην ἴτην ἀποβόια ἔχει, &c.* Ad profluvium muliebri chamæleonis radix prodesse videtur, quod graveolens sit. Finem ut faciam, si quis carlinæ *ακαλίς* descriptionem cum Theophrasti chamæleonis delineatione contulerit, pulchre convenire non negabit. Pluribus enim locis provenit folio scolymi ampliore & terræ proximo, capite magno, acano simili, unde & acani nomen inditum Theophrastus refert. Hujus lib. i. cap. xvi. meminit, ubi inter ea quæ folia spinosa fuerunt numerat. Etiam apud Flavium Iosephum de antiquit. hujus fit mentio, *ἢ τὸ ἀκανθῶδες κυπρίωνος ἱμῆς.* Et hoc de albo chamæleonte.

Niger uti modo dixi, *ουλόφορον* vocatur, & teste Auctuarii auctore ixias. Quæri solet, utrum ixias, cuius meminit Dioscorides in præfatione lib. vi. sit niger chamæleon. Supra libro sexto probavimus, neutrum chamæleonem ixiam illam esse, cuius loco jam memorato meminit. Contrarium tamen, nigrum chamæleonem ixiam esse, quispiam probare conabitur. Idque quod Nicander in alexipharmacis ixiam appellari tradat *ουλόφορον.*

ἰξίον δὲ σε μὴ πὶ δόλῳ τῶν ἄλλων ἐστὶ πῆμα οὐλόφορον λέγουσι ὅτι ἀκίμωνες ὄντες. Ἐὰν ὑπὸ γλώσσης τίεται τερχύνεται ὄλεος, γέρθη ὑποφλεγέθων τὸ δὲ οἱ ἐπιπέζεται ἢ τὸ ἀουσηθεῖς, γλώσσης δὲ ὑπεπείνει κυνόδοτι.

Ne vero admotum labris fallare bibendo Viscosum ulophonon, quod præfert ocima gustu Mox tumor & summam gravem inflammationem linguam Accendit, cordis vires, animusque recedunt Tum linguam rabido laceratam dente remordet.

Dioscorides lib. de alexiphar. *ἰξίον δὲ δὲ καὶ οὐλόφορον καλεῖται, ἐν τῷ πινόμενῳ ὡς πὶ (ὄλεον πὶ legendum) ἀκίμων κατὰ τὴν ὁσμὴν καὶ κατὰ τὴν γούπην ἐμφαίνει. ἰπφίρει δὲ γλώσσης φλεγμονὴν ἰχνοῦ καὶ τῶν ἄλλων. Ixias qui & ulophonon appellatur, inter potandum quiddam tum odore, tum sapore ocimo simile representat, vehementem autem linguæ inflammationem, ac mentis alienationem inducit.* Ego ex his locis probo neutrum chamæleonem, ixiam esse venenatam, idque quod uterque caret ocimi & odore & sapore. Prodidisset id Theo-

phrastus, nec oblitus id fuisset Dioscorides, qui perquam diligenter describit chamæleonem Veterum nemo chamæleonem odore, aut sapore ocimi esse tradidit. Sed majus argumentum est, quod ex Euporiston Dioscoridis petitur. Hic lib. 2. cap. cl. *ἰξία ἢ ῥῆς μίλα. χαμαίλιον. λεζαίνιον ποθίν. βουθῆ. ἀψιδιον τρωπὸν μετὰ ὄλεος.* Contra potum ixiam, qui idem est cum chamæleonte nigro, auxiliatur absynthium tritum cum aceto. Contrarium, in præfatione dicta habetur, ut verba lib. vi. citata testantur, nec nocendi ulla, in Euporiston lib. xx. suspicio, siquidem apud Scribonium Largum idem legatur, cap. cxciii. *Ixia, quam quidam chamæleonta vocant, odorem habet cum sumitur ocimi. pota autem linguæ tumorem facit, mentem abalienat, ventrem & omnes naturales exitus suppressit.* An itaque dicemus Dioscoridem ixias nomine locis citatis chamæleonem nigram intellexisse? chamæleonem vero simpliciter dictam pro albo accepisse, ac inter venena numerasse quod mures, fues, & id genus necet animantium? An verò succum venenatum statuemus, radicem vero non lethalem? Prior magis aridet solutio. Nec tamen longe petitum hoc refugium. Succum deleterium esse medicamentum, radicem veri ejus antidotum. Et fatemur quidem radicem ejus in se succum habere venenatum, quo sublato ipsa radix minime sit talis, perinde atque hiucæ radix succum continet lethalem, cum tamen salubris, vesca, & boni alimenti sit ejus farina, & ipsa radix. Sic perniciosus est porri succus, ipsum porrum sine ullo damno in cibos recipitur. Quod à duplici dependet causa, quarum prior partium tenuitas, unde & penetrationis facilitas, altera libera ejus qualitas, & ad lædendum in ipso succo facultas. Posteaquam enim jam soluta est illa societas, quam cum partibus crassis ac terrestribus inierat, à primordiis ipsis ipsius plantæ; quæ pars contraria vi ferociam ejus compescebat, quemadmodum crassitie sua tardabat celeritatem. Ixiam vero & chamæleonem diversas esse plantas, probatur, quod nemo prodiderit chamæleonem esse odore & sapore (uti jam dictum) ocimi. Responderi etiam potest vulgatum fuisse opinionem, chamæleonem nigrum esse ixiam & ex eorum opinione hoc scripserit Dioscoridem, quamvis fallacem, & à vero alienam norat. Libri enim *αὐτὸς ἰπφίρειον* in vulgi, non doctiorum gratiam scripti sunt. Diversas vero esse radices ex præfatione, lib. vi. apparet, ubi ut jam bis tervè dictum, manifeste distinguit à chamæleonte ixiam. Adde Ægium & Æginetum seorsim ac diversis capitibus de chamæleonis, ac ixia veneno episse, nec non demonstrasse differentias symptomatum quæ ab his vel illis assumptis eveniant. Chamæleonem nigrum, inquit Theophr. folio scolymi constare, sed minore ac molliore. Pessima est vulgata lectio *σκολυκῶδες*. Dioscorides *χολυκῶδες* legendum esse lib. i. cap. xi. docet. *χαμαίλιον μίλα καὶ αὐτὸς φύλαος (χολυκῶς) ἵκειν. ἰλαπῶνα μὲν τοι καὶ λεππίπερα, καὶ διέρυθρα ἔχει ταῦτα. καυλὸς δὲ ἀνήκει δακτύλῳ τὸ πύχρον, ἀπὸ θαμναίων, ὑπερυθρον, ἰχνοῦ (vulgo ἰχον) χυμῶν καὶ αὐθι ἀκροθῶδη, λεπταί, ὑακινθίζοντα, ποικίλα. ῥίξα δὲ παχύη, μίλανα, πυκνὴ, ἰσὶον καὶ βιόρωμην, χαυθῆσαι δὲ ὑπερυθρον, ἀγμοσθηθεῖσαι δὲ κηπὴ. Φύεται δὲ ἐν πεδίοις ἐρηγῆς καὶ βουθῆσαι τύπης, καὶ τῶν ἄλλων ἀλαστίαις.* Chamæleon niger & ipse foliis scolymo similis est. Ipsa tamen habet minorā, tenuioraque ac rubro distincta. Caulis vero producit digitales crassitudine, dodrantalem ac subrubrum, qui quidem umbellam gerit floresque spinosos, tenues, hyacinthi amulos & versicolores. Radix est crassa, nigra, densa, interdum & excisa, quæ quidem dissecta flavescit, & commanducata mordendis vim habet. Provenit in campis aridis, clivisque, & maritimis locis. Doctif. nonnulli botanici Theophrasti codicem corruptum esse contendunt, scribuntque pro *λαίοντα*, ex hoc Dioscoridis capite *λεππίπερα*: Maligni alii ex Theophrasto caput hoc corrigere Dioscoridis ac *ροῖοντα* legere. Theophrasti codicem non esse corruptum lib. vi. cap. iiii & quarto probavimus; ubi docuimus alterum chamæleonem non esse folio spinoso. Libenter cum maximis viris ex Theophrasto scriberem *λαίοντα*, nisi esset omnium exemplarium consensus, ac aliud tam verba Theophrasti quam Dioscoridis signarent. Vult enim Theophrastus totam stirpem umbraculi speciem repræsentare, Dioscorides in caulibus superficie umbellam esse, in qua flores. Carduus pinus quem Jaceam montanam & chamæleonem non aculeatum vocant, non est Theophrasti niger chamæleon, idque

idque quod tota stirps umbraculi speciem non præbeat, capiteque acinaceo, sive spinis prædito careat, foliis alioquin non aculeatis, radice nigricante, digiti crassitie, cujus caulis palmum, sesquipalmum, & pedem altus, limbum fert intus florum, multis purpureis aggestis & collectis staminibus, foris squamulis lucidis, albicanibus, sibi imbricatim incumbentibus, compactum, visu pulcherrimum. In agro Monspelienfi locis glareosis frequens. Planta quæ Theophrasti delineationem exactè referat, nondum reperta est. Dioscoridis nigrum chamæleontem, quidam carlinam alteram caulescentem volunt. Cum tamen folia scolymi minorâ, nec tenuiora sint, tum quod capitulum ferat non umbellam, radixque mordendi vi careat, sed amaricans sit. Nec planta quam Cortusius misit, chamæleon niger est. Radice enim, teste Dodonæo (ipsam enim plantam nunquam vidi) constat crassa & nigra, inferius in plures divaricata, per summa capillata, foliis oblongis, utrimque valde spinosis, caule rubente, & in alas quasdam diviso, umbellis fastigiantibus, è quibus flores è parvis virentibus acinaceis capitulis, dilute purpurei rubentis coloris. Eandem hanc plantam Mathiolus à Maranta chamæleontis nigri nomine accepit. Sed negat esse chamæleontem nigrum, quod folia rubris maculis varia non sint, & in caule nulla prorsus rubedo spectetur, mansaque radix acridinis tantillum haud recipiat; exesa non sit, non flavescat, nec caules digiti crassitudine videantur. Accedit, inquit Clariss. hæc icon ad descriptionem propositam, nisi quod flores non depingantur cerulei, hyacinthini coloris, quales esse chamæleontis nigri, non modo Dioscorides sed & Nicander in Theriacis testatur, in quibus nigrum chamæleontem *κράσιον*. à florum nempe colore appellat, nisi fortasse alicubi alterius coloris flos ejus existat, id quod dictionem *κράσιον* post *ὕακινθίζοντα* subsequentem, ostendere perlique suspicantur. Sed hoc non fit verisimile. Nam dictio *κράσιον* varietatem significans, cum *ὕακινθίζοντα* coherens, non nisi cerulei varietatem ostendit, qui modo remissior, sive dilutior, alias intensior esse potest. Contrariæ opinioni favere videtur Plinius loco citato. Ex *nigris aliqui marem dixerunt, cui flos purpureus esset, & seminam cui violaceus, uno nascuntur caule cubitali, crassitudine digitali, Ferunt & hæc viscum* (hoc non tradidit Dioscorides) *hulceribus utilissimum.* Aliam chamæleontis nomine plantam describit Dalecampius, quam etiam nec dum conspiciere licuit, ex Calabria à Reinerio Solenandro se accepisse scribit. *Radix illi palmum longa erat, digitum crassa, foris nigra, & que lacerata biabat, intus flavescens; folia chamæleonis albi, angustiora, minorâ, tenuiora: caulis dimidio pede non procerior, in cujus summo umbella floris purpurei splendebat, hyacinthi colore prorsus æmulantis, nisi candor eximius intermisceretur, & quamvis exaruisset, vividum suum nitorem retinens, absque echino globoso è capite, quod videlicet ex omnibus plantis, quibus aculeata folia sunt, id peculiare sortitus est chamæleon, ut citra echinatem verticem flos emicet.* Farendum hanc plantam proxime ad delineationem Dioscoridis accedere. Quorundam opinio est, hanc à Maranthæ, aut Cortusi chamæleonte nigro non esse diversam. Sed descriptionem additam esse, verbis Dioscoridis conformatam. In re incerta nihil concludo, neutrum ut dixi vidi.

Μύκων ὡς τὸ μὴ κρύει, ὅ ἐστι μὴ ἐνεργεῖν: κρύειν γὰρ λέγεται ἐνεργεῖν κρυπτικόν ἢ τὸ τὸν κατὰ φύσιν ἐνεργεῖν nic. schol. pag. LXVIII. non operando nomen accepit, quod vincit papaveris sopore sensus, membraque stupefacta, nequeant quicquam agere. Vel nomen inditum eadem ratione, qua cicutæ *κρίσιον*, à vertigine & caligine, quam utrumque invenit. Exæcari enim dicebat Andreas visum succo hujus apud Plinium. Lib. xx. cap. xviij. *Diagoras & Erasistratus in totum damnare, ut mortiferum infundi veritates; Præterea quoniam visui noceret; addidit Andreas, id è non protinus exæcari eo, quoniam adulteraretur Alexandria.* Paulo aliter hæc Dioscorides, lib. iv. cap. lxxvii. *Εργασισσεται ἂν μὲν τῆς Λιχθηραμφισῆς δόσιν κινεῖται αὐτὴ τὴν χεῖρα ἐπὶ τὸν ἀπτελικὸν ἢ ὀφθαλμικὸν τῶν, ἀλλὰ τὸ ἀμύδλωπος ἵνα κινεῖται. Ἀνδρέας ἢ φύσιν ὅτι εἰ μὴ ἰδὼντο αὐτὴ ἐν χειρὶ μὲν ἔσται αὐτῆς. adde reliqua usque ad ἕκ ἄνω, quibus tamen vetus codex caret. Placet aliis *μύκων* appellatum: ὡς τὸ μύκων, à proceritate sive longitudine. Arridet nonnullis ab insula *μύκων*, ubi primum papaveris fructum Ceres invenit, nomen impositum. Insula hujus nec Strabo, nec Plinius memi-*

nerunt. Nec Corcyram in qua habitavit Ceres, nec Siciliam quæ ei consecrata *μύκων* dictum legi. Cereri tamen gratum fuisse papaver, ex his Poëtarum constat versiculis. Columel. lib. x.

Allia tum cepis cereale papaver, anetho Iungite,

Virgilius primo Georgicon, cereale papaver, id est Cereri gratum.

Nec non & lini semen, & cereale papaver Tempus humo tegere.

Papaver esse in tutela Cereris, discimus è Callimacho, qui facit hanc deam, assumpta forma Niappes, manu tenere coronas, & papaver, in hymno Cereris.

— *ἀντὶ τῆς χειρὸς. Accipit manu στέμματα & μύκων. Coronas floreas & papaver.*

Solebat Ceres manu gestare papaver; Eadem in templis papaver manu tenens quondam picta fuit. Antiquitas ut fegetibus, & annonæ officeret, agros & hortos, nulla magis fruge confitos habebat. frugum Dea Ceres. Agricola Baravi odere papaver, ob notum illud poëtæ carmen.

Vrit enim lini campum seges, vrit avena, Vrit lethei perfusa papavera somno.

Cereri gratum finxit antiquior ætas, ob seminum feracitatem: malunt nonnulli, quod inter sata plerumque nascatur, eundemque cultum amet; Quidam, inter quos Dercylus, quod somno Ceres destituebatur, ob filia molestiam, (Proserpinæ sc: quæ erat rapta à Plutone) quam papaveris beneficio recuperavit, qua de causa *μύκων* Græcis dicebatur. Virg. Æneid:

Hesperidum templi custos epulasque draconi Quo dabat, & sacros servabat in arbore ramos Spargens humida mella soporiferumque papaver.

Soporiferum papaver epulis hujus animalis admixtum fuit, ut sæva, efferaque bestia, paululum feritatem deponeret. Nam papaver quod aliis lethargum, aut aliud soporosum malum inducit; huic insomni draconi, languorem, tarditatem, lenitatemque adferebat, ut minus sæviret. aut per vices ipsa aurea poma custodebat, virgilia draconis miserata: Epulis papaver addebat, ut somno brevi & levi refectus, & refocillatus ob soporiferam papaveris vim, ad pristinum officium integrior rediret. Noctem eo coronatam fuisse apud Ovid: lib. iv. Fast. legimus.

Interea placidam redimita papavera frontem Nox venit, & secum somnia nigra trahit.

Belgis Papaver *Heul* id est solatium, & *Mankop* dicitur. Folium papaveris antiqui Græci *τηλέφιλον* vocabant. Theocritus. Ejdyl: γ.

Ἔγνων πρὸς, ὅς ἐστι μεμνημένον ἐς φίλους, ὅν ἢ τὸ τηλέφιλον ποτεμάζατο τὸ παπαγγίμα ἀλλ' αὐτὸς ἀπυλῶ ποτὶ πύργῳ ἔμεμνησθῆναι.

Intellexi nuper cum quaerem an me amares, Telephilum allisum non edidit sonum, Sed frustra in teneo cubito exauit.

Schol. *Τηλέφιλον* δὲ ἐστὶ τὸ φύλλον τῆς μύκων. ἄλλοι δὲ βαρβάνη ἔπρωον λέγουσι εἶναι αὐτό. ἢ τὸ εἰ τῶν, ἢ τὸ ἐκείνο ἐστὶν, ἀναλαμβάνεται ὡς τὸ τῶν ἰσχυρῶν τὸ τηλέφιλον, καὶ πηλοῦ μὲν ἐν ψέφῳ ἀπτελεῖ. ἰδίῳ αὐτοῖς σημειώσασθαι, ὅτι ἀντιπρῶτον τὸ τῶν ἰσχυρῶν. ἰδὲ οὐκ ἀσπίλοι ὅτι μισοῦνται. Εἰρηται δὲ τηλέφιλον κατὰ κρινῶν ἢ τὸ ὡς τὸ εἰ οἰανὴ δηλήφιλον π ὅν ἢ δρῶν τὸν φίλον. Ἄλλως, τὸ τηλέφιλον, μίξις π θυμαρῶδες. κρῖταθιν δὲ ἀνασθῶναι. κρῖταθιν. τῆς δὲ κλωνίας ἔχει δραχμῆς μείζονας σπιθαμιαίας. τὰ δὲ φύλλα ἔοικε τῷ σπειρωμένῳ λῶτῳ, λῶτῳ δὲ ἀφίσηται ἐλικροῦδῃ, ἐν ᾧ τὸ σπέρμα, ὃ δὲ ἐπιχρῶμεν, ὃ χροῖ ἐξαιμῶπιται, καὶ τὸ πῦρ πινῶς λαμβάνει, ἢ μόνον ἐπὶ τῆς χροῖας τὸ τηλέφιλον, ἀλλ' ἢ ἐπὶ τὸν ἄκρον πίνοντες, ἰδὲ ὅτι ἐπὶ τὸ πῖχυν, ἐπεπιρῶν ἢ ψέφῳ. Ἄλλως, τίς δὲ τῶν ἰσχυρῶν τὸ τηλέφιλον ἐπὶ τὸν ἄκρον πίνοντες, ἢ τὸν κρῖταθιν, ἐπιχρῶσαι καὶ ἑαυτὸν ἐνυθρῶν γίνεσθαι, κρῖταθιν αὐτὸ ῥόδιον, νομίζουσι ἀραπυῶσαι τὸ τῶν ἰσχυρῶν. ἢ χροῖαί τε δὲ ἐμπροσθίνε, ἢ ἐκκαθίτε μισοῦσθαι.

Telephium, folium significat papaveris, alii aliam quamdam herbam sic vocari dicunt, sive sit folium papaveris aut alterius herbae perinde est. Utuntur eo amantes, quod si ab actu sonum emisertit, se amari ab amasiis colligunt; sin vero non perciperit, odii signum putant. Dicitur est telepholon quasi telephilon, quod amorem praemonstret. Alius Telephium plantula fruticosa tribus à radice ramulis assurgens longitudine palmari, folia ferens sativa loco similia. siliquam emittens rotundam (claviculatam) in qua semen. quo illinito, corpus sanguineum acquirit colorem, idusque quosdam accipit. Nec tantum manibus, sed etiam humeris telephium imponunt, & ad cubitum usque explorant an sonum emittet. Alius. nonnulli amantes telephium aut ejus fructum humeris imponunt, mox leviter percutiebant; quod si inde ruborem concepissent, rhodium appellabant, & se ab amasiis amari augurabantur. Si vero exulcerata aut inusti, odii signum putabant. Non multum à vero absunt, qui scholiamtem scorpioidem alteram Mathioli describere autumant: tres, quatuorve ramulos emittit, palmari longitudine, foliola singularibus loti comparari possunt, albicantia sunt, & ex oblongo rotunda. siliquamque fert rotundā & claviculatam, in qua semen. Hanc tamen plantam non puto telephilon, quod neque sanguineum efficit colorem, nec exulceret. Thelidion videtur esse parvum sive tertium Dioscoridis, quod acre & exulcerans est. Hefychius τηλιφίλον φύλον π-ίως ἢ αείζον ἄζρον. Dioscorides etiam aizoos telephium vocari auctor est. At qui hoc folia non habet loco sativae similia, sed ruborem inducere, & exulcerandi, utendique facultatem habere, constat. Puto Scholiamtem confundere telephium Dioscoridis & aizoos tertium; quod ut Dioscorides testatur, telephium vocatur, pro quo fortè scribendum τηλιφίλον, & sic Dioscoridem scripsisse ex Hefychio & Theocrito probari potest. Redeo ad papaver, cujus folium telephilon vocari tradit Scholiafles. Idem folium papaveris πλαταγώνιον vocari auctor est, ad hunc versum Theocriti eidyl. xi. ἡ μέκων ἀππαλίον, ἰερὸν πλάταγόνιον ἔχουσαν vel papaver tenerum, quod rubra crepitacula habet. Scholiafles, τὰ τῆς μεκῶντος φύλλα φησὶ, καὶ τὰ τῆς ἀνεμώνης ὁμοῖα πλάταγόνιον, ὅ ἐστι ψοφίον. πιδίνης γὰρ αὐτὰ κατὰ τὴν ἀνίχηρα καὶ τὴν λιχανὸν δάκτυλον, τύπτουσι τὴν ἑτέρα χεῖρα, καὶ οὕτω σημεῖον τι, ἢ ἀραπῶνται ὑπὸ τῶν ἰερῶν, ὡστε ὁ δὲ πλάταγόνιον ἢ ἀνεμώνης φύλλον, ἢ ἀψόφου ἰπικραδίον. Platagonium papaveris vel anemones folium, à sono quem collisa faciunt, iis siquidem periclitabantur, & quid amasiis suis forent grati, esse tunc affectus mutuus, siquidem pollicis imponentes ea, & indici, mox alter à manu collidebant, quod si perciperent, amari se argumentabantur, sin minus ut frustrati inquit miscebant. Idem Pollux lib. ix. ἀπὸ τῶν αὐτῶν συμπεσιόσις παιδῶν. Idem Suidas. Idem Hefychius. Nicander, Atheno si credamus, folia papaveris θεία vocat. θεία ἢ εἰ λέγει, τὰ τῆς σούκης, ἀλλὰ τὰ τῆς μεκῶντος (ἀνθῶν.) τὰ θεία. Nicander hic vocat non ficus folia, sed papaveris (flores) quod minacem quandam edunt strepitum ad instar ficorum, hæc igni injecta formidandum iis strepitum edunt, quibus ante non sit auditus, alioquin inanem & contemnendum. Aristophanes in Vespis οἱς ἰγὰ πολλῶν ἀκούσας, ἴδεν θείων τὸ ψόφον, Thria novi quid strepant, ut sepius qui audiverim. Hæc ostendunt, τηλιφίλον, apud Theocritum significare papaveris folium. Etenim si πλαταγώνιον & θείον dicitur à sono quem edidit, verisimile admodum sit Theocritum per τηλιφίλον intelligere papaveris folium; siquidem sonum hoc emittit ait. Caput papaveris κώδεια, vel ut apud Suidam legitur κώδεια dicitur. κώδεια εἶδος φύτου ἢ τῆς κεφαλαίου κεφαλῆ. Theocriti Scholiafles ἰδὺλ: καὶ μέκων ἢ λέγεται ἢ κεφαλῆ καὶ ἀνθόφορος βοτάνη, ἢ κρινὸς λευκῆ καὶ κώδεια. Supra lib. iv. Ægyptiæ loti caput κώδεια etiam vocari annotavimus. papaveris caput illud nomen accepit quod sacculi repræsentent figuram. Papaveris sylvestris genera quatuor esse inquit Theophrastus. Plura genera describit Dioscorides; quorum primum rhœas sive erraticum, alterum fativum, tertium sylvestre. quartum magis sylvestre. corniculatum quoniam, spumeum ultimum. De hortensi, ac duobus sylvestribus hæc Dioscorides lib. iv. cap. lxxv. μέκων ἢ μὲν τις ἐστὶν ἡμεῖς, καὶ πικρὴ, ἢς τὸ σπέρμα ἀρτοποιεῖται εἰς τὴν αὐτῆς ὕλην καὶ ἴσως καὶ ἄλλοις μέλιτι δὲ ἀπὸ σπέρματος αὐτῆς γίνονται κελύειται δὲ θυλακίτις. ἐπιμηκῆς ἔχουσα τὸ κεφάλιον, καὶ τὸ σπέρμα λευκόν. ἢ δὲ τις αἰχρὴ ἰσχυρῆ καὶ ἔχουσα τὴν κώδειαν, μέλαν σπέρμα, ὃ καὶ πιδίνης ὀνομάζεται, ἢ αὐτὴν ἢ ῥοιῆς, καὶ αὐτὴ δὲ τὸ ῥοῖον ἐστὶν αὐτῆς τὸ ὄπιν. ἀπὸ τῆς ἢ ἰσχυρῆς, καὶ φαρμακωδότης, καὶ μακροτέρη τῶν,

ἔχουσα τὴν κώδειαν ἐπιμηκῆ. καὶ δὲ αὐτῶν δύναμις ψοφική. Papaveris genus quoddam est fativum & hortense, cujus semen in sanorum usu ad panes adhibetur; eo etiam ex melle pro sesamo utuntur. Thylacitum vocant, capitulum id habet oblongum, & semen candidum. Alterum est sylvestre papaveris genus, sessili calyculo & semine nigro. Nonnullis & ipsum rhœas ex eo dicitur, quod ab eo liquor emanet, quod pithitis, quasi nominatur. Est & tertium agrestius ac medicatius, hisque longius & oblongo capitulo. Omnibus in commune vis est refrigerandi. Capitis hujus inscriptio est, ἀπὸ μέκωντος ἡμεῖς. Addunt Doctissimi interpretes καὶ αἰχρὴς; quoniam in hoc capite non tantum de sativo, sed duobus sylvestris generibus agitur. Iidem ἢ καὶ πιδίνης αὐτὴ ἢ ὁ reponendum censent. Quoniam cognomen πιδίνης non semini, sed toti plantæ tribuit, sit verisimile. Quin neque feminis, sed ipsius potius capituli ratione, nempe à Dolioli figura, planta ipsa cognomen tum illud videtur accepisse. Primum sive Hortense papaver Dioscorides θυλακίτην vocari scribit, quod capitulum sacculo simile habeat. Fallitur Doctiss. Nicandri interpres, cum nomen illud impositum putat, quod in sacculis deferatur. ἐπιμηκῆς, inquit, ἔχουσα κεφαλαίου. Hujus meminit, ut jam dixi, Nicander in Theriacis:

Μεθ' ἡ πολυβότεια, ἀπὸ τῆς ἀπὸ τῆς μέκωντος, θυλακίτις, ἢ ἐπιμηκῆς ἐπιμηκῆς ἀπὸ τῆς.
Nunc inconveniens non est; nec desit ad usum
Somniferum ex omni quod inborret parte papaver,
Tam quod majorem, quam parvum sustinet orbem.

Sic vertunt quod Græcus scribat Scholiafles. ὅμοιο δὲ τῆς μεκῶντος. ἢ ἢ μὲν μέγιστα φέρει θυλακίτις, ὃν οἱς τὸ σπέρμα, θυλακίτις μὲν οὖν, ἢ τὰ μικρὰ. ἐπιμηκῆς δὲ ἢ τὰ μέγιστα. Duo sunt genera (secundum Nicandrum) quorum alterum magis forte succos, in quibus semen, θυλακίτις dicitur, quod parvum utriculatum, epitelis quod magnum habet saccum. Fallitur Scholiafles: nisi forte quis poetam scripsisse contendat, θυλακίτις ἢ πιδίνης. Alterum enim genus, à sacculi forma πιδίνης dictum ait Dioscorides, qui apud Nicandrum sic legisse videtur. Vulgata tamen lectio servari potest, si dicamus poetam intelligere papaver, Ἐπιμηκῆς illud dicitur quod siliquam ferat corniculatam in modum inflexam ceu formæ græci. ut vide descriptionem corniculati papaveris, Alterutrum eligendum, aut depravatū esse codicem, aut Scholiaflem verba Nicandri non intellexisse. Vidimus unde doctissimorum interpretum natus sit error. Papaveris mentio nonnullis in locis apud Theophrastum sit: uti lib. i. cap. xviii. ubi in vasculo ferre semen ait. Eodem lib. cap. xv. perpetuo esse folio (id quomodo intelligi debeat, suo loco exposuimus, nempe à femine deciduo pereunte matre novas nasci plantas, quæ tota hyeme ætateque virent, usque semen sit maturum) lib. i. de caus. cap. xviii. & lib. iv. cap. xvi. minutum ferrè semen tradit, & hoc de omni papavere dici potest. lib. i. hist. cap. xix. lacteum ait emittere succum. Quod de cornuto intelligi nequit, luteum enim vulnerata ostendit. an spumeum id præstet, non constat. Plinius tria sativi papaveris genera recenset, quorum duo sylvestria dixit Dioscorides. Decepit Plinium inscriptio capitis ἀπὸ μέκωντος ἡμεῖς. Papaveris inquit, lib. xix. cap. viii. sativi tria genera: Candidum, cujus semen costum in secunda mensa cum melle apud antiquos dabatur. Hoc & pans rustici crustæ inspergitur, affuso ovo inherens: ubi inferiorem crustam apium, githive cereali sapore condiunt. Alterum genus est papaveris nigrum, cujus scapo inciso lacteus succus exeiipitur. Tertium genus rhœam vocant Græci, id nostri erraticum. Sponte quidem, sed in arvis cum hordeo maxime nascitur, eruca simile, cubitali altitudine, flore rufo & protinus deciduo, unde & nomen à Græcis accepit. De reliquis generibus papaveris sponte nascentis, dicemus in medicina loco. fuisse autem in honore apud Romanos semper, indicio est Tarquinius Superbus, qui legatis à filio missis decutientis papaveris in horto altissima, sanguinarium illud respensum hac facti ambage reddidit. Hactenus Plinius. Confundit Plinius fativum papaver cum sylvestri. Dioscorides capite citato, tria describit papaveris genera, unum fativum, sylvestria duo. fativum Dioscorides θυλακίτην vocari scribit, sylvestre primum πιδίνης, & ῥοιῆς, cum aliud ῥοῖον μέγιστον capite præcedenti delineasset. Ad quod cum Plinius vel ejus libertus non satis diligenter attendisset, rhœadi altero sive pithithi adscribit, quæ Dioscorides

Scorides & Theph. priori rhœadi five legitimo. Ceterum sativum unum veteribus cognitum fuisse papaver, sylvestria duo, & quartum ab his diversum, ροιαδα Græcis dictum, ex Galeno probatur, lib. vi 1. simpl. Μήκων, ἢ μὲν τις ροιάς ὀνομάζεται, ὅτι παχίως αὐτῆς ὑπερβαίνει τὸ ἄνθος ἢ ἂν τις ἡμερῶν, ἔπειθ' ἐκπέσεται, καὶ μὴ καὶ δύο ἐπ' αὐταῖς εἰσὶν ἔτραυ μῆκωνες ἀρχαί, ἢ μὲν οἶον ἐκμαθεῖν ἔχουσα τὴν κωδία, ἢ ἂν ἐπιμηκύνεται μὲν πωτῆς. ὅλη δ' ἀνταρῆσται καὶ ἀνταρῆσται τῆς πρώτης τῆς μήκωνος ὅ ὄπ' ὀπίθ' ἀπὸ τοῦ καὶ τινος ὀνομάσκειν αὐτὴν ροιαδα. ἢ δ' ὄνομα ἀπὸ τοῦ ψυκτικῆς. ἀλλὰ τῆς μὲν κηπουμίας, ἢ δὲ τῆς θαλασσίτιδος ἀρροῦσται, μετρίως ἐστὶν ὑπερβαίνει τὸ σπέρμα λευκὸν ὀφθαλμοῦ. τῶντι ἀρὰ τῶν ἀρῆσι ἐπιπλάττειν αὐτὴν, καὶ οὐκ ἐπιπλάττει δύνανται ἐδίδωσιν. τῆς δ' ἀρῆσι ῥηθίως ἢ παχίως ὑπερβαίνει τὸ ἄνθος, ἐκμαθεῖν τῆς πρώτης, ὅτι σπέρμα, ὅτι οὐκ ἂν αὐτὴ μὲν κηπουμίας ἀλλ' ἀρῆσι, ὅτι τῆς κηπουμίας μέλιτι μινύων. ὑπερβαίνει δ' ἐστὶν ἔτραυ ὄντω λαφίτ, ἀλλ' ὀπίθ' ἐπιπλάττειν αὐτὴν, τοῖς π' ἀρῆσι μέλιτι πύμασι καὶ ἔτραυ, καὶ τῶν ἀρῆσι. τῆς δ' ἀρῆσι ῥηθίως τὸ σπέρμα μέλιτι ὑπερβαίνει, ἢ ὄφθαλμοῦ ἐστὶν ἔτραυ ῥηθίως. ἢ δ' ὑπερβαίνει φαρμακωδότη ἐστὶ καὶ κατὰ τὸ σπέρμα. ἢ κατὰ τὴν κωδία, ἢ κατὰ τὰ φύλλα, ἢ κατὰ τὸ ὄπ'.

Rapaver quoddam rhœas nuncupatum est, quod scilicet celeriter flos ejus defluat. Alterum domesticum, quandoquidem colitur, quin & altera dua sunt species sylvestris papaveris, alterum velut insidentem calicem sustinens, alterum longiorem quam illud calicem obtinens, totum autem procerius, ac squalidius à priori sylvestri succus defluit, atque hinc est quod hanc speciem quidam rhœada nominant, (illud πωτῆς referendum ad primum sylvestre genus ex Dioscoride constat. Eodem modo πωτῆς ἢ φύλλων apud Theophrastum referendum ad κηκίον, de cornuto enim loqui magistrum Dioscoridis caput de papavere corniculato docet) porro omnium facultas refrigeratoria est. ceterum sativi quod & Thylacite cognominant (non semen sed capitulum vel tota planta nomen illud habet, à sacculi ut dixi forma) semen mediocriter somnum conciliat, visu candidum, proinde panis ipsum inspergunt, ac melle maceratum edunt, ac ejus quod primo loco recensimus, cujus strem celeriter defluere posuimus, validius semen refrigerat. itaque nequaquam eo quis innoxie solo uti possit, sicut sativo sive domestico, melli admiscens. admodum vero si ita sumptum sit, somnum conciliat. Ceterum pusillum ejus inspergunt iis, quæ ex melle conficiuntur belariis, iriis, panibusque. porro tertio loco dicti, semen atrum etiam medicamento sum est, admodum refrigerans. at quod quarto loco positum est, omnium est maxime medicamento sum, tum in semine, tum in caliculis, tum in foliis, tum in succo. Satis aperte Galenus ροιαδα prius, ab altero distinguit, docetque diversum esse, nec proprie, nec ab omnibus, sed abusivè, & à quibusdam sic vocari. Idem, ut dixi, Dioscorides docet, cujus verba Plinius, haud satis diligenter examinavit. Ex hoc etiam Galeni loco constat veteres panes, papavere sparfos, in deliciis habuisse. Hinc Petronius, audiunt mellitos verborum globulos. & omnia dicta supraque, quasi papavere & sesamo sparfa. Plinius inferiorem panis crustam condiri scribit apio. Corruptus est codex; nemo tradidit apii semen panibus inspargi. Lego cum Dalecam. viro doctissimo. ex cap. xv. lib. xx. ubi inferiorem crustam ammigithque cereali, sapore condiunt. Plinius de ammi, Namque & panibus Alexandrinis subditur, & condimentis interponitur. Vel quod magis arridet, lego ex eodem libro cap. xvi. Inferiorem crustam anisum githque cereali sapore condiunt. Hæc enim loco citato de anilo tradit. Viride, aridumque omnibus que condiuntur, quaque intinguntur desideratum, panis etiam crustis inferioribus subditum, succis quoque additur. Quod de rhœade tradit, infra examinabimus. Plura papaveris sativi genera recentiores observant, flore differentia. Vulgare album folia promit oblonga, lata, lævia, lactucæ foliis longiora, candidiora, marginibus sinuosa: caulis, sive scapus rectus, quandoque tricubitalis, in cujus fastigio flores candidi, in quibus mox ab initio multis staminibus stipitatum, apparet capitulum, quod adulent, globosam, non nihil tamen oblongam formam habet, & supernè operculo tegitur, interius membranibus non paucis in loculos discernitur, in quibus semen copiosissimum, sed minutum, rotundum & candicans, radix nullius momenti subest, descendens in altum. Flore admodum genis hoc variat. Rependitur flore simplici & pleno, colore albo, rubro, purpureo, rubeo saturato, violaceo, & mixto, insigni nempe candore, & rubedine variegato. vel candido rubris maculis infecto, vel cinereo ungue

purpureo. Reperitur calice majore & minore, pluribus paucioribusque foliis donatum. Albo simile nigrum papaver, sed capitulo aliquantum rotundiore & magis globato, flos eleganti phœniceo rubet colore, semen nigricat. Eisdem in hoc genere licet observare differentias. Tertium, inquit Dodonæus papaveris genus, caule, foliis, floribus, item capitulo minus est, flos è caruleo ac purpureo obsoletum & dilutum quandam colorem referit: capitulum quoque rotundatur, sed maturato semine foraminibus aliquot, qua parte operculum ipsi infidet, circulariter biat, facilem defluenti semini viam præbens, quod aliis duobus non contingit, quorum ita reclusi permanent calices, ut nullum queat elabi semen. Hoc genus ad versariorum auctores papaver spontaneum sylvestre vocat, vel papaver parvulum. Cum descriptione Dioscoridis non convenire fatetur Clariss. Dodonæus, sed depravatum codicem putat. Fieri, inquit, potest, ut pro μικρότερον perperam scriptum sit μακρότερον, & ἔχουσα τὴν κωδία ἑπιπλάττειν accessorium esse. Non enim hujus, ut diximus, sed candidi longius & majus est: longius item sed minus erraticum papavere. Apparet vero & tertium istud papaver agreste illud esse, ex quo ὑπερβαίνει compositio paranda. de qua Galenus. lib. vii. κατὰ πύμασι. Nam Crito, & post Themisonem Democrates ἀρχαίοι sive agreste accipiendum præcipiunt, & illud quidem addit Democrates, quod non feritur, μήκωνια ἀρχαίαν, inquit, ὅτι ἢ πῶς ἀρχαίαν, quale tertium est, quod nullo serente sæpe nascitur. Postremum hoc experientia didici, sed aliunde in hortum esse translatum, experientia testatur. Verba Dioscoridis nec spuria, nec corrupta sunt. eadem Oribasius & Serapio habent, quare tertium Dioscoridis papaver esse nequit. Dodonæus tamen opinioni favet Plinius lib. xx. cap. xviii. Sativum (optimus codex, sativum omne majus rotunda capita) magis omne rotundat capita. Sylvestri longum ac pusillum, & ad omnes esse valentius. Dioscorides sativo caput oblongum adscribit, sylvestri cæcile. Reliqua consideret lector. Cæterum Dioscorides hortense dixit quod albo constat semine, quoniam hoc frequentius in viridariis & hortis prope ædes satum reperitur; cætera sylvestria appellavit; non quod sponte & per se proveniant (è semine enim omnes exeunt) sed quod asperiore hirsutioraque proveniant tum caule, tum capitibus, tum etiam foliis; præterea quod nigrum asperumque ferant semen, quod denique serantur in campestribus fegetum & legumini modo. Ex albo, nigroque papavere succus, lachryma, sive liquor gummofus tum sponte, tum ex vulnere manat, quem Græci ὄπ' & ὄπ'ον κατ' ἐξοχήν vocant. Supra lib. vi. cap. de Lasepito, plura de voce ὄπ' dixi, ac inter cætera per excellentiam significare lac fici, sylphii lachrymam, & opium vulgo dictum, succum nempe papaveris, vide etiam cap. i. hujus libri. Opium sive succi papaveris formam, & colligendi modum hoc loco describit Dioscorides, κατὰ τὸν δὲ ἐστὶν ὅτις ὁ πυκνός, (Lacuna ex veteri cod: πυκνότητις ἢ βαρύτης) ἐν τῇ ὁσμῇ κερράκος, πικρὸς ἐν τῇ γύσει, ὑπερβαίνει δεικνὸν ὕδατι, λαΐον, λευκὸς ὄν τε ἀρχαίος, οὔτε θρυμνοποιῆσται, οὔτε συντελείονται ἐν τῇ διηθείδω ἀς κηρῶν, ἔπειθ' ἂν ἴλην πύμασι, ὑπερβαίνει, ἢ σπῆσι λυχνὸν ἐξαιπόμενοι, ἢ ἔσφαδαι φλοξί, φυλάσσων τῆς μπί, ἢ ἔσφαδαι τῆς ἐν τῇ ὁσμῇ δύναται. ὀφθαλμοῦ ἢ αὐτὸν γλαυκίον μινύων τῆς ἢ κημέρι, ἢ χυλὸν ἀρχαίαν θείδου ἢ ἐξίτηλον τῆς ὁσμῆν, ἢ τραχύτητα. ὁ δ' ἐν τῇ κημέρι ἢ αὐτὸν (addit ex antiquo codice Lacuna καὶ ἀνοσμή) ἢ ὑπερβαίνει. Ἔστι δ' ἐν τῷ πωτῆτι ἀνοσίας (alter ἀρῆσι) ὑπερβαίνει, ἀς τῆς σπῆσι ὑπερβαίνει αὐτὸ ——— Ὅτι ἀπὸ τοῦ ἢ ὑπερβαίνει καὶ τῆς κωδία καὶ πύμασι ὁ ὄπ'ον. Ἔστι δ' ὅτι τὰς κωδίας μετὰ τὴν φύλλον κηπέτες ἀρῆσι ὑπερβαίνει ὑπερβαίνει, ἢ ὑπερβαίνει ἐν τῇ φύλλον ἀρῆσι τρυφίσι. καλεῖται ἢ τῆς πύμασι μήκωνος, ἀρῆσι ὑπερβαίνει τῆς ὄπ'ον, ἐπίπλάττει δὲ δὴ μετὰ τὸ τὰς ὄπ'ον ἀρῆσι καλεῖται, ὑπερβαίνει καλεῖται ἢ ἀρῆσι, ἀς μὴ ἐστὶ τὰς ὄπ'ον ὑπερβαίνει, & ἐν πύμασι τῆς κωδία ἐπ' ὑπερβαίνει ἀρῆσι ὑπερβαίνει, ἢ ἀρῆσι τὸ δεικνὸν ἐπερῆσται δεικνὸν ἢς μύμασι. καὶ πύμασι ἐπιπλάττειν μετ' ἐπὶ πύμασι. ὑπερβαίνει τῆς ἐπὶ πύμασι δὲ ὄπ'ον ὑπερβαίνει. δι' ἂν ἐν τῇ φύλλον (uterque gonyl. codex ἐν τῇ πύμασι τῆς) τῆς ἐπὶ πύμασι ἀρῆσι ὑπερβαίνει. ἐπὶ πύμασι τῆς πύμασι ὄπ'ον ἀρῆσι δὴ, ἀρῆσι τῆς μύμασι τῆς ὑπερβαίνει τῆς ὄπ'ον. Opium præstantissimum censetur & grave est, odoratu saporiferum, gustu amarum, quodque facile aqua diluitur. leve, candidum, neque asperum, neque gummofum, quodque inter colandum, non uti cerea coit, densaturque, sed soli expositum diffunditur, & ad lucernam accensum, minime atra obscuraque lucet flammæ, quod denique postquam extinctum

Yyy 4 succit

suerit, suam odoris vim etiamnum conservat, ipsum porro admixto glaucio, aut gummi, aut sylvestris lactucæ succo adulterant. Veruntamen quod glaucio fucatum est, dum diluitur croci colorem reddit, quod vero agrestis lactucæ succo, exili & evanido est odore, asperiorque spectatur. Quod denique gummi vitiatum est, invalidum est, inodorum, pellucidum, nec desunt qui eo dementia devenerint, ut adipem illi admisceant. — Quare non abs re fuerit liquoris illius excipiendi rationem subtexere. Nonnulli folia capitaque ipsa tundunt, & prælo exprimunt, mox terentes in mortario pastillos effingunt: id meconium vocatur, multum opio ignavius. At opii faciendi ratio hæc est. Cum ros exaruerit stellulam (quæ in summo papaveris capite visitur) cultello ita scarificare oportet, ut ne penitus intro adigatur, & à capitis lateribus per directum, summam cutem incidere, & erumpentem lachrymam digito in conchulam abstergere, ac non ita multo post eò redire. Tum enim rursus & alia densata reperitur, atque etiam postero die. Tandem in pila teri, ac in pastillos coacta reponi debet. Veruntamen interea dum inciditur retrocedendum est, ne liquor vestium affricu dekadatur. Aliam Plinius meconii parandi rationem docet, cetera an convenient examinandum. E nigro, inquit, lib. xx. cap. xviii. Papavere, sapor gignitur scapo inciso, ut Diagoras suadet, cum turgescit: ut Iollas, cum deflorescit, hora diei sereni, hoc est, cum ros in eo exaruerit. Incidi iubent sub capite & calice. Nec in alio genere ipsum inciditur caput. Succus & hic, & herba cujuscunque lana excipitur: aut si exiguus est, ungue pollicis, ut lactucis, & postero die magis magisque inaruit. papaveris vero largus densatur, & in pastillos tritus in umbra siccat, non vi soporifera modo, verum si copiosior hauriatur, etiam mortifera per somnum: opion vocant; Sic scimus interemptum Licinii Cecinna, prætorii viri, patrem in Hispania Bavili, cum valetudo imparibilis odium fecisset. — Cum capita ipsa & folia decoquantur, succus meconium vocatur, multum opio ignavior. Experimentum opii est primum odore. Sincerum enim perpeti non potest, mox in lucernis, ut pura luceat flamma, aut extinctum demum olea; quæ in fucato non eveniunt. Accenditur quoque difficilius, & crebro extinguitur; Est sinceri experimentum & in aqua; Quia nebula innatat: fictum in pufulus coit. Sed maxime mirum, æstivo sole deprehendi. Sincerum enim sudat, & se diluit, donec succo recenti simile fiat. Mnesicles optimè servari putat Hyoscyami semine adjecto; alii in faba. E nigro, ait, papavere sapor gignitur, scapo inciso. Nusquam tradidit, Dioscorides è nigro magis quam ex albo opium fieri. Plinium tamen sequitur Apulejus. Alia agrestis & alia vrbæ appellata, si quidem ex ipsa fluit succus quem appellant opium, vel quod facile florem demittat: Probabile potentius è nigro colligi, imbecillius ex albo. In altero codice sopor legitur, quam lectionem vir magnus probat, quia paulo antè scribitur, bibitur somni causa. Et paulo post; non vi soporifera modo. Quod vix approbo, sequitur enim gignitur scapo inciso, &c. Ineptum est à scapo inciso soporem gigni. Malunt alii saporis vocabulo τὸ χυλὸν græcorum exprimere. Duplici errore, altero quod liquor is ὀπίος sit, id est manans sponte lachryma, non autem χυλὸς, id est succus, herba trita, expressus; Altero quod ad id papaveris albi, non nigri, scapus inciditur. Ego opos malo restituere. Corruptum etiam est quod sequitur. Scripsit Plinius, è nigro papavere opos (vel opium) gignitur capite inciso. Et sic codex Dioscoridis habet. Sequitur enim, nec in alio genere ipsum inciditur caput. Pergit Plinius. Diagoras suadet cum turgescit, id est, cum grandescit & ad florem properat. In altero etiam codice reperitur. Hora diei serena. Jolæ sententia propius ad mentem Dioscoridis accedit; Stellulam enim quæ in capitis papaveris summo est, scarificari iubet, hæc non conspicitur, antequam flos sese expandit ac cadit. Cum ros in eo exaruerit, id est, ut exponit Dalecampius circa Meridiem. Idem legit, sub capite ante florem, & calice post florem, ungue pollicis ut lactucis, & postero, &c. Hæc utrum corrupta, non satis inter auctores convenit. Doctiss. Hermolaus legit, aut lactucis. Quod proxime ad vulgarem accedit lectionem. Sed quid excipi ungue pollicis aut lactucis? Non video, quæ hæc similitudo, aut quomodo lactucis excipiat. Robertus Constantinus ungue pollicis in conchis restituit. Lugdunensis aut conchis, idque quod apud Dioscoridem δακτύλῳ ἕως μύκῃ digito in conchulam, scribatur. Nihil mutat Dalecampius. Tradit enim Dioscorides glaucio & sylvestribus succum detrahi soli-

tum, quo verum opium adulteretur. Græcus auctor glaucio & agrestis lactucæ succo adulterari tradit; excipi hic nusquam. Quare illorum opinionem qui in conchis reponunt, non aspernandam putavi. Sic, scimus interemptum Licinii, &c. Romana & Parmensia & quædam alia recentiora exemplaria sic legunt, ut observavit Doctiss. Pintianus, in Hispania Babilicum, quoniam valetudo imparibilis. Legendum hoc pacto eidem videtur; Sic scimus interemptum post Licinii, Cecinna prætorii viri patrem in Hispania: Babilicum, cum ei valetudo imparibilis odium vitæ fecisset. Nam codex antiquus post Licinii: & imparibilis legit, non imparibilis, ab impetu videlicet, non à patior. De Babilio vero, aut hoc, aut alio ejusdem nominis, Plinius. lib. viii. de mortibus repentinis, Bebius judex dum Babilicum differrî jubet. Cum capita ipsa & folia ipsa decoquantur, &c. Aliter, ut dixi, hoc Dioscorides: capita, foliaque tunduntur, & prælo exprimuntur, ac in mortario teruntur, ac in pastillos formantur. Quia nebula innatat. Optimus codex, nebecula. Quam lectionem, tanquam probabiliorum, sequor. Opii conficiendi modum, qui apud Turcas obtinet, describit Bellonius lib. 2. obser. cap. xv. Agros papavere albo (male itaque nigro Plinius) confecerunt, ut nos tritico, sed ea consideratione, ne singuli rustici plus serant, quam familiam habeant, ad id colligendum, sufficientem. Colligunt autem eadem quæ auctores tradiderunt, ratione. Papaveris capita (male itaque scapo Plinius, recte Jollas cum deflorescit) jam formata leviter inciduntur, atque ex vulnere emanantes lacteæ guttæ, parumper inspissari sinuntur. Sunt qui libras denas colligant, alii sex, alii plures, vel pauciores, pro operam quas incolligendo adhibuerint diligentia. Optimæ notæ opium, dicit idem Bellonius, amarum, gustu calido, fauces incendens, flavescens leoninorum pilorum modo, in massam veluti ex granulis diversi coloris coactum: Legendum enim opium ea grana in capitibus papaveris collecta coherent, & in placentulam quodammodo coeunt, odor virosus & gravis. Opii Garcias lib. i. cap. iv. varia, (inquit) esse genera, pro regionum diversitate. Quod è Cairo adfertur albicat, & magni est pretii. Thebaicum arbitrat Garcia, quod ex Adan advehitur, aliique locis Erithræo mari vicinis; Nigrum & durum, ejus pretium, pro regionum varietate, aut intenditur, aut minuitur. Quod in Cambaja, Mandoa & Chitor cogitur, mollius est, & magis flavescit. Quale quo vulgo utimur; Quod adulteratum esse non nego. Attamen ex eo quod adfertur eligendum purum, colore maxime rufum, aut spadiceum, cum frangitur splendore quodam nitens, & quod facile dissolvitur, sed non ceræ instar lentescens. Vulgare ad lucernam accensum, nec atra, obscuraque, nec splendida lucidaque flamma lucet; verum in medio quodammodo se habet, plus tamen ad obscurum, quam lucidum tendit, extinctum eandem odoris vim servare non videtur. Adulterationis signum est, aqua colatum, croceum reddere colorem, si nec facile solvatur. Opium apud Turcas, & Persas in quotidiano esse usu ad drachmæ unius pondus ut supra dixi. Ejus enim usu se animosiores esse credunt, neque belli pericula formidare. Idcirco cum Turcarum Imperator bellum gesturus, militum delectum facit, tota Provincia opio quasi spoliatur. Vulgare apud eos est objicere, Edisti opium, quemadmodum si quis apud alias nationes objiciat, temulentius es; immo ejus esui ita assueverunt, ut abstinentes aliquando periculum vitæ incurrant. Refert Lincotus assuetos, nisi indies iterent, brevi tabidos mori, & si per dies quatuor aut quinque intermittant, perire. Quod admiratione non caret, quandoquidem adeo narcoticum & stupefactivum est:

κεγγίτης Corniculatum papaver dicitur, à siliqua inflexa, corniculi in modum, Luculenter satis à Theophrasto describitur, etiam à Dioscoride. lib. iv. cap. lxxvi. Μήκων κεγγίτης, εἰ ἢ ἀφ' ἑλίου, εἰ ἢ ἀφ' ἁλίου, εἰ ἢ ἀφ' ἁλίου. φύλλα ἔχει λευκὰ, δασία, (vetus παρχία & hanc lectionem probat Sambucus) ὁμοία φλόγα πεπερασμένα τὴν ἀφ' ἁλίου, ὡς περὶ τὴν ἀφ' ἁλίου μήκωνος, ἢ καυλὸν ὁμοίον, αἰὲθ' ὄχρῳ. κερπὸν δὲ μικρὸν, κυμπίλον ὡς περὶ κίρας, ὁμοίον τὸ τῆς ἁλίου (Ald. τηλίδου) ὅθεν καὶ ἰπποκράτης ἀπέριμα ἢ μικρὰ, μέλας, ὁμοίον τὸ τῆς μήκωνος, ἕξαι ἰξίπιπολὸς φουμίνη, μέλανον, παρχία. Φύεται ἐν τῇ θαλάσσειοις τόποις, ἐ παρχίαι. Corniculatum papaver alii pavation, seu Thalassion quasi in maritimis nascens, alii agreste vocant. Folia habet candida, hirta, verbasco similia, serrata in ambitu, sylvestris papaveris

veris modo, & caule non dissimili, flore ex luteo pallescente, siliqua parva in corniculi modum inflexa, ceu sœnugræci, unde & nomen accepit. semine exili nigroque ceu papaveris, radice per summa cespitum nascente, nigra, crassa, gignitur in maritimis & asperis. Plinius lib. 20. cap. xix. Sylvestrium unum genus ceratitium vocant, nigrum cubitali altitudine, radice crassa & corticosa, caliculo inflexo ut cornicula, folia minorâ & tenuiorâ quam cæteris sylvestribus, semen exile; tempestivum est messibus, quidam hoc genus glaucion vocant, aliis paralion, nascitur in afflatu maris, aut nitroso loco. Non unum hic consideratione dignum. Ac primum, quod Dioscorides scribat βαλασίου vocari, & ὀψύλιον. Quæ nomina cur ei indita, ex Theophrasto, & Dioscoride, Plinio, quilibet satis animadvertere potest. Plinius addit glaucion vocari. Dioscorides non sic vocari ait, sed quosdam falso tradere, glaucion ex hoc fieri. Ἐπιπέδιον ἢ ἰσοπέδιον, νομίζονται ἐν ταύτης τὸ γλῶσσος γίνεσθαι, ἀλλὰ τὴν τῶν φύλων ἰσοπέδιον. Cæterum non desunt, qui ex hoc genere faciunt glaucium falso existimant, decepti quadam foliorum similitudine. Theophrastus folia comparat verbasco nigro. Addit, minus tamen esse nigra. Ex quibus colligo, sub nigra agnovisse præceptorem corniculati folia. Dioscorides alba esse tradit. Qua de causa Doctiss. Hermolaus ἀνὰ τὴν λυκάδα, λεπτὰ reponendum arbitratur. Favet huic Plinius, improbat Oribasius; tenuiora, & minorâ quam cæteris, ait. Plinius sylvestribus. Idem Plinius nigrum corniculatum inquit. Quod de tota planta intelligi oportet, verba Plinii si bene considerentur, opinioni Doctiss. & reverendi Patriarchæ nihil profunt, etenim sylvestribus papaveribus tenuiora, non verbasco tenuiora scribit. Falsum est quod ait minorâ esse, majorâ sunt. Et hoc experientia comprobatur. Nulla inter Theophrastum & Dioscoridem dissensio, ipsum verbascum nigrum folia fert ex nigro candida, huic si candidiorâ, cur Dioscoridem male λυκάδα scripsisse suspicemur, non video. Illud non omitendum, cum recens è semine pullular, folia esse candidiora. In adulto enim quæ candida ante, nigriora redduntur. Fieri itaque potest Dioscoridem folia recens nata, adulta vero describere Theophrastum. Plantam eum nigram scribit Plinius, respectu reliquorum papaverum id intelligendum. Radicem Theophrastus, si vulgaram lectionem sequamur, brevem dixit, hanc depravatam esse ex Dioscoride & Plinio probatur. Græcus enim auctor μέλαιναν, παχέαν. Latinus radicem crassam & corticosam scribit. Ipsa autopsia non valde brevem, sed crassiusculam hujus radicem esse docet. καρπὸν, inquit Dioscorides, μικρὸν, corrigunt μικρόν. Et idque eo argumento, quod papaveris hujusce siliqua, si non ita crassa, oblonga tamen conspiciatur, quæ tamen sœnugræco major non est. vulgaram lectionem sequitur Apulejus. Ceratitium, inquit, nascitur in littoribus erecto thyrsu atque hirto, foliis insectis, hirtis, albis, flore pallido, fructu parvo, uncatu ut cornu. semine nigro, parvo, radice valida, nigra, atque in superficie terræ. Vulgaram etiam Oribasius probat, μικρόν legit Serapio in vaginis subtilibus longis, brevem esse siliquæ inversionem scribit Galenus lib. vii. simpl. μήκων καρπὸς ἀνόμενον ἢ ἀπὸ τῆς καρπῆς βορραχίαν (λέαν Interpres) ἐπιπροφῆν ἔχοντα, ὡς τὸ ἐν τῆς ἀνόμενης βορρῆς κέραι. καλεῖται δὲ τὸ ἰσὸν ὀψύλιον μήκων, ἰσοπέδιον τὸ ποτὶ τὴν ἀνόμενην τῆς θαλάσσης φύεται. Papaver cornutum nominatum quidem sic est à semine, brevem (levem interpres) inversionem habente, velut & sœnugræcum, ut bovis cornu esse videatur simile-vocatur porro à quibusdam paralium, quandoquidem ut plurimum juxta mare nascitur. Dioscorides & Theophrastus in petrosis asperisque reperiri scribunt. Plinius in nitrosis. Corrigitur Doctissimi botanici ex hoc Theophrasti loco petrosis. Papavera corniculata plura reperit recentior ætas; luteum, phœniceum hirsutum, phœniceum glabrum, violaceum, quod alii ad anemonis classem referunt. Ex his luteum cum descriptione veterum maxime quadrat.

De hoc forte Catullus loquitur in Epithalamio Iulii & Manli:

Iam licet venias marite
 Uxor in Thalamo est tibi
 Ore floridulo nitens,
 Alba Parthenice velut,
 Luteumve Papaver.

Luteum ex semine in hortis mirificè sese propagat. Quod flore rubro est, majori indiget cura. Rectius

utrumque autumnò seritur; excutiendo ex corniculis maturum semen, ut statim iterumque terræ mandetur. Cætera papavera candidis & ambitu infractis ac dissectis foliis satis refert, non tamen levibus, sed nonnihil hirsutis instar ferè foliorum verbasci, caules infirmiores, brevioresque, non raro cubitales in plures alas dividuntur. Flores ochri colore luteo pallent quos excipit non capitulum, sed tenue, oblongum, incurvumque corniculum five siliqua instar sœnugræci, in qua semen nigricans, plantagini simile. Radix subest oblonga, crassior, in nonnullos quandoque restans annos. Planta hæc læta luteum ostendit liquorem, gustuque salem refert, in maritimis, aridis, petrosisque locis, ubi sæ spontis est. Hoc succo, in hortis è semine nata, magna ex parte carere solet. Alterum corniculatum, five minus, jam descripto tenuius ac minus est, & foliis erucæ modo alte incisus, quandoque pilosis, non raro glabris; cauliculos habet tenellos & ramosos, procumbentes; flores minores phœniceos, læpius intense rubentes; interdum tamen languidi, ac pallidi sunt, semper dilutiores quam erratici. corniculum minus est, cujus cacumini operculum subinde, ac veluti latius capitulum insidet. semen in his exiguum nigrum, oblonga radix. non in maritimis & procul à mari locis reperitur. Tertium phœniceo exilius ac foliis tenuioribus, in minutulas videlicet particulas dissectis, flosculus minor, cærulei, purpurei coloris, nigra violæ æmuli; radix tenuis longiuscula. Purgandi vi præditum hoc papaver testantur Dioscorides & Galenus ἢ ἢ ἀνόμενον τὸ ἰσοπέδιον ποτὶ τὴν ἀνόμενην τῆς θαλάσσης φύεται ἰσοπέδιον τὸ ποτὶ τὴν ἀνόμενην τῆς θαλάσσης φύεται.

Polias, ut verba Galeni, & Plinii supra citata testantur, à flore deciduo nomen accepit, latini erraticum vocant. Plinius cap. xix. lib. xx. Inter sativa & sylvestria medium genus, quoniam in arvis nasceretur, rhœan vocavimus, & erraticum. Non dicitur rhœas, ut vult Plinius, quod in arvis nascitur; sed medium genus dicitur, quod reperitur in segetibus sponte natum. Vide supra verba Plinii ex cap. viii. lib. xix. Legendum rhœadem vel rhœada. Nam ροιά malum punicum, ροιάς papaver est. Falluntur doctissimi viri qui erraticum vocatum volunt, quod radices plures habeat, vel fibras, capillamenta que plura emittat radix, quæ sub terra proserpunt & vagantur, latiusque sparguntur. Sed fibrosa dici hujus radix nequit, nec serpit. Erratici nomen potius adeptum videtur, à deciduo semine, quod à ventis, diversis ac variis locis sparsum, anno sequenti adulta planta conspicitur. Erratici ergo nomen, quod passim hic illicque inter segetes reperitur. Nec errant qui erraticum five rhœada Græcorum, inter sylvestria numerant. Ipse Theophrastus inter genera sylvestris papaveris numerat. ροιάς Græci scribunt dici, quod flos cito, ac quavis de causa facile decidat. Aliis tamen papaverum generibus æquè cito ac facile decidunt flores, etiam corniculatis; Nulli enim papaveri durabilis, ac diem excedens est flos, hi omnium citissime pereunt, ipsa etiam rosa; ut enim omnibus commune est, florem membranacea quadam tunica tegi, ac veluti theca quadam contineri, quæ prodeunte flosculo in duas dehiscens decidit partes; ita quaterna ipsis folia, cito cadentia. Sed quid si dicamus antiquissimos Græcos nomen huic imposuisse, à puniceo rubente flore. Polias Græcis punicum malum est à quo color puniceus. Id licet nullius auctoritate nitatur, non tamen præter rationem videtur. Nullum papaveris genus intensiori rubro colore ac puniceo videre licet: Si enim à facili lapsu nomen hoc impostum, omnibus aliis commune esse debet. A semine facile deciduo, rhœadis cognomentum non videtur accessisse, quippe tertio sativo, vel si quis mavult altero sylvestri facilius & citius excidat, multoque quam huic manifestius. Theophrastus erraticum simile ait intybo. Quod de foliis maxime intelligi debet. Nam nec flos, nec semen satis convenienter intybo comparari potest. Describitur à Dioscoridem lib. iv. cap. lxi. μήκων ροιάς, ἀνόμενον ἢ ἀπὸ τῆς καρπῆς βορραχίαν, φύεται ἐν ἀρραγῆς ἔαρῳ, ὅτε οὐ συνδέεται. ἴσκει ἢ τὰ φύλλα δευράνη ἢ ἐνζώμα ἢ κινησίω ἢ θυμὸν ἰσχυρισμένα, μακρότερον ἢ τὸ παχία. καυλὸν ἢ σχισμῶδη, ὄρθιον, παχὺν, ὡς πύχνης. ἀνθῶ φαικῶν, ἴσκει ἢ ἐ λυκῶν, ὁμοίον τὸ τῆς ἀρραγῆς ἀνόμενης. κεφαλὴ ἢ ἀσπυρῆκη ἢ ἴσκει ἢ τῆς ἀνόμενης. καρπὸς πυρρὸς. μέγα ἰσχυρῆκη ἢ δακτύλιον ἔχοντα μικρὰ πύχνη, πύχνη. Papaver erraticum quod à flore protinus deciduo rhœadis nomen à Græcis accepit, in segetibus vere nascitur, quo quidem tempore etiam colligitur.

gitur. Folia origano, aut erucæ aut cichoreo, aut thymo similia spectantur, eaque divisa, sed longiora & scabra. caulis ei lenissimus (vel scillæ instar) rectus, asper, & ferè cubitali altitudine. flos puniceus, interdum & candidus, sylvestris anemones similitudine: caput oblongum, sed quam anemones minus, semen rufum, radix oblonga, subalbida, parvi digiti crassitudine & amara. Ex hoc Dioscoridis capite codicem emendavimus Theophrasti, in quo ἀνομοίως legitur. Male vertit Plinius arvis, sponte quidem, inquit, sed in arvis cum hordeo maxime nascitur. Nunquam in arvis vidi erraticum papaver, sed in segetibus. Varro l. de re rust. cap. xxix. *Seges dicitur quod aratum satum est: aratum quod aratum, nec satum est.* Helychius ἀερωγὴ ἢ γὰρ ὁ ἀπὸ τῆ ἀερώδιος ἄς ἰπποπόλυδ' ἢ ἠ ἀνομοία. In satu papaver hoc provenit, maxime hordeo. Floret apud nos Junio, Julioque mensibus, in hortis Augusto. Depravatus est codex Dioscoridis, vel inepta utitur comparatione. Non dubito quin sciolus aliquis voces ἀνομοίως, ἠμοιω addiderit. Magna est diversitas in erucæ, cichorei, origani, thymicæ foliis. Nulla erucæ aut cichorei, cum origano aut thymo, foliorum similitudo: nec ullum est papaveris genus, quod origanum aut thymum foliis æmuletur, nec tale quid apud Plinium. Cum hordeo, inquit, maxime nascitur, erucæ simile, cubitali altitudine. Vulgata tamen lectio apud Oribasium extat. Quare dicendum aut Oribasii tempore codicem corruptum, aut absurda comparatione usum Diosc. aut verba hæc in Oribasii etiam codice accrevisse. Idem Oribasius legit χροώδη juncti figura. Malo cum viris Doctiff. Saraceno, Marcello, Manardo χροώδη. Facile unius alteriusve litteræ fit transpositio. Lanuginosum esse caulium erratici papaveris docet autopsy. Papaveris erratici genera nonnulla observarunt recentiores. Erratico papaveri vulgari, folia papaveri sativo sunt similia, at minora, nigriora, hirsutiora, angustiora, magisque dissecta, instar cicherei aut erucæ, ita quidem ut superiora, quo capituli propria sunt, eo exiliora, & serratura appareant, serraturæque exiguum pulchrè referant. Cauliculi lanuginosi quemadmodum vulgaris pilosellæ, capitula in summo caule, ex quibus flos prodit, binis cuticulis, viridi colore præditis, iisque lanuginosis, conteguntur, quod in sativo quoque papavereprehenditur. Ubi vero foliis exitum molitur, divisa illa tegmina protinus decidunt, atque tum puniceus, quatuor divisus foliis profilit flos, cujus folia quam primum defluunt, succedenti capitulo exiguo, in ambitu nigris capillamentis, sed protinus deciduis, circumdato, demum ubi cauliculus maturitatem suam fuerit assecutus, membranulis multis intercurfantibus, ac peculiaribus, & ab aliis sejunctas cellulas facientibus, distinctus hiæ, femine papaveri simillimo, sed magis fusco, ac longe minori prægnans. Radix quandoque digitorum crassa, nunc lutea, nunc alba evadit. Caulis, radix, folia incisa, ac vulnerata luteum emittunt succum, gustu amarum. Flore hoc genus variat. Reperitur enim flore albo & pleno. Aliud genus reperitur exiguum dictum, foliis minoribus, oblongis, non erucæ per margines divisura, sed tantummodo serratis reliquis minoribus. Aliud genus in horto habemus à Doctiff. Bauhino Syrenaicum erraticum dictum, caule est nudo palmas tenui, pilis exiguis, hiñc inde asperis, foliis ad radicem tenerimis, glabris, pallide virentibus, instar cauliculis, vel apii foliorum in lacinias divisiss, per marginem incisiss & serratis, quorum costæ mediæ pili paucissimi adpositi. florem fert simplicem, magnum, quadrifolium, colore luteum; succedit oblongum & tenue capitulum, in quo semen, erratico papaveri simile. Radix vivax qua propagatur, vere nova germina promens. A semine deciduo natum nondum vidi. Adversus hyemalis sævitiam nonnihil muniendum. Non desunt qui anemonem luteam esse volunt. Sed hos errare vel inde constar, quod succum vulgari erratico similem emittat, nec radicem habeat anemonem ullo modo referentem. Erraticum vulgare Theophrastus purgare inferius docet. Melius Dioscorides. *Τῶντος τὰ κεφάλια πίτετ ἢ ἑ μισ' ὀνκ κνάθων (στυλῶν Corn. ex Plinio) ἢ ἰσῶν ἰψήσας αἰς ἡς β' ἀραγῆν, πόνος οὗς αἰ βάλει ὑπὸ τῶν, ἢ ὅτι ἀνιρματὸ πρὸς τὸν ὄξειον ὅστι μελίκροτον κηλίον ἠπίως μελάσσει.* Hujus capitula quinque aut sex in vini cyathis tribus decocta dum ad duos redeant, iis potui dabis, quibus somnum inducere volueris. at semen acetabuli mensura ex aqua mulsa potum, alvum leniter emollit. Recentiores papaver erraticum frigidum & somnificum esse scribant.

Heraclei vel Herculei papaveris nomen huic inditum, teste Dioscoride, ob virium præstantiam, educendo vomitione humores comitalem efficientes morbum, quo Herculem laborasse ferunt; unde comitialis morbus, Hercules dictus est. Dioscorides ἀφροδῆς vocat, quod album sit, & spumę speciem repræsentet. Gal. lib. vii. simpl. *μήκων ἡρακλεία, καλεῖται ἢ καὶ ἀφροδῆς, ὅτι οὐ μὴ πασαι λευκῆ τ' ἐστὶν ἢ ἀφροδῆς.* Papaver heracleum vocatur aphrodes, quod tota alba sit, & spumosa. Fallitur vir magnus cum papaver Herculeum κελήριον dici scribit, Nicandro constat vulgare papaver sic dictum esse cum in Alexipharm. canit.

καὶ οὐδὲ μήκων καλέηριον ὅτι οὐδὲ δάκρυ πίνωσι πεπύθειο κρηθυσίας. ἀμφὶ γὰρ αὐτοῦ γῆα κρηθυσίας?

Fœcundi lachrymam quicumque papaveris hausit, hunc sopor altus habet, glacialis frigore summa Torpescunt artus.

Cur κελήριον, dixit poeta, docet Scholiastes, μήκων καλέηριον τῆς ἐν τῇ κεφαλῇ τῆς ῥίζης ἰχθύος, ὅ ἐστι τὸ ἀνιρματὸν, συρξέτ γὰρ τὸ β' τῶ φ. καὶ καλέμαχον ἅμφι τῇ κεφαλῇ Ἐιργξέινον, ἀγλῖθων ὄδων ἔχει εἶφανος. πηὶς τῆς κρηθῆ τῆν κεφαλῆν κρηθῆς μήκων. βοτάνη γὰρ ἐστὶν ἢ μήκων ἐν τῇ κεφαλῇ ἔχουσα ῥῆν. Docet ceblegonon dici à Poëta, quod semen in capitulo ferat. Nemo non de vulgari poetam loqui vider. Heracleum eodem fere à Dioscoride quo à Theophrasto, describitur modo. In uno tamea non conveniunt, quod alter semini, alter radici tribuat vim vomitiones moventem; quæ duo nec contraria, nec pugnantia sunt. Utrumque enim verum esse potest. Dioscorides lib. iv. cap. lxxvii. *Μήκων ἀφροδῆς ὀνόματι πινῶν ἡρακλεία κηθῆσσαι, καυλὸν ἔχει ἀνιρματῶν, καὶ τὰ φύλλα Ἰφιδρῆ, μικροτά, στροβῆλα (verus inserit ποσῆς) εἰκνῶται, καὶ κρηθῆ πῶν παρ' αὐτοῖς λευκῆ. καὶ τὸ ὄλον βοτάνιον λευκῆν ἐστὶ, καὶ ἀφροδῆς ῥίζην ὅτι λεπτήν ἐπιπλῆειν. τῶντος ὁ κρηθῆς συρξέτ τῶν τελείων ἀφροδῆθ' ἕρετος, καὶ ἡρακλείδης ῥησπίση (Mathioli codex & Apulejus & Oribas. ἀποπῆσσαι, quam lectionem non improbamus) κρηθῆσσει ἢ δὲ ἐπέττων, ἀερωγῆ ἀφροδῆς οὐκ ἐστὶν κρηθῆ λαμβανόμενον. ἰδίως ἢ ἠ τοιούτων κρηθῆσσαι ἐπιπλῆειν ἀερωγῆ.* Papaver spumeum ab aliquibus heracium vocatum, caule est dodrantali, foliis admodum parvis, radice similibus, femine inter ea candido. Sed ἡ herbula tota candida est, atque spumea, radice plerumque niitium tenui, legitur astate semen, cum integre adoleverit, aridumque deciderit. (& siccatum reponitur) Acetabuli autem mensura sumptum in aqua mulsa, vomitione purgat, privatisque hujusmodi purgatio, comitialibus prodest. Ex Theophrasto corrigendus codex Diosc. ac αἰνὴ λεπτήν ῥίζην ἐπιπλῆειν reponendum, λευκῆν ῥίζην, ἐπιπλῆειν. Radicem habet albam in summa terræ nascentem. Videamus quam pulchre Plinius Græcorum intellexerit mentem. Qui lib. xx. cap. xix. scribit. *Alterum è sylvestribus genus Heracium vocatur, ab aliis aphron, foliis (si procul intuearis) speciem passerum præsentantibus, radice in summa terræ cute, femine spumæ. Ex hoc lina splendorem trahunt astate. Tunditur in pila comitialibus morbis acetabuli mensura in vino albo: Vomitiones enim facit. Medicamento quod dia-codion, & arteriace vocatur, utilissimum. Fit autem hujus papaveris, aut cujuscunque sylvestris capitibus cxx. in aqua celestis sextariis tribus biduo maceratis, in eademque discoctis, deinde saccati, iterumque cum melle decoctis, ad dimidias partes vaporem tenui; Addidere postea drachmas senas croci, Hypocistidis, Thuris, acaciæ, lassi cretici sextarium. Hæc ostentatione simplex quidem & antiqua illa salubritas papavere & melle constat. Hactenus Plinius. Ab aliis aphron vocari ait. Dioscorides & Galenus aphrodes dixerunt, & sic forte scripsit Plinius. Folia, inquit, reserre passerem aviculum, quod stolidum & ineptum est. Struthidis est herba latins struthium & lanaria dicitur, de qua lib. vi. egimus. Idem ἀφροδῆς vel ἀφροδῆος passerulum, & passerem denotat. De quo loquatur ἀφροδῆ, docet Theophrastus, nempe qua linteæ dealbantur, latini plantam hanc ut dixi lanariam & rudiculanam vocant. Græci auctores femine albo describunt, spumæ Plinius. Ex hoc lina splendorem trahere astate, ait, Dormitavit credo Plinius, cum legeret Græcum autorem. Theophrastus papaver Heracleum folio struthii esse, inquit. Struthio nempe quo linteæ dealbantur lina. Quod præceptor de struthio perperam, Plinius heracleo tribuit papaveri, relativum non proximo*

στρουθῆς.

φρούδες, sed *μήκων* ἡρακλείας adscribens, cum φ̄ relati-
 yum non sit fæminini generis, ut *μήκων* ἡρακλεία, sed
 masculini vel neutri ut φρούδιον vel φρούδος. Vomitiones in
 vino albo mouere, scribit, ἐν μελικροῦν, in aqua mul-
 sa Dioscoridi & Theophrasto. Capitale est, quod scri-
 bit arteriacis utilissimum. Nam quod habet vim vo-
 mitus excitandi, arteriacis conuenire nequit, sed plu-
 rimum obest. Arteriacis conueniunt mollentia, le-
 nientia, siccantia, adstringentia. Arteriaces, cujus me-
 minit Plinius, descriptio reperitur apud Galenum lib.
 vii. cap. 2. titulo, confectio ex capitibus papaveris
 Hera. five ἡ δὲ κωδων ἢ ἡρα, ubi Galenus Παροξυσμῶν
 τῶν ὀφθαλμῶν λίθιν ὀφθαλμῶν ἔχοντων. κωδων μήκων ἢ χλωροῦ
 ἢ βαλῶν ἐν ἀγρίῳ καὶ ὕδατι ὁμοῦ ἢ ἴσσοι βρογχίτιαι
 ἡμῶν ἴται ἢ ἴται ἀν λειψῶν τὸ τρίτον μέρος, ἴται ἀρῶν
 δὲ τὸ πρῶτον ἑβλίβα καὶ διήσεις, μέρος μέλιτι. Ζα καὶ ἴψα
 ἐν διαλῶ ἀγρίῳ. ὅταν δὲ ἀρχῆται συρφετοῦ, ἀποστρεφῶν
 ἀκκίαις κίρρῶν ἢ ἄ κωκοσίδων χυλῶ ἢ ἄ ὄταν ἢ τὸ κωδων ἢ ἴψα
 ἐν τῷ ὕδατι, κρήνη φρακτὴν ἐπιθῶν ἐν ὄφθαλμοι, καὶ ἴσσοι συν-
 ἔψιδαι. ἴται μὲν τοι βαλῶν ἢ ἑβλίβα ἢ ἄ κωκοσίδων
 αὐτῶν συν ὀλίγον γλυκῆ, ἢ ἑπιπροσέσει, ἢ οὐκ ἔσται μέρη
 πρῶτον συρφετοῦ, ἢ μὲν τοι βάλω καὶ φρακτῶν ποίσηται αὐτῶν,
 οὐκ ἔσται ἀφῆψήματ τῶν κωδων, ἐπειδὴν ἢ τρίτον λειψῶν μέρος
 συνῆψοις ἢ μέρος, πῶ λοιπὰ μὴ συνῆψοις. Ad scribendam
 autem totam ipsius dietam sic habentem. Capita papa-
 veris viridis cxx in vas conjicito, & affusis aquæ pluviae
 sextariis tribus; ad triduum madescere finito; deinde ad
 tertias coquito, & ablata ab igne exprimito, ac colato,
 admistoque mellis sextario, in duplici vase coquito, atque
 ubi spissari cæperit rosæ drachmam unam, succi
 Hypocystidis drach. i. adjicito. Cæterum cum ipsa capita
 coxeris in aqua croci drach. i. linteolo illigatam simul co-
 qui permittito. Quidam etiam myrrhæ drach. i. addunt,
 spissamque cum mosiso passò terunt, atque ita indunt, ac
 simul coquunt, donec aliquantulum fuerit confectio in-
 spissata. Quod si tamen non medicamentariam confectio-
 nem facere velis, cum capitum decocto ad tertias redacto,
 mel coques, reliquæ non adjectis. Non præscribit Heras
 Herculeum papaver, sed sativum, vel si quis mavult,
 sylvestre. Deinde non ad biduum, sed triduum mace-
 rare jubet; ad tertias coqui idem Heras jubet, ad di-
 midias Plinius. Nec sex drachmas, sed singulorum
 unam: croci nempè, hypocystidos, & acaciæ addit.
 Idem myrrham ab aliquibus adjici scribit, Thus Plinius.
 & hæc veteres de hoc papavere tradunt; Nonnulli papa-
 ver spumeum existimant gratiolam esse. horum impro-
 bo opinionem, quod tota non sit candida, sed viridis
 ad pallorem inclinans; folia non sint parva, nec capi-
 tulum album; neutiquam insignis illius, qua prædita
 hæc, majoris oblitus fuisset Galenus, aut Dioscorides.
 Alii behen album, vulgo dictum, papaver spumeum sta-
 tuunt. Idque propter spumeam spumeamve asperginem;
 quæ non raro albicans foliorum & geniculorum
 finibus insidet. Cauliculi huic complures; tenues, tere-
 tes & geniculati, eque singulis geniculis folia bina, ob-
 longa, latiuscula, acuminata, polygoni ferè similia, sibi
 invicem opposita, lævia & ex albo virentia; flosculi al-
 bidi ex oblongis erumpentes calicibus, tenui, mollique
 membrana velatis, plures simul cohærentes deorsum
 nutant; semen nigricat, radix albicat, & satis proliza.
 Non esse papaver, probatur quod semen nigricans, nul-
 lamque vomendi vim habeat, nec radix per summam
 tellurem repit, sed alta est. Alii cyanum vulgarem ad-
 versariorum pro papavere spumeo agnoscunt. Sed hi
 struthii folium inquirunt laciniatum utrumque, ac si-
 mile pennarum avis struthii. Nam, inquirunt, aliæ plan-
 tæ à similitudine pennarum appellatæ sunt, ut filix quæ
 πτερίς dicitur, quia folia utrumque digesta sunt pennæ
 modo, ut Dioscorides ait, cap. de filice. Ita etiam fo-
 lia abietis esse videntur, ut Theophrastus ait, & etiam
 orborum (loca quæ citantur, reperiuntur, lib. iiii.
 cap. x & xiii. ea videat lector, & singula attendat)
 quod etiam folia plantarum similia dicantur pennis
 struthii avis, idem Theophrastus testis est, qui de arbo-
 ribus Indiæ loquens, lib. iv. cap. iv. ait. alia cui fo-
 lium specie prælongum, simile pennis struthiorum, quæ
 super galeis imponuntur. Quod si Theophrastus loco
 citato eundem describendi modum haberet, quem hoc
 capite tradit, faverem huic opinioni. lib. iv. ubi com-
 parat folia pennis struthii, scribit τὸς τῶν φρούδων πτερός
 ὁμοῖον. Hoc vero capite φρούδος ἢ πτερόν λευκαίνουσι. Her-
 bæ struthio sale non esse folium ex Plinio probatur: hic
 lib. xix. cap. iiii. struthium oleæ folia habere tradit.

Talia huic cyano esse nemo scripsit unquam. Ponamus
 struthium folia ferè struthii avis pennis similia, quid-
 tum? Talia & cyani; concedo, nego tamen papaver
 spumeum esse, idque quia magna satis folia cyani, cum
 Dioscorides perquam parva papaveris hujus esse dicat,
 nec huic planta ea albedo, ut inde nomen habere me-
 reatur; præterquam quod nec semen, nec radix ali-
 quam vomitus excitandi vim possideat, contrarium do-
 cet experientia, compescit vomitiones, & adstringen-
 tem, siccam, frigidam facultatem obtinet. Quam ob
 causam à botanicis inter cichoracea recensetur, & nu-
 meratur. Cyanus hic caules fert angulosos, folia
 oblonga, acuminata, profundis incisuris utrimque di-
 visa, erucæ ferè similia, in virore albicantia & in angu-
 stum se contrahentia, ex multis parvis veluti squamis
 sibi invicem impositis, conij alicujus exigui modo com-
 posita, & quibus flores erumpunt, ex multis quasi sim-
 briis ac staminibus mediis, pulchra serie in ordinem di-
 gestis, colore vel cærulei, vel albi, vel purpurei, &c.
 Semen parvum, forma oblongum, læve, splendidum
 superiore parte barbarulum, centaurei majoris femini
 simile, sed minus & candidius, quod in ipsis capitibus
 five calycibus, inter eos qui in ipsis gignuntur molli-
 bus pilis reperitur, radices tenues, fibris quibusdam ca-
 pillatæ. Notandum, flores cyani coloris varietatem in
 hortis acquirere, in agris frumentaceis, ubi plurimum
 occurrit, cæruleos esse. Coronidis loco Plinii lapsum
 recensebimus, hic cum tithymalum paralum legisset
 μήκων vocari, papaveribus annumeravit, uti supra à no-
 bus annotatum; Turpiter utriusque confundit histo-
 riam. Folio, inquit, esse lævi albo. Hoc nec Dioscorides
 nec Theophrastus de paralo tithymalo: papaveris quod-
 dam genus folia habere candida, jam audivimus. Caput
 inquit, esse fabæ magnitudine, Dioscorides paralon ti-
 thymalum describit capite in caulis summo rotundo,
 in quo fructus ervi magnitudine varius, flos albus. Quod
 de flore Dioscorides, id de folio Plinius, idem fructum
 ervi dicit magnitudine, fabæ amplitudine caput. Colli-
 gē, inquit, florente uvæ Theophrastus ὅταν ἔσται πικρὸν
 τὰ φύλλα.

Hactenus plantas recensuisse se dicit præceptor,
 quarum succus, radix, semen usum habent; Nunc vero
 de radicum differentiis se dicturum pronuntiat. Novam
 igitur cum tractare incipit materiam, novum caput hic
 fecisse debuerat Theodorus. Radicum, inquit, diffe-
 rentias, tum in succis, tum in odoribus notare licet.
 χυλῶν, succum, pro sapore accipit. Sequitur alias esse
 acres; amaras, & dulces, qualis est Nymphææ, de quâ
 nunc agendum. Nymphæam nomen accepisse refe-
 runt, à nymphæ quæ zelotypia Herculis extabuit, &
 mortua, in palustrem hanc plantam mutata est. Habet
 hæc opinio fautorem Plinium, qui lib. xxv. cap. vii.
 Nymphæa nata traditur, Nymphæa zelotypia erga Herculeum
 mortua, quare heracleon vocant. Malunt alii nymphæam
 ab aquis, in quibus nascitur dictam. Et hæc nominis
 ratio nititur auctoritate Theophrasti & Dioscoridis,
 qui lib. iiii. cap. clviii. διὰ τὸ ἀνομιεῖσθαι (ὅτι νυμφῶν
 vetus) νυμφῶν, ἢ τὸ ἑυδρον φίλον πίνει. Cæterum à
 nymphis nymphæa nomen sibi vindicasse creditur,
 quoniam loca amet aquosa. Ρόπαλον à radice dicitur.
 Dioscorides Ρίζα ροπαλοειδής, radix clavata, vulgo ra-
 dicem ejus clavam Herculis vocant. Plinius. Quare
 Heracleion vocant aliqui, alii rhopalon à radice clava simili,
 ideoque eos qui biberint eam, duodecim diebus coitu geni-
 turaque privari. Ineptum hoc postremum nempè geni-
 tura privari, quod clava similitudinem referat radix.
 μαδων à Boætis vocari, ait Theophrastus. Plinius loco
 citato. Laudatissima in Orchomeno & Marathone Boeoti-
 madon vocant, qui & semen edunt; Corruptum Plinii
 codicem scribunt, ac corrigunt madonain, quomodo
 etiam scripsisse Theophrastum, eorum est opinio. Neu-
 trum placet. Ex Hefychio probò; Plinii codicem hoc
 loco mendo carere, μαδὸν πῶν ἢ λῖον à levitate & gla-
 britate caulium & foliorum nomen hoc impositum.
 Officinis nenuphar dicitur, nomine à Mauritanis vel
 Græcis recentioribus mutato, à quibus νέφαρον voca-
 tur, uti ex Myrsepo, antidoto xxiv. constat. In altero
 Dioscoridis codice nymphæa lutea flosrem νέφαρον vocari
 legitur. Vide quæ ad calcem capitis de lutea nymphæa
 adduntur in codice Matthioli. Unum nymphæa genus
 describit Theophrastus, Sidam nymphæam non esse
 luteam.

luteam. lib. iv. cap. xi. probavimus. Dioscorides nymphæam delineat albam & luteam. Theophrastus nymphæam nasci prodit in Orchomeniensi, ut vertit interpres, agro. In Orchomenio lacu nascitur; *ἐν τοῖς λιμναῖς, ἐν ἰλιδῶν.* Quomodo itaque in agris? Sic & in Marathone, & Cræta insula. Dioscorides. *Εὐρείσκιται ἢ πολλὴ ἐν ἰλιδῶν ἐπὶ τῷ ἀνύρῳ ποταμῷ, καὶ τῆς βοιωτίας ἐν ἀλφειῶν.* Plurima autem invenitur in Helide, *Anygro amne* & in Beotie Aliarto. Oribafius non ἐν ἰλιδῶν, sed κελκίῳ legit. *Folium, inquit, aquis innatare & esse magnum.* Alias notas nymphææ ex lib. iv. cap. de loto, & faba Ægyptia, petere lector potest. Luculenter admodum describitur à Dioscoride: *νυμφαῖα φυτόν ἐν ἰλιδῶν καὶ ὑδασι ποταμῶν. φύλλα ἢ ἔχον ὁμοίαν κλωσίδι, (κακροτέρη ἢ ἡ ἰπικηκίστερα, ποτὶς ὑπερείχεται τῷ ὑδατι. τὰ δὲ καὶ ἐν αὐτῷ τῷ ὑδατι, πλεῖστα ἐκ τῆς αὐτῆς ῥίζης ἀνθῶν δὲ λευκῶν, ὁμοίον κελκίῳ ἔχον κορυμνῶδες τὸ μέσον ὅταν δὲ ἀκραιφνήσῃ τραχύλος, μέλας ὡς ἡ πλεῖστον τῆ ἀσφραγεία γίνεται τῆ ῥίζῃ καὶ κεφαλῇ μέλας ἐν τῷ κερπῶσι μέλας πλεῖστα.) (lacatur. codex ἀπὸ μέλας πικρῶς habet perperam) πυκνὸς γυροειδὴς γλίγγρος. ὁ δὲ πικρὸς λεῖπός, ἢ παχὺς, μέλας, ὁμοίος τῷ τῷ κλωσίδι. ῥίζα μέλας, τραχὺς (Oribafius παχὺς: quam lectionem præfero) ῥοπαλοειδῆς, ἢ περὶ πέντε φησιπύργου. (luteum capita sequenti describit.) γίνεται καὶ ἄλλα νυμφαῖα, ἢ τὸ ἀνθῶν βλίπασος (alt. νύμφης unde recentiores νύμφης) λέγεται, φύλλα ἔχουσα ἀσφραγείαν, ῥίζαν ἰσοπέδη καὶ τραχὺν ἔχει. καὶ μέλιον, πλεῖστον ὄμιον ῥοπαλοειδῆς ἐν τοῖς ἀπὸ Θεσσαλίας (addit lacuna ex antiquo codice ὡς ἡ βαλκασιος (τοῖς ποταμοῖς τῆ Πηνειοῦ ποταμοῦ). In Mathioli exempl. ad calcem additur νυμφαῖα ἄλλα, οἱ δὲ νυμφαῖα κελκίῳ, ἢ τὸ ἀνθῶν νύμφης λέγεται. Nymphæa, in paludibus, stagnantibusque aquis nascitur, folia verò habet Ægyptiæ fabæ similia, at minora oblongioraque, plura ab una, eademque radice prodeuntia: Quorum alia super aquam quodammodo extant, alia in ea ipsa demerguntur: florem album, lilio similem, in quo medium croceum est; at cum desoruit, calyculus rotundus, figura malo aut papaveris capiti similis, idemque niger extuberat, in quo semen nigrum, latum, densum, atque gustanti lentum glutinosumque recluditur. Caulis est lævis, minimè crassus, niger, Ægyptiæ fabæ caulis similis. Radix nigra, scabra, (crassa) clava similis, que autumnò secatur. Est & altera nymphæa cujus flos blephara dicitur, foliis ante dictæ similis, at radice alba simul & aspera, flore luteo, splendente, rose simili. — Nascitur autem in Thessalia (addit lacuna locis maritimis) juxta Peneum amnem. Mathiolus in suo exemplari ad finem capituli hæc addita scribit. Nymphæa, quam nymphonem vocant, cujus flos nuphar dicitur. Plinius loco citato. Nascitur in aquosis, foliis magnis, in summa aqua, & aliis ex radice prodeuntibus, flore lilio simili, & cum desoruit, capite papaveris. In caule, secatur autumnò, radix nigra in sole siccat, adversaturque alovinis. Est & alia nymphæa in Thessalia, amne Peneo, radice alba, capite luteo, rose magnitudine. Falsum est quod tradit folia in aquæ summa habere, simulque alia ex radice prodire. Nulla habet folia, quæ non ab ipsa emittantur radice. Sed alia aquis innatant, alia sub aquis latitant. interpungendum & legendum, capite papaveris, caule tenui, vel lævi: radix nigra, secatur autumnò & in sole siccat. In caule cur secaretur autumnò, ignoro: nusquam legi gummi, succum, lachrymam, vel tale quid ex nymphææ caule colligi. Alteram nymphæam capite inquit luteo, quam Dioscorides & experientia flore luteo docent, nec rose tantum magnitudine, sed similis, nisi quod major. Nec minores paucioresve commisit errores Apulejus. cap. 67. Nascitur (inquit) in aquis stagnantibus. Itaque inde nomen sumpsit, thyrso nigro (purpureo uti infra dicam) leni, foliis similibus herbe ciboria (fabæ Ægyptiæ) aquam ex parte superantibus, flore pallido (albo) fructu sive semine lato (vide verba Dioscoridis) denso atque gustu argillioso, (leno & glutinoso Dioscorides) radice stipidosa, nigra, acerrima. (hoc præter veritatem) Est præterea alia nascens in Peneo, Thessalia flumine, cujus flos niger est; (falsum illud) radix alba & aspera. Eculenter adeò est à Dioscoride descripta nymphæa, ut meliorem dare vix possim. Folia albæ magna sunt in longis teretibus, glabris intusque fungosis pediculis lata, & propemodum rotunda, firma, solida veluti corium quoddam, aquæ plurima parte supernatantia, quæ superiore parte glabra, & lævia sunt, inferiore verò fibris aliquot distincta. Quæ verò sub aqua latitant, tenuiora sunt minusque dura. Flores in similibus cauliculis, & in singulis singuli, multiplici foliorum stipatu contexti; ita ut unus flos non-*

nanquam viginti quinque, quandoque triginta, interdum quadraginta foliis constare videatur, quæ singula per se considerata, forma pollicem, aut sedi majoris folium referunt, è medio florum stamina multa lutea profiliunt. Antequam verò in florem prorumpat, oblonga quædam cernuntur capitula, amygdalis maturis penè similia, foliis ex viridi purpurascensib; contexta, quibus maturitate ruptis, flos prodit, inodorus, plurimis ut dixi constans foliolis, croceisque multis fibris, staminibusque seu radiis quibusdam, folis instar fulgens. Flos hic sole occidente clauditur, atque sub aqua occultatur. Oriente sole supra aquam affurgit, & foras exit, aperiturque. Post florem caput papaverinum, aut malum rotundum, semine nigro, splendenti, milio majore, refertum prodit. Radix subest crassa quandoque brachii ferè humani crassitudine, nodosa, foris nigra, intus candida, ac fungosa, inodora & insipida, multis capillamentis fibrata, quibus in fundo hæret. Nymphæa lutea folia albæ similia habet; paulo tamen oblongiora; foliorum, florumque pediculi similes sunt, nisi angulosi essent: flores fert luteos, ex quinque tantum foliolis, brevibus, rotundiufculis, commissos; in medio, quorum capitulum gignitur rotundum, turbinatum, compluribus staminibus luteis circumdatum, in quo ubi ad maturitatem pervenerit, semina quoque splendens, majora quam alterius, triticeo grano minora. Hujus conclusa capitula, ante quam florere incipiat, rotunda apparent globi instar, foliis obducta viridibus, non aliter atque ejus quam caltham vocant. Radix crassa, longa, quibusdam veluti acerabulis aspera, intus forisque candida, substantia fungosa, & porosa. Albæ tria repèriuntur genera, major, minima; luteæ quatuor observantur à Batavis genera, major, minor flore magno, minor flore parvo, minor flore fimbriato. Nascuntur in paludibus, stagnantibus aquis, amplioribus fossis, & pigro lapsu delabentibus rivulis, ac subinde fluminibus, mensibus Majo, Junio, Julio florent. Antequam finem faciam; admonendum, nos supra lib. iv. eorum demonstrasse errorem, qui fabam Ægyptiam, & nymphæam eandem putant plantam, sed ex perientia, & recentiorum diligentia, maxime doctissimi Iusti Heurnii, probavit diversam esse.

Inter radices dulces (vide cap. xix.) numerat Scythicam radicem, quæ à dulcedine γλυκύριζα id est dulcis radix vocatur. Corruptus est codex Theophrasti Lugdunensis ex fide antiquissimi codicis restituit γλυκίαι ἢ ἐσκυθικῆ, καὶ ἴσως γὰρ κελκίῳ γλυκύριζας ἀντὶ. Nullum relinquatur dubium, quin ita legendum sit. Nam σκυθικὸν ῥίζα nomen illud habet. Itaque hanc lectionem probamus, quod veritati non adversetur, sed ab eadem confirmetur; Pulchre alioquin, & ingeniosè satis hunc locum correxit Doctiff. Salmasius, γλυκίαι δὲ ἐκ σκυθικῆ καὶ ἴσως κελκίῳ ἴσως γλυκίαι ἀντὶ. Inter radices etiam dulces Scythicæ, & nonnulli referunt eam dulcem cognominant. Radicem Scythicam κατ' ἔξοχὴν dulcem nominari dicit, hoc est γλυκίαι ῥίζαν, quam composito nomine recentiores dixere γλυκύριζαν. Glycyrrhizan & Scythicam radicem eandem esse, ex Aucuarrii auctore probatur, οἱ δὲ γλυκύριζαν, οἱ δὲ σκυθικῆ (frustra corrigunt σκυθικῆ, quasi non tam σκυθικῆ, perinde ac λυκίαι diceretur, οἱ δὲ ἀδελφον. de postremo nomine infra plura. ab Hippocrate γλοκύριζα dicitur, ut Galenus in Lexico docet. γλοκύριζα βοτάνη, τῆς γλοκύριζος καλαμίνης. ipsi Galeno lib. vii. κατ' ἔξοχὴν absolute γλυκίαι vocatur: apud Aucuarium γλυκύριζαν in neutro genere legi, scribunt recentiores. Scythica dicitur radix quod in Scythia circa Mæotim plurima reperitur, vel quod Scythæ hac radice & equino caseo famem sitimque ad dies plures tollerant, uti tradit Theophrastus. Dioscorides. lib. iii. cap. vii. γλοκύριζα γινῆται πλεῖστα ἐν Καππαδοκίᾳ, καὶ Πόντῳ, glycyrrhiza seu dulcis radix plurima gignitur in Cappadocia, & Ponto. Probatur etiam eandem esse plantam, quod Dioscorides & Galenus, glycyrrhizæ eadem facultates adscribant, quas Scythicæ radici Theophrastus. Columella. Et quia famem sitimque sedat glycyrrhizæ, ob hoc ἀδελφον vocata est. Eandem vim & efficaciam Theophrastus de Scythicæ refert radice. Inquirendum utrum σκυθικὸν ἔθνος, cujus apud recentiores sit mentio, sit glycyrrhiza, sive Scythica radix Theophrasti. Hæsiychius σκυθικὸν ἔθλον τὸ ἀσπυρρον ἴσως τὸν ἀσπυρρον (lego θάψον.) σκυθικῆς κατὰ τὸ σκυθικὸν φησὶ, ἢ ἰππύριον, ἀπὸ τῶν ῥίζων ἴσως, καὶ ἢ ἐκ τῆς ἴσως αἰ γοναίης, καὶ βαπτει τὰ ἔθλα. id est. Scythicum lignum, subum, nonnulli thepsium vocant. Crastina

Cratinus scythicum dixit hippocicum, quod fulvum, buxeumque esset. Scythicum etiam dicitur, quo mulieres luteo tingunt colore capillos, lanasque imbuunt. Idem, ἡψίμων τί ἐστὶν δὲ τὸ ἔλκυ τῆς ἡψὸς ὁ βαπτει, ἢ ἐκδιζῆται πρὸς ἕλα καὶ τὰς κεφαλὰς. Ἐ τὸ ἴσως σκυθικοῦ καλεῖται. Thapsium flavum significat, à ligno thapsi, quod tingit, lanasque ac capillos luteo imbuunt colore. Nonnulli scythicon vocant; Supra cap. x. Nonnullos Thapsias cum thapso sive scythico ligno confundere diximus; inter quos Nicandri, scholiastes. Utriusque discrimen theocriti observavit scholiastes ad versum hunc. Eydyli. Ido

καὶ μὲν χροὸς μὲρ ὁμοίῳ ἐγένετο ποικίλι βαΐψι.
Et corpus meum admodum simile fiebat thapso.

Χλωροί, inquit, ἢ ζανθοί. βαΐψι ἄρα ἐστὶ ἔλκυ πρὸς κελευται σκυθικοῦ, ἢ τὸν σκυθικὸν ἔλκυ, ὡς φησι καὶ σαπφώ. τὰ τῶν ἢ τῶν ἔλα βαπτισί, ἢ πῶσι μάλιστ, καὶ τὰς τελεχὰς ἐκδιζῆσαι. Ἴα ἢ πρὸς ἡμῖν λεγόμενοι χροστοῦλον. Ἀσκληπιάδης ὅτι τὸ πρὸς χλωροί, ὅτιν καὶ τὴν ἡψίμων ἀπὸ τὰ ἱππία, βαπτισί ἢ ἐκ τῶν τὰ κελευταί. Id est, tingit pallido vel flavo colore. Thapsus lignum, quod vocatur scytharion ἢ scythicon, ut ait Sappho; Hoc lanas melino imbuunt colore, crinesque flavos reddunt. Vulgo chrysoxylon id est aureum lignum vocant, Asclepiades plantam quandam pallidam sic vocat, unde thapsia tollit sugillata, sed ad tingendum croceum colorem hæc idonea. Recte dixit thapsiam tollere sugillata. Nam id Theophrastus cap: ult: hujus libri, & Dioscorides docent. Ταύτης vox non ad Thapsiam, sed ad θάψον sive σκυθικόν referri debet; Hæc enim tingit, sin minus, confundit utrumque Scholiastes. χροστοῦλον dictum testatur Aristophanis Scholiastes in vespis. γυναικὶ κλυτὸν ἰσικὸς βαψίην. Interpres ἄρα, ταύτην γὰρ ὁ θάψι ὅπερ ἡμῖν χροστοῦλον λέγεται. Thapsine idem est, ac si dixisset pallida. Talis enim thapsus quæ à nobis chrysoxylon dicitur. Schythicam herbam & glycyrrhizam eandem esse, jam satis probatum est. An vero scythicon lignum sive thapsum & glycyrrhiza, planta sit eadem, non satis constat. Qui eandem volunt, his argumentis utuntur, quod radix glycyrrhizæ sive dulcis radicis, sit buxeo, flavoque colore, qui perquam belle convenit morbofis, & pallore exanguibus faciebus. χροστοῦλον, quasi aureum lignum appellatum, suis temporibus in Græcia, notant interpretes Aristophanis & Theocriti. Notus quoque pallor auri. Catullus. O quam sæpe magni jure expalluit auri. Idem inaurata pallidior statua. Ita etiam de bugo Ovidius, pallidior buxo. Dioscorides ait, glycyrrhizæ radices πυροειδῆς esse, ὡστε, πρὸς γυναικῆς; An veteres hujus fucco lanas & capillos tinxerint, se nescire scribunt. Illud certum, & comperit inquit, aquam, in qua decocta sit scythica radix, luteo colore infici. Nomen quoque indicio est, idem esse scythicum lignum, cum glycyrrhiza. Nam σκυθικὴ & σκυθίον, dici supra notavimus. Nec obest glycyrrhizam radicem, σκυθικὴ lignum dici, Baravis; vulgo hæc dulcis radix, califfi hout & soet hout/quod lignum dulce sonat, vocatur. Nec caret hoc exemplo; Græci olim radicem duriorum, lignum vocare. De aspalatho supra cap. vii. satis dixi, nec repeto. Myrepus scet: viii. de drosatis. cap. iii. ἀνηθίζουα radices anethi vocat, quod lignosa, duriorque videatur. Et his argumentis nituntur qui hæc duo eadem esse volunt, inter quos præcipuus Clarissimus Salmastius. Antiqui tamen & maximi medici utuntur auctoritate, qui thapsion, non glycyrrizam sed rubiam esse contendunt. Apud Ægineta lib. iii. cap. secundo ubi de capillis tingendis agit, titulo βαψὴ χροστοῦδης, id est, quæ capillum reddunt colore augeum, hæc leguntur. ε τυπηλάς & σκευδράχης & κροχὴ & β. ἡψίμων ἢ τῆς οὐ βαψίως χροστοῦ, ἢ οὐ βαψίως ἔσται ῥαβδίου (sic legendum ex titulo sequenti pater, vulgo ἐξ βαρβόδιου) καλεῖται & ἢ, &c. Idem titulo ἀπὸ σφιδρα καλόν. ῥα ἱεροῦ ἢ α ἢ κακιδὸν λι. ἀ ε' κελυθρίων (corruptus est codex. nec quid sit κελυθρίων, vidit interpres, in re medica doctissimus, legendum ἔλκω. vide cap. ult. lib. vii. (γὰρ β' βοτάνης χροστοῦδης, ἢ ῥαβδίου ῥαβδίου κακιδόν γὰρ β' πολυτελεχῶ, &c. Aluminis; sandarachæ singulorum drachmæ sex, croci drachmæ duæ, thapsi qua utuntur tinctoris, Romanivocant herbam rubiam (rubiam sine dubio intelligit.) drachmæ octo. Idem Ægineta. titulo, Aliud valde generosum, thois rubri sextarius, gallarum libra una, chelidonia un-

cia duæ, herba capillos aureo colore inficientis quam Romanivocant rubiam) vocant unciæ duæ, &c. Non is sum qui facile veterum soleo deferere opinionem, novamque amplecti sententiam; attamen pro ea soleo stare parte, pro qua veritas; amicus mihi Socrates, amicus Platonis; sed magis amica veritas. Græcus, nec in latino scriptis exercitatus, fuit Ægineta. Non luteo, non pallido croceove tingit colore rubia; sed lanas, lintea rubore inficit intenso, Mulierculæ batavæ fascias, crepundiaque imbuunt hæc rubro purpureo colore. Observatum est assumptam rubiam mox urinam rubicundo inficere colore, non secus ac rhaberbarum eandem tingit luteo; substantiam ejus non permutatis, nec crassiorum quam antea fuerat reddens: in iis scilicet qui validitudine prospera utuntur. Contra Thapsos croceum aureum, pallidumque reddit colorem, uti Scholiastes Theocriti, Nicandri & Aristophani referunt. Quod si cui hi auctores non videntur satis graves, atque probati, quippe qui Thapsiam & Thapsium confundunt, alios addunt quorum auctoritatem repudiare nefas est. Ex ipso Theocrito Thapsium pallidum efficere colorem probo, quod ex verbis his constat, quorum alterum recitavi.

Φοβὸς μὲν τ' ἔραβ' ὅτιν ἔκειτο πότνια Σελάνη
καὶ μὲν χροὸς μὲρ ὁμοίῳ ἐγένετο ποικίλι βαΐψι.

Dic amorem meum unde venerat veneranda Luna
Et corpus meum admodum simile fiebat thapso.

Loquitur de morbosa pallidaque ob amorem, muliere, Poeta; vulgatum est, pallet, amar; quod amantes sint pallidi. Ex Plutarcho in Phocione thapsium pallidum colorem inferre probatur. Τότε ἢ ἀπὸ τῆς ἡμῖνος ἐκείνης καὶ ταύτης μὲρ ἀπὸ σκυθικῆς πρὸς μυστικῆς κροχῆς, βαπτισίμων ἡψίμων ἀπὸ φοινίκων χροχῆ καὶ κροχῆδων ἀνηθίζουα. Tunc circa dies illos fascia quibus mysticos lectas redimitunt, tinctæ colorem retulerunt, pro puniceo pallidum ἢ luridum. Nugantur qui guaiacum thapsium volunt. Ex novo adfertur hoc orbe, veteribus incognito. Probabile admodum Thapsium glycyrrhizam esse, licet hodie in usu non sit, capillos, faciemve illa tingere. Illud inficias iri non potest, glycyrrhizam etiam Thapsium schyticum dictam. Schyticæ herbæ radicem dulcem esse ait Theophrastus, nec alias tradit notas. Luculenter describitur à Dioscoride lib. iii. cap. vii. Ἐστὶ ἢ ἡμῖνος ῥαβδίου ἔχειν διπλήν, ἀπὸ οὗ τὰ φύλλα πυκνά, ἰσικῶτα χροῖα, λιωρῶτα καὶ κροχῆ ἀψαμῆα τ' ἢ ἀπὸ σκυθικῆς ὁμοίου κροχῆς ἢ ποικίλων (φαειλίων μὲρ ἢ ῥα χροχῆς) ἑλκῶν ἢ φασκῆ πυρρῆς, μικρῆς, ῥίζης μακροῦ πρὸς οὐδῆς ὡς γυναικῆς, ὑποερυθροῦ, γλυκύων, χυλοειδῶν, ὡστε ἢ λύκων. Est vero frutex exiguus, ramis binatum cubitorum altitudine, circa quos folia sunt densa, lentissimæ, pinguis, tactuque glutinosa, flos est hyacinthi. fructus platani, pilularum magnitudine, asperior, qui siliquas habet lentium modo rufas (in codice Oribasi & veteri perperam μακρῆς longas legitur) parvas; radices longas buxei coloris (catacur. codex non magno discrimine πυροειδῆς fulvi coloris, buxeus & fulvus color cognatus) ut gentianæ, subacerbæ ac dulces, è quibus succus lycii modo elicitur. Nunquam Plinium vidisse glycyrrhizam, facile colligi potest. Nam lib. xxi. cap. xv. inter ea quæ spinosa ferunt folia recenset. Quædam, inquit, spinosa foliata sunt, ut carduus, eryngium, glycyrrhizon, urtica. nulla hic mendii suspicio. Idem repetit. lib. xxi r. cap. ix. Alii eryngium, falso eandem esse putaverunt ἢ glycyrrhizam (vel inquit Dulcecampsium à radicis gustu, qui subdulis & odoratus est, vel quod echinatus spinosusque glycyrrhizæ fructus sit instar eryngy, prior probabilior sententia) quare subungi eam præstinus refert. Et ipsa sine dubio inter aculeatas est. foliis echinatis, pinguis, tactu gummosis, fruticosa, binum cubitorum altitudine, flore hyacinthi, fructu pilularum platani magnitudinis. Præstantissima in Cilicia, secundo Ponto, radice dulci, ἢ hæc tantum in usu. Capitur ea veyrgiliarum occasu, longa ceu viti, coloris buxei, meliorque nigra, quæque lenta, quæque fragilis. Legit Plinius ἀπὸ σκυθικῆς ἔχου. Ineptiunt qui glycyrrhizam, ut Plinium defendant, spinis olim armatam fuisse, ac mangonio longi cultus, edomito rigore, tandem mitigatam. Id falsum esse, probatu non est difficile; Glycyrrhiza enim locis sylvestribus, ac incultis sine spinis reperitur, nec unquam spinosa visa, Asparagum cultu domitum esse

fatemur, sed alibi ut in locis Narbonæ incultis, spinosam videri negari non potest. Idem de glycyrrhiza si modo spinosa foret observaretur. Doctiss. exemplari mendoso, quo Plinius usus est, erroris causam imputant. Non puto Plinium corrupti codicis vitio seductum esse, sed vel oculis male usum, vel alienis male credulum. Sexcenta ejusmodi errata commisit. In antiquioribus & grandioribus litteris Græcis parvum discrimen est inter E & Z, utraque siquidem littera semicirculi figura scribitur, & parvo tantum apice, qui in medio ferè habetur, distingui solet *εψιλόν*, videlicet quid Plinio imposuerit, & quam res minuta maximi erroris occasionem dederit, quod si unquam conspexisset vivam plantam, vel si mediocriter attendisset, facile vitium subolisset; nec unquam pro *Σκίνα* *Εχίνα* legisset. Præterea à mendo immunis non videtur Plinii codex. *Præstantissima*, inquit, *in Cilicia*. Exemplaria quædam non *Cilicia* præferunt, sed *Sicilia* pro qua cum Doctiss. Pintiano scribo *Scythia*. Nam circa Mæotim paludem nasci auctor est Theophrastus legendum etiam *carpitur ea Vergiliarum occasu*. Viti comparat radices glycyrrhizæ Plinius; Dioscorides longas, *Et buxei coloris esse*, inquit, *ut gentiana*: Uterque rectè, maxime si vulgatam intelligit radicem Plinius. Ea enim ramosa, instar sarmentorum vitis, utraque coloris buxei. Melior, inquit, *quæ nigra*. Codex vetus habet *nigri*, ut repetatur coloris. Radix glycyrrhiza intus est buxei coloris, foris sæpius nigri. Quod ignoravit Plinius, qui nigram vel nigri coloris radicem præfert; quod à nemine proditum. Recentior ætas duo observavit genera glycyrrhizæ; quorum altera pilulam gerit, platani pillulæ sive echino non ab similem, altera filiquosa & vulgatior, prior caules sæpenuerò promit complures, ramosos, cubitales, vel sesquicubitales circa quos folia oblonga, alata, ex multis quandoque, quinis lenis sibi invicem oppositis composita, lentisci foliorum figura, attamen majora, viroris saturati, & tactu non nihil glutinosa, digitisque adhærentia, flores è foliorum alis exeunt parvi, cærulei, hyacinthi medici coloris, in rotundi globuli figuram formati: quibus tandem deciduis major factus orbiculus, rotundam asperamve platani pillulam æmulari videtur, multis parvis subruffis, asperis, & hirsutis filiquis confans in quibus semen. Radix prælonga, & crassa, & unica est, brachii subinde longitudine ac crassitie, buxei luteive intus coloris, foris raro alterius, sed tamen quandoque nigricantis, gustu dulcis cum austeritate quadam. Floret æstate, autumno pilulæ cum filiquis perficiuntur, vere nova folia, novosque caules promit, hyeme siquidem cum caulibus folia pereunt, radice interim vivaci, ex semine nascitur, hyemisque, si non nimium inclemens, fert injurias. Siliquosa, sive quæ vulgaris usus, glycyrrhiza, priorem caulibus foliisque satis refert, nisi quod folia sint dilutiore virore & majora, caulesque sæpius teneriores, flores in orbem aut globum non conformantur, sed in spicam veluti vicinæ componuntur, exigui, colore dilutè cærulei: quibus languentibus & decidentibus filiquæ sequuntur, parvæ, eodem quo flores ordine positæ, parvæ, leves, nequaquam hirsutæ aut asperæ, lentium valvulis similes, in quibus semina exigua. Radices habet longas & tenues, ramosasque instar sarmentorum vitis, quæ tam latè sub terra, per transversum & obliquum repunt, ut vix totæ nisi magno cum labore erui queant, & plerisque etiam locis progerminant. Foris nigricantes sunt, buxei intus coloris. Copiosa hæc in Germania, agro præsertim Padembergenfi, Franconia dicta. Utriusque folia, singularia oriente sole, in latitudinem primum æqualiter explicantur, mox una cum ascendente Sole eriguntur & ipsa, atque interdum omnino sursum rigent, atque unâ cum pediculo cymbam, aut navium carinam forma referunt, occidente vero sole, rursus se dimitunt, noctuque intus demissa dependent, donec rursus, ascendente sole eleventur. Aëris etiam constitutionibus reguntur. Nam si dies sereni fuerint, interdum eo modo quo dictum est erecta sunt; pluviosis verò, nubilis, tristibus, frigidioribus diebus etiam æstate, atque ipso meridie se deorsum submittunt, & hæc de foliis tantum intelligenda, & non simul de eorum pediculis, horum enim positus, neque solis cursu, neque cæli constitutione mutatur. Falluntur qui glycyrrhizam in sterilem

& fructiferam dividere solent. Nam posterior sive filiquosa rarior licet in Germania, Belgio etiam Italia floreat, quandoque tamen cum flore sub finem ætatis conspicitur, inarescunt & hujus folia caulesque, radice restibili vivace & diuturna. Non desunt qui vulgatam sive filiquosam glycyrrhizam Theophrasti contendunt esse; asperam sive pilulam, platani modo hirsutam, Dioscoridis. idque quod vulgata sit dulcior, & ad sitim extinguendam aptior. Veteribus duas glycyrrhizas cognitatas fuisse ex eo probatur quod Plinius radicem inquit longam, instar vitis, quod de Dioscoridis sive aculeato capitulo intelligi non potest. Nos in medio relinquimus, de qua egerit Theophrastus glycyrrhiza. Credibile tamen dicimus, de vulgata ipsum egisse. Glycyrrhizam Theophrastus utilem esse ad anhelitus, ruffimque ficcam, thoracisque omnibus mederi doloribus, scribit. Dioscorides loco citato. Ποιεί η γλυκυρριζα ως τραχύτητα ἀσθησίας. δι η ἀποσθησίας τη γλώττη διαχυλίζειν. (addit Mathioli codex μίσην η γρημὴ ε ψυχρὴ) ἀρμόζει η καὶ ως καὶ σὺν γρημὴ καὶ σὺν τῷ εὐδαιμονίῳ ε ἡπατι. ψωλάσται π κύσται (vet. addit κτ κρῶσι) καὶ νεφρίτιδος πύριμονι μετὰ γλυκίθη. Est vero spissatus hic succus ad arteriæ scabritatis efficax, verum oportet, ut lingua subditus, eliquescat, (inter caliditatem & frigiditatem quasi mediam facultatem habet) sed & æstuantis stomacho ac thoracis ac jocineris vitiiis convenit, nec non ad vesicæ scabiem ac renum vitia utiliter ex passio bibitur. Sitim extinguere ait, Scythasque hac & caleo equino undecim vel duodecim dies sitim famemque tollerare. locum hunc Theoph. quia non intellexit Plinius nec Theod. nec Hermolaus, ex ponam. Ac primum quid Hippacæ sit & quomodo paretur dicam, id docet antiquissimus nostræ artis coryphæus Hippocrates. Ἔσται η ἀπὸ ὕδατος οὐ σκίβαυ ποίσην οὐκ ἔπιπεια γάλακτος. ἰγ ἀφραὶ γδ τὸ γάλα ἐς ἔγυλα κλίμα, οὐίσι, τὸ δὲ παροσόμενον χροίσις καὶ ἀσχεύεται, καὶ τὸ μὲρ πῶν δ βετῶν κωλίσι. ἰπιπάλως δίσταται, ἰλαφῶν ἰόν. τὸ η βαρὺ καὶ παχὺ κρῖν ἴσται, δ καὶ διακρίνεται ἐκρῶνσι: ἰπην η παγὴ καὶ ἐκρῶνθῃ ἰπιπικὴν κλίσιον. Assimilatur vero hoc illi, quod Scythæ ex equino parant lacte. Nam lac vasis ligneis injicientes, & conquassant, quassatum spumescit, atque disseparatur, & id quod superficies supernatat, butyrum appellant, veluti levo quoddam, quod autem infra subsidet grave, segregantes exciccant, & postquam concreverit Hippacem appellant. Eundem parandi modum Herodotus coætaneus Hippocratis lib. IV. recenset; quem adeo lector. Hippocrates lib. de aëre, locis, & aquis & πικρὸν γάλα ἰππων, καὶ ἰπιπικὴν πρῶτον, ἔτο η ἰσι τὸς ἰππων, bibuntque lac equinum, & hippacem edunt. Id autem est caseus equinus. Dioscorides lib. 2. cap. LXXX. Ἡ η κωλίσινη ἰπιπικὴ τὸς ἰππων, βερμῶδης, ε πολύπερος, ἀιολογῶν τῷ βοείῳ, ἴσις δὲ ἰπιπικὴν ἐμάλασται τῇ ἰπικίον πύσται. Quod hippacem vocant, caseus est equinus, qui quidem vitæ redolet, at magnopere alit, bubulo proportione respondens. Sunt tamen qui equinum coagulum hippacem appellaverint. Helychius. ἰπιπικὴ σκιδιθὸν βροχῶ ἐξ ἰσῶς γάλακτος, οὐ η ἐξυγάλα ἰπιπικὸν ἄς κρῶνται σκίβαυ πύσται δὲ ε ἰδίσται πηρῶν μὲν ὡς οὐόπρωτος εὐ σῆτω αὐτῆ λόγῳ. Hippacæ scythicum edulium, confectum ex lacte equino, nonnulli oxygalon (id est lac acidum) equinum vocant, quo utuntur Scythæ. bibitur & estur concretum, ut Theopompus lib. III. docet. Hippacem Plinius modo lac equinum, modo herbam esse fingit. Hanc Plinii repugnantiam, ne dicam inconstantiam, natam puto ex autorum vel codicum ejusdem scriptoris diversitate. lib. XI. cap. ult. Quædam rursus exiguo gustu famem sitimque sedant, conservantque vires, ut butyrum, hippacæ, glycyrrhizon. lib. XXVIII. cap. XIV. equini coagulum quod aliqui Hippacem vocant. contra lib. XXV. cap. VIII. Invenere herbas & univèrse gentes. Scythia primum eam quæ scythice vocatur, circa Boeotiam nascens (lege ex Theophrasti cap. I. lib. 27. Moeotim; scythiam inquit herbam à Moeotis paludibus) prædulcis, aliam utilissimam ad ea quæ spasmoda vocant, in Altero codice spasmata. Legunt Lugdunensis & Salmastus, ex optimo codice asthma, quam lectionem probo) Magna & ea commendatio, quod in ore eam habentes famem sitimque non sentiunt. Idem præstat apud eosdem hippicæ (optimus codex hippacæ, quomodo & Theophrast. & Hippocrates, & antiquissimi scribunt.) dicta, quod in equis quoque eundem habeat effectum. (hoc veterum tradidit nemo) Traduntque; his duabus herbis Scythas etiam in duodenas dies durare in fame, sitique. festive

festive Plinius, ex verbis Theoph. male intellectis, herbam finxit, quæ in rerum non reperitur natura; & quod magis mirandum, rationem cur sic dicatur addit. Præterea de duabus agit herbis, cum de una Theophrastus, sed solemne Plinio, gemmam, arborem; animal, lapidem; lignum, herbam quæ pluribus gaudet nominibus, quæque alio atque alio nomine diversis rei botanicæ scriptoribus censetur, eam, quasi non eadem sit, pro appellatationum suarum diversitate diversis etiam locis describere ac quasi aliam referre. Mitto Plinium. Cur sitim sedat glycyrrhiza, docet Galenus lib. v. i. simpl. Ἐπει δὲ καὶ ὑγρὸν ἐστὶ τῆς κρύουτι πὶ μετεώρου γλυκὺ, δρόσιος ἀδύφον ἐστὶ τὸ φάρμακον, ὑγρὸν τε ἀμυγδαλίαις, ἔφυχετόθεν ἰσχυρότερον τῆς ἀνθρώπου φύσεως. Porro quoniam temperie quoque id humidum, quod modice est dulce, in re sane etiam sitis congruens medicamentum est, nimirum modice humidum, & humana natura frigidius. Mediocris itaque dulcedo, causa est cur sitim extinguat. hanc propter facultatem ἀδύφον dicta, uti testatur Auctuarii auctor, & Plinius lib. xxv. i. cap. ix. *Vsus in lingua subditis* (sic vocat hypoglotida, nempe remedia quæ linguæ supponuntur. Vulgo ulus in subditis decocta) *decocta ad tertias, cætero admelliscrasitudinem, aliquando & tusa.* Quo genere & vulneribus imponitur, & faucium vitium omnibus. Item voci utilissimo succo; sic ut spissatus est lingue subdito; Item Thoraci, jocineri. Hac diximus sitim satimque sedari, ob id quidam adipson appellavere eam, & hydropicis dedere, ne sitirent (hoc non sine parvo ægrorum levamine fieri, recentiorum comprobatum est experimento) idem & commanducata stomachice est, & ulceribus oris inspersa, sæpe & prerygiis. Ex hoc Plinii loco Dioscoridis codicem corrigunt. Apud quem legitur, ἀδύφον τὴν ἐν λεπυλλοειδίον, καὶ σαμνατικὴν ἀδύφον καὶ σαμακικὴν ἀδύφον. Idem eliquatus sitim sedat, illiusque vulneribus accommodatur, atque commanducatus prodest stomachi affectibus. Corrigunt ex Plinio σαμακικὴν, ὀρί affectibus prodesse. Vulgatam & si sciam à Serapione defendi lectionem, probabilior tamen habeo alteram, quod amara stomacho sunt amica, inimica dulcia, tum quod certum est, glycyrrhizam pluribus oris affectibus opem ferre. Vulneribus utilem esse glycyrrhizam, Dioscorides & Plinius testantur. Admirandum, sed vix credendum, quod ex Theophrasto refert Apollonius in admirabilibus. Θεόφραστος δὲ ἐν τῶν ἀδύφων προσηγορίᾳ τῆς βαφίαις ῥίζης, ἣ οἱ ἰατροὶ κροῦντι, ἰάτης ἐν κρείσσιν ἰψήσῃ πὶ πολλὰ ἐγγυμῶν, ὥστε καὶ ἔσθλῃς μικρὰ δόσιν ἐκαστῶν. Theophrastus in tractatu de plantis, si quis Thapsiam radicem, qua medici utuntur, cum carnibus coquat, eas de multis frustis in unum coalescere, ut oximi è vase nequeat. Admoneri debet Lector nihil tale de thapsia apud Theophrastum; Deinde thapsia contrariam habet facultatem, erodentem & exulcerantem, qualia lædendi, non consolidandi potestate prædita sunt. Codicem itaque Apollonii corruptum esse dico. Lego τὴν ἀδύφον. Glycyrrhizæ hanc facultatem adscriperunt, quod vulnera consolidet, leniendi, adstringendique vi prædita sit, maxime quod glutinosa, viscida, ac pinguis recens videatur. Finem ut huic historię imponam; non caret admiratione, Scythas, caeso equino, & glycyrrhiza vivere consuevisse, sed de Zoroastre narratur, illum nempe solo lacte, sex menses transegisse, quod de alio quodam narrat Athenęus nihil miri de Scythis dixit Theophrastus, sed nec prius, nec posterius apud me fidem meretur.

Aristolochiam Cicero lib: De Divinatione, nomen accepisse auctor est, ab inventore Aristolochio, qua de causa dentem calumniæ vix evitare potuit. Contendunt enim, ut mox pluribus dicam, nomen huic inditum, quod puerperis prodest; Sed quid impedit, quo minus ab Aristolochio nomen habeat, si mulque salutaris sit puerperis? Credibile enim non videtur, Ciceronem de suo hoc finxisse, sed ab aliquo antiquo auctore, cujus opera ac scripta deperdita sunt, desumpsisse. Quod eo magis sit verisimile, quod apud Galenum lib. i. de antidotis in carmine Andromachi legatur καὶ λιπτήν ῥίζαν Ἀριστολόχου, & tenuem Aristolochi radicem: Nicandri Ichonlastes Aristotelem testem vocat (quod non patum confirmare Ciceronis videtur opinionem) à muliere

inventam Aristolochiam, πύθην δὲ φησὶν Ἰσχυροῦς γυναικὸς ἐνεργείαν. Hanc dixit Aristoteles feminam reperisse. Ubi non mirandum, scholiasten, formæ hoc honoris tribuere. Ut pote quod mulierculis parturientibus summam præstet opem: non ergo Cicero tantopere culpandus. Cujus opinio non parum ex his confirmatur, qui ab Aristolochio inventore nomen accepisse, tradiderit. Perinde enim, si vir, si mulier fuerit. Interea nec dubitandum quin Aristolochia etiam dicatur, quod ῥίζη sit τῆς λοχύουσι. Dioscorides, ῥιζολοχία ἀνάστασις μὲν δασὺ δὲ δεικνύει ἀεὶ τὸ βελήν τῶν λοχύουσι. παρ: λοχύουσι. Id est. Aristolochia, ex eo nomen accepit, quod optime puerperis opitulatur credatur. Plinius lib. xxv. cap. viii. Inter nobilissimas, Aristolochiæ nomen dedisse, gravida videntur, quoniam essent ῥιζή λοχύουσι. Nostri malum terre vocant. Unanimo consensu omnes restitunt, ῥιζή λοχύουσι. Perperam, inquit, Plinium scripsisse, gravidas nomen dedisse. Nam vox λοχύουσι puerperas, aut certe parturientes verius denotat, quam gravidas, sed nec & parturientes gravidas esse negam. tantum vero inquit, abest ut gravidis reliquo gestationis tempore opuletur Aristolochia, ut contra maximè noceat, quandoquidem è locis muliebribus, menses & secundas, & partus emortuos educendi vim habeat, myrrha & pipere albo additis, pota vel subdita, ut ipse docet Plinius in calce lib. xxvi. & ipse Dioscorides. Quare in nominis assignatione, & erroribus parum sibi constare videtur Plinius. Sed quid obest, quo minus gravidæ nomen hoc impulerint, ac dum gestantem collegerint, ac in usum necessarium reposuerint. Fieri enim facile potest gravidas metu difficilioris partus Aristolochiam sibi comparasse nomenque sic à sperato auxilio dedisse, ac custodisse ad partus horam, ne tum fortelipsis ope ejus destituta vel partus minus felix procederet, vel secundinæ retinerentur. Malum verò terræ dicitur, ut ex versibus Nicandri palam fiet, quod mali pyrique instar fructum gerat. Theophrastus quot Aristolochiæ genera sint non tradit. Duo Nicander novit, tria Dioscorides, quatuor Plinius. Nicander marem & feminam describit, cujus versus, quia non sunt inventi, lucis que aliquid præbent Dioscoridis delineationi, in medium adferam.

ἢ τῆς ῥιζολοχίας πύθην δὲ ἰδουσίτω φύλλω κιοσῆσαι ἀεὶ κλυμῆτοι φησασί. ἀνθία δὲ ὑγιῆς ἐνεργεῖται. ἢ ἢ εἰ ὀδὴν σκιδναται ἐυκαρῶδους. μίσον δὲ αἰς ἀρχαῖα κερπύθων κερπύθων ἐξ ὄχνης ἐπιόφει, ἢ ἐν γὰ βακχῆς. ῥίζη ἢ θηλυτῆς μὲν ἐπιπροσῆλλεται ὄχνη. ἀρσενί δὲ αὐτὸ δολιχῆτε ἔσπεύρηται βάλθῃ ἰχθυῶν πύθην ἢ κροῦντι ἀσπευλίη κροῦντι ὀδύνη. τὴν ἢ τοὶ ἰχθῆς τε καὶ ἀνοσπῆς ἢ ἰχθῆς ἀρσενίσις ὀφιλῶ ἀεὶ ὠστον. ἰχθῆς δὲ πύθην ὀδύνη καὶ μίγχοιο πύθην ἢ κερπύθων ὀδύνη.

Aut umbrosa colens & Aristolochia terenda,
 Illa periclymeni foliis, hederæque propinquis,
 Floribus hyssimo rubris, & odore molesto,
 In medio cujus fructum pendere pyrastris
 Myrtea qualem fert ochne vel baccha videbis!
 Fœmina tuberibus radicum nixarotundis
 Germinat, at maribus longa, cubitoque sub alma
 Deseffæ terra, buxæ color intus utrique.
 Haud temere invenias medicamen moribus ullum
 Vipercis prodesse magis, si frustula drachmæ
 Pondere flævantis libeat miscere salerno.

Pœta doctissimus duo inquit Aristolochiæ esse genera, graphiceque describit, folio periclymeni hederaceo, floribus purpureis, graveolentibus, in quibus baccæ, pyro sylvestri conformes, radicibus in femina quidem rotundis & in orbem conglobatis, rapè modo. Unde & rotundæ nomen illi datum; in mascula vero longis, utrisque colore buxæo. Eadem ferè Dioscorides. lib. iii. cap. iv. Ἐστὶ δὲ ἡ μὲν ἐσπευλίη ἡδὴ καὶ κλυμῆτη, φύλλα δὲ ἔχει κιοσῆσαι, ἐν ὁδῷ μὲν πύθην ὀδύνη, ἢ κροῦντι ἀσπευλίη κροῦντι ὀδύνη. ἀπὸ τῆς πύθην βλαστῆς ἐν μίγχοιο ῥίζῃ (vetus ἐν μίγχοιο ῥίζῃ) τὰ δὲ κλυμῆτα ἐπιόφει. ἀνθία ἰχθυῶν αἰὼνι πύθην. ἢ ἢ ἐν αὐτῆς ἐνεργῶν δυνάμεις. ἢ ἢ μακροῦ ῥιζολοχίας ἀρσενί καλύπτει καὶ δακτυλίης φύλλα ἰχθυῶν ἐπιόφει.

κίτταρ τῆς προγγύλης. κλωνία λεπτή, ὡς ἀντιμῆς τὸ μέγεθος, ἀνθος πορφύρεον, δισσώδες, ὅπερ ἐξωθητὸν ἀπὸ τῆς ὀψέως γίνεται. ῥίζα δὲ τῆς μὲν προγγύλης ἀσφραγισμένη, ὡγγυλίδῃ ὅμοια. ἢ δὲ τῆς μακροῦς δακτύλου ἔχει τὸ πύχον; ἀντιμῆα, ἢ καὶ μείζων. ἀμφότερα δὲ τὰ πολλὰ, πύξαιδῃ ἴσθηται. (Mathioli & Catacur: codex ἀμφότερα δὲ τὰ πολλὰ πύξαιδῃ. ambæ autem plerumque buxæ sunt intus colore.) πικραίνει τὴν γαστρὴν καὶ βρωμώδεις. Id est, in ejus generibus quædam est rotunda, qua femina vocatur, foliis hæc est hederaceis, cum acrimonia odoratis, subrotundis, mollibus, cum multis ab una radice germinibus. Sunt vero prælonga velut sarmentia, flores candidi pileorum similitudine, in quibus quod rubicundum est graviter olet, longa autem Aristolochia Masculina appellatur, & dactylitis, foliis quam rotunda oblongioribus, ramulis tenuibus, semine dodrantalibus, flore purpureo, graveolente, qui ubi defloruit, pyro similis evadit. rotundæ radix in orbem, rari modo, conglobatur, longæ vero digiti crassitudinem implet, dodrantalis aut etiam major, ambæ colore intus buxæo, gustu amaræ ac virosæ. Nicander utramque videtur Aristolochiam describere flore hysgino, id est rubro purpureo. Quod de mari tantum intelligendum esse, docent verba Dioscoridis. Ex quibus unum tantum rotundæ genus ipsum novisse constat, cum duæ recentiores observarint. Utraque tam longa, quam rotunda, fructum fert pyri sylvestris forma, sed rotundior femina, quam maris. Marem Dioscorides Dactylitum vocari ait, quod radix quatuor, ut ait Plinius, digitorum sit longitudine, dodrantis implere scribit, Dioscorides longitudinem, cum Nicander easdem cubitales dicat. Idem Dioscorides crassitudinem digiti easdem tradit, Plinius, baculi. Nostri, inquit, malum terra vocant, & quatuor genera ejus servant. Vnum tuberibus radicem rotundis, foliis inter Malvæ & Hederæ, nigrioribus mollioribusque, alterum masculæ radice longa, quatuor digitorum longitudine, baculi crassitudine. Docet experientia, hujus reperiri radices, quæ non modò baculum, sed brachium crassitudinem superant. Quæ ostendunt verba Dioscoridis non de proveccta, sed de trienni & juniore intelligenda esse; Nam adultæ radices junioribus quadruplo, non raro crassiores, & multo majores conspiciuntur. Utraque hæc Aristolochia, satis nota. Longa multis statim à radice tenuibus quadrangulis ac viticulosis flexilibus duos palmos longis, nonnunquam longioribus; humi diffusis germinat cauliculis, circa quos folia hinc inde mollia, odorataque, minora firmiora,

est & latum ac coloris initio ruffi, mox fusci. Radix proætatis, ut dixi, ratione variat. Adultæ enim magnitudo longè amplior, quod sæpe uti auctor est Doctiss. Clusius, crassitudine brachium, longitudine pedem æquat, differt etiam à juniore, quod extrema parte obtusa sit, & æqualis fere per totam longitudinem crassitudinis, subinde tamen cuspide ramosa, junioris vero gracilescit, multasque fibras habet. Duo longæ observavit diligentiss. Clusius genera. Unius enim flos extrema pars, interiore parte purpurei coloris est, quæ in alia herbacea. Differunt etiam, quod in novellis, alterius radices pars extrema sit gracilis, alterius obtusior ipsaque radix brevior. Rotundæ duobus quoque observantur genera, quorum prior multos ex una radice cauliculos, cubitales, quadrangulos, quibus ex intervallis folia adnata sunt mediæ inter malvæ (ut observavit Plinius) & hederæ folia magnitudinis, venosa, mollia, ex viridi nigricante colore, brevi pediculo, his oblongi incumbunt flores, instar tubæ cavi, ex purpura nigri, quorum labrum pronulum, seu extrema pars latior est, quam in longa, aut clematitidis flore, & tota nigricans. Hos sequitur fructus rotundus, parvi melopeponis forma, qui multâ grana continet;

Aristolochia rotunda.

Aristolochia longa.

ac dilutioris quam rotundæ coloris, flores juxta folia oblongi, cavi una parte, longiores, coloris purpurei, odoris gravis; fructus turbinati, striati, exiguis pyris conformes, qui maturato semine, in quinque ut plurimum partes diffiliunt, quod triangulum

ordine disposita, lata, nigricantia, intercurfantibus quibusdam membranis, & materia etiam fungosa, alba, singulis granis interposita, quod reliquis Aristolochiæ generibus commune. Radix est ampla, tenerosa, rugosa, foris fusco, intus buxæo colore prædita, cortice crasso, & carni adhærente. Altera ut Diligentiss. & Doctiss. observavit Clusius ramulos habet seu palmites prioris, sed frequentiores & breviores, folia longæ quidem formam & colorem æmulantia, sed majora, longioreque pediculo, quam superioris fulta, florem ex albo purpurascentem (Hoc genus observasse videtur Dioscorides; si clematitidem erectum non descripsit) interius fuscum, longæ flori pene similem, ejus fructus priore longior, pyri in modum turbinatus, graciliore quam in illa meta; semen planum, minus priore, & rufum, radix superiori similis; cortice tamen magis flavo. Has

Has aristolochias in Belgio conspicere, perquam raro datur; frigoris admodum impatientes, in Hispania, Gallia Narbonensi, & aliis calidis reperuntur regionibus, in quibus primo vere florent. Tertium genus à Dioscoride his fere verbis describitur. Έπι δὲ τῆς κρημνίτης, ἢ τῆς κληματίτις καλεῖται, κλωνία ἔχουσα λιπαρά, φύλλοις ἀποπρογύλλοις, αἰεὶ μικρὰ ἰσχυρὰ ὑπερῶς, ἀπὸ ἰσχυρῆς πηγῆς. ῥίζης μακροτέρας (vetus τρογγύλλοις μικροῖς). Oribas. μακροτάτης longissimas) λιπαρὰ φύλλοις ἔχουσα παχὺν ἔσπερον, ἰδίως χρησιμώτατος μυρρίσιν ἐν τῆς τῶν μύρων ὑψέως. Est etiamnum cetera longa, quæ etiam clematidis, quasi sarmentosa seu sarmentosa vocatur, ramulos habens tenues, foliis referentis subrotundis, minori sempervivo similibus, flores rutæ, radices longiores, tenues crasso, aromaque redolente cortice, vultus: Quæ privatim unguentariis ad unguentorum spissamentum conducunt. Suspecta admodum, botanicis vox αἰεὶ μικρὰ restituitur ἀσάρῳ, ac μικρὰ expungunt, cum tamen asari folia non subrotunda, ut de clematide Dioscorides, sed circumscripta rotunditatis sunt: vulgatam præterea defendunt lectionem Oribasius, Avicenna, Serapio, ex quorum scriptis corruptum non esse codicem perquam facile colligitur. Nec sit credibile omnes in depravatos incidisse codices. Videtur observasse Dioscorides hujus folia non esse acuminata, sed ad instar minoris sempervivi propemodum obtusa, vel quod crassiuscula sint ad sempervivi minoris crassitiem accedentia. Corrigit etiam ἀπὸ πηγῆς πηλίσκου, idque quia non vident, qua ratione aristolochiæ flores rutæ floribus assimilari possint. Legunt πηλίσκου quod omnes Aristolochiæ, florum licet colore diffideant; eorum tamen figura una & eadem conspiciatur, quam esse pileorum instar, ante tradidit Dioscorides: vulgatam lectionem probant auctores citati. Quare probabile, Dioscoridem comparasse rutæ floribus, quod utriusque, rutæ & Aristolochiæ, flos sit concavus, & ex luteo pallidus; Fert enim ruta in summitate flosculos pallido-luteos, ex quatuor aliquantulum concavis foliolis commissis, in quorum medio quadrangulare, raro quinquangulare capitulum eminet, totidem loculos, quot angulos continens. meminit hujus Aristolochiæ uti & quartæ Plinius loco citato. Tertium longissima tenuitatis, vitis novella, cui sit præcipua vis, quæ clematidis vocatur, ab aliis Creætica. Omnes colore buxæ, caulibus parvis, flore purpureo, ferunt bacculas parvas, ut capparitis, valent radice tantum. Est & quæ pistolochia vocatur, quatuor gemeris; Tenuior quam proximè dicta, densis radicis capillamentis, junci plenioris crassitudine. Hanc quidam polyrrhizon cognominant, odor omnium medicatus, sed oblongæ radice tenuiorisque gratior, carnosus enim est corticis, unguentis quoque nardinis conveniens. Nascuntur pinguis locis ac campestribus. Effodere eius mensibus tempestivum; ita desquamato terreno servantur. Plura in considerationem veniunt. Lego ex optimo codice, tertium longissima, tenuitate vitis, cuius sit præcipua vis, quæ clematidis vocatur. Quam lectionem verba Dioscoridis citata comprobant. Illud considerandum, quod inquit, hujus esse præcipuam vim, cum tamen Dioscorides clematidem ceteris quidem ait esse fragrantiorē, sed ad medicationes inefficaciorem. Dioscorides ad finem cap. vi. Δοκίμῃ δὲ ἢ ἡ κληματίτις αἰεὶ τὰ αὐτὰ πηλίσκου, ἰλασθεῖται ῥῶν τῆς δυναμει τῶν αἰετῶν μύρων. Creditur & clematidis ad eadem polleere, sed efficacia tamen cedit antedictis. Galenus, lib. vi. simpl. Ἀριστολοχία ἢ ῥίζα χειμῶντις αἰεὶ τὰς ἰσχυρὰς ἢ ἀποδριμῶν ὑπερῶς. λιπαρῶς ἔχουσα ἢ αὐτῶν ἰσχυρὰ ἢ τρογγύλλοις κατὰ πᾶν τὸ δραστικώτατα. τῶν δὲ ἄλλων δύο, ἢ μὴν κληματίτις ἰσχυρῶς μὴν; ὡς καὶ αἰεὶ τὰ μύρα χερῶν τῆς μυρρίσιν αὐτῆς, αἰεὶ τὰς ἰσχυρὰς ἢ ἀδονίτιδας, ἢ μακρὰ ἢ ἢ τῶν λιπομοιρῶν ἐστὶ τῆς τρογγύλλοις, &c. Aristolochiæ radice multo est illis omnium subtilissima est rotunda, aliarum vero duarum, quæ clematidis appellatur fragrantior est, atque ea ad unguenta utuntur unguentariis, sed ad sanationes infirmior. At longa quidem minus tenuitatis obtinet quam rotunda, &c. Non desunt tamen, qui clematidem Aristolochiam, in Theriacis compositione recipiendam statuunt, idque quod Andromachus senior. καὶ λιπαρῆς ῥίζαν αἰετῶν. Illud constat Nicolaum, aliosque gravissimos viros, longam in usum Theriacis reponere, quorum sequor sententiam. λιπαρῆς dixit Andromachus, vult juniorem, nondum adultam, ac

triennem eligendam, quippe antiquior fungosa est, quæque facile corrumpatur & à vermibus erodatur. Et hac de causa Dioscorides longam crassitudine digiti dixit, quod hæc optima & præstantissima, hanc etiam tenuem respectu rotundæ dixit poeta. Malunt alii pistolochiam recipere, idque quod clematidi & odore gratiore, & medicata facultate antecellere videtur. Verum cum Græcorum nemo pistolochiæ mentionem fecerit, nec ipse Plinius, cæteris antefereendam dixerit; cur horum sequar opinionem, non video. Falsum est quod ait Plinius omnes caules habere parvos, & flore constare purpureo. Vide verba Dioscoridis supra citata. Nec rotunda altera, nec clematidis flore est purpureo, bacculas longè quam capparitis majores esse probatione non eget, ipsa experientia clamat, docet autopsia. Recentiores duas describunt clematides; quarum una erecta, quam Sarafeniam vocant, nec pro legitima clematide habent; altera repens, quam Hispanicam vocant, quod in Hispania à Clusio primum sit reperta, quanquam in Creta à Bellonio, ut ipse Doctiss. tradit Clusius, antea fuerit observata. Vulgaris sive erecta reliquis similis est, altior tamen ac procerior quam longa aut rotunda, caulem habet firmiorem, rotundum, striatum, supra cubitalem altitudinem affurgentem. Hujus folia reliquorum foliis multo ampliora, ex viridi pallescentia, longo sulca pediculo, forma longæ, vel potius rotundæ alterius folia referentia, id est subrotunda, nec in angulum acutum delinientia, sed ad instar minoris sempervivi obtusa, ac nonnihil crassiuscula, flos pallidus,

Aristolochia Clematidis.

copiosus in singulis alis, qui in aliis generibus singularis, longè floris formam quodammodo referens, quo evanescente, succedit fructus, reliquarum major, exigui mali magnitudine, semen continens quale est reliquarum Aristolochiarum, sed majus. Hujus radice, quæ reliquis cum gravitate quadam (quæ tamen in siccata perit) est odorator, tenuis & ad minimi digiti crassitudinem nunquam accedens, longè lateque serpit, & altissime sub terra mergitur, adeo vivax, ut etiam frustulatum concisa, facillime renascatur, & magna difficultate eruatur. Quæ de causa subinde molestiam iis adfert, qui illam semel in suos receperunt hortos, quod præ ceteris nosse testatur. Editiora tamen amat loca, & nonnullis Narbonensis Gallicæ vineris, adeo frequens est, ut vina, ab illius odore,

vitium contrahant. Invenitur & in plerisque aliis Galliae, Hispaniae, Hungariae, utriusque Germaniae locis. Floret apud nos aestate, fructus autumno colligi possunt. Non esse hanc longam veterum, flos è pallido luteus docet. Aliud Aristolochiae genus circa Hispalim, itinere Olyssiponensi, plurimisque aliis Boeticae, in dumetis, vepretibus, & quibusdam vetustis olivetis sponte nascens, observavit idem Clusius; quod ad clematitem merito referri posse scribit. Id longa, ramosa, tenuia, striataque habet sarmenta, quibus vicinas sepes, & interdum arbutulas superat, iis sese convolvens atque implicans, convolvuli aut lupuli modo, folia illi reliquarum aristolochiarum similia; seu potius generis illius apocyni in maritimis nascens, Mompelliani scamoneam tempore Clusii appellabant, extremo mucrone acuminata, superne levia & viridia, inferne ex purpura albicantia, longo pediculo innixa, flos Aristolochiae longae incurvus, oblongus, ex purpura nigricans, intus tenui lanugine plenus, longissimo omnium pediculo insidens; fructus, ut ex illius rudimento colligere licet, reliquarum Aristolochiarum similis. Tale etiam esse semen, ex eo quod Doctiss. vir Simon de Tovar mittebat, observavit Clusius, fructus vero aequè magnus, ac in clematide vulgata, & à pediculo dehiscens, radix prælonga, sarmenticia, simlacis asperae instar (cum cujus crassioribus fibris magnam habet affinitatem) nunc per summa serpens, mox altè sub terra se condens, pallidi coloris, non ingrati saporis: gustata enim aliquantulum adstringens deprehenditur, & manifestae actimoniae. Tota planta odorata est. Hujus meminit Bellonius lib. 1. obs. cap. xvii. Aristolochiae porro quartum quoddam genus, à tribus reliquis veteribus descriptis diversum invenitur, arbores scandens ac premens, ephedra (an scriptum fuit, Hederæ) & simlacis modo, aliqui conveniens foliis, floribus, semine, radice, sapore, & odore cum clematide. Hoc genus botanici pro vero legitimoque habent clematide. — Quorum opinionem improbo; quod folia non sint obtusa, sed acuminata, nec flos colore rutæ: sed asarum

pro sempervivo legendum contendunt. Hanc supra referavimus opinionem. Ponamus tamen sic scriptis Dioscoridem, asari folia non mucronata, sed circinata sunt rotunditatis: asaro itaque comparari non possunt.

Pistolochia, sive Aristolochia polyrrhizos.

Pistolochia cauliculos magna ex parte pedales habet, nonnunquam majores, angulosos, striatos, ut in Aristolochia longa, ramosos, tenuiores tamen, folia longae foliis non dissimilia, nigriora, minora, magis rugosa, & aliquantulum in ambitu sinuosa, florem rotundae priori formae aequalem; minorem tamen, & aliquando nigrum, interdum ex herbaceo flavescens, fructum rotundum primae fructus effigie, verum minorem: Semen etiam simile. Radix densa est capillamentis, junci, ut rectè Plinius ait, plenioris crassitudine, buxæ colore. Nascitur in olivetis & petrosis

Aristolochia Indica.

Hispaniæ, Galliæque Narbonensis locis. Serius floret reliquis Aristolochiarum generibus; ac hoc peculiare ejus fructus habet, dum maturuerit. Ea qua pediculo adheret parte dehiscat, ut in Boetica clematide. Novam & peregrinam hoc anno 1634 vidi in horto medico Lugdunensi ex Virginia delatam quæ cauliculos duos aut tres mittit dodrantes, aut paulo minores, circa quos folia sex vel septem Asclepiadis, & aristolochiæ clematitidis boeticæ formam coloremque referentia, flore est atro purpureo tortuoso repente, terramque incumbente; Radix parva, tenuis, digitum minorem nec longitudine nec crassitie excedens, uti pictura affabrè delineata ostendit. Restat indagandum, de quo Aristolochiæ genere scripserit Theophrastus: Quidam Botanici de clematide putant. Refelluntur hi ex cap. ult. hujus libri, ubi Aristolochian *παχύια* inquit, cum *λεπτή* clematitidem dicat Dioscorides: de longa itaque vel rotunda verba accipienda sunt Theophrasti. Nostra opinio est, rotundam describere præceptorem, idque quia vox *παχύια* de rotunda potius, quam longa (quamquam & de ea accipi potest) intelligi debeat, tum quod ad morbos, quos recenset Theophrastus, Dioscorides rotundam laudet, uti mox palam fiet. Folium aristolochiæ alfinæ simile esse, sed rotundius tradit. Corrigunt *ελξίνη*, sed ipsam alfinem helxines folia habere tradit Dioscorides lib. IV. cap. LXXXVII. Πόα ἰσὶν ὁμοία ἑλξίνη πεπεισμένη δὲ καὶ μακροφυλλοτέρη, & ἡ δασύια. Herba est helxine similis, humilior, longioribusque foliis, ac minime hirsuta. Perinde itaque an *ἀλσίη*, an *ἑλξίνη* legatur. Sed alfinæ vel helxines foliis, veterum nemo Aristolochiæ folia comparavit. Corruptum codicem esse non dubitamus & ex Nicandro, Dioscoride ceterisque botanicis, Græcisque antiquis, *πικροσφῆ* restituendum, nec aliter scripsisse Theophrastum ipsa comprobata experientia, Hedere non tantum junioris, sed ætatis provecæ foliis est rotundioribus. Legunt etiam *μήλινα*, quod buxæ sit colore, nisi vulgatam placeat retinere lectionem, quod foris sit fulca, intus buxæ; tum quod infra capite ultimo idem repetat. *Perusilem*, inquit, ad caput, ulcera maximè capitis. Ad ulcera à Dioscoride rotunda præscribitur; Unde colligi potest, de hac agere magistrum. καὶ σηκιδίαι ἀεὶ χαλκίοςται; & τὰ ῥυσοφῆ ἀεὶ χαλκίοςται ἑλξίνη, & τὰ κελία πηροῖ σὺν ἑλαδί καὶ μέλιτι. Ulcera quoque putrida emarginat, sordidaque exurget, & cava cum iride & melle explet: Adversus serpentum venenum præscribit. Idem de utraque aristolochia tradit Dioscorides: *πικρὴ ἢ ὡσὲς μὲν τὰ ἀλκὰ φάρμακα ἢ τροχύλη, ὡσὲς ἢ τὰ ἑρπητὰ καὶ τινάσματα ἢ μακροφυλλοτέρη, & ἡ δασύια πικροσφῆ μετ' οἴνου & κρηταπλάστουμένη. καὶ τὰ ἐν μήτρᾳ συνιστάμενα πάντα λόχια καὶ ἔμμησια καὶ ἔμβρυα οὐκ ἔλασται, πρὸς δὲ μετὰ πεπρωτοῦ, καὶ ζευρωτοῦ & ἐν πρῶτῳ ἢ ὡσὲς τήσται;*

τὰ αὐτὰ δρᾶ. ἢ δὲ τροχύλη πικρὴ ὡσὲς ἢ ὡσὲς τήσται. καὶ ὡσὲς δὲ βοήθει ἀδμασσι, λυγμῶ, ρίγει, ἀπλην, ῥηγμάσσι, ἀσώμασσι, ἀλγυμάσσι πηροῦσσι, πηροῦσσι μετ' οἴνου. ἀλγυοῦ δὲ καὶ σκόλοπος, ἀκιδας, λεπίδας ὅσων κρηταπλάστουμένη ἀφίσηται. Porro ceteris quidem venenis resistit rotunda, at longa contra serpentes, & venenata, drachmæ pondere ex vino bibitur, atque etiam imponitur, rosa persere & myrrha additis, purgamenta omnia post partum in utero relicta, menses & partus ejicit: eadem quoque efficit subacta in pesse, & rotunda ad eadem, ad quæ & ante dicta est efficax. Ex abundantius verd. suspiris, singulisque, horribus, liseni, ruptis, convulsis, & lateris doloribus pota cum aqua auxiliatur: extrahit & imposta aculeos ac spicula, ossiumque squamas remouet. Plinius contra, rotundam adversus serpentes apriorem vult, quod sine dubio habet ex Theophrasto. Lego ex capite ultimo, ἀπὸ ὡσὲς ἑρπητοῦ. Πηροῦ ὑπόγειον ad secundas ejiciendas optimum esse, quod Dioscorides Græcisque testantur omnes, & inde nomen accepisse supra probavimus. τὰ μὲν ὅν ὡσὲς ἑλξίνη πρὸ κεφαλῆς ὡσὲς τήσται. Sic legendum, ipsa series orationis dicitur. Sequitur paulo infra, ἑλξίνη δὲ καὶ μήτρᾳ ὡσὲς τήσται, &c. Idem iisdemque verbis repetit capite ultimo: ex quibus non ad verbum exscripsisse hunc locum Apollonium in admirabilibus colligo. Θεοφραστῆς, inquit, ἐν τῇ ἀπὸ φυτῶν παρασκευαστικῇ ἐστὶν αἰ μῆτρᾳ ὡσὲς τήσται ἀριστολοχίαν ἐν ὕδατι βιβρωμένην κρηταπλάστουσαν πηλοῦστας ἡμῆρας. Corruptus Apollonii codex. Legendum, ἑλξίνη καὶ μήτρᾳ φησὶ ὡσὲς τήσται, &c. Quod si matricem præciderint, (præbiberint Doctiss. interpres vulgatam secutus lectionem, ineptè) aqua madefactam perfundentur per multos dies.

Ἀυτὰ μὲν ὅν γλυκύται. Non convenit, inquit subtilissimus Philosophus, epilagus cum superioribus Nam hæc (Aristolochia) amara est. Non est epilagus historiæ Aristolochiæ, sed conclusio, radices nonnullas dulces esse, amaras alias. Quare ex ipsis verbis Theophrasti legendum patet, ἀλγυοῦ μὲν ὅν γλυκύται, ἀλγυοῦ δὲ πικροῦ, ἀλγυοῦ ἢ βαρῆται.

Quædam, inquit, ex dulcibus, mentis alienandi facultatem habet. Quæ hæc radix, aut quo nomine dicatur, non docet, difficile est, quam putet, conjicere. Scolymo, inquit, esse similem. Ad recentiorum illa non pervenit notitiam, nec opus est noscatur. Servent hanc sibi Tegeæ incolæ, alteram quoque mortiferam retineant Thraciæ incolæ; Non laboro, nec opto ut deferatur ad Batavos.

Ἐχσοῖ ἢ ἐ τῶν κρημάσσι. Hic novum caput auspiciari debuerat Theodorus. Novam siquidem tractare incipit materiam præceptor. Hactenus enim de gustus, nunc de colorum differentiis agere incipit. Male ὀνωχρόται, caruleas vertunt. Qualis color vinosus sit, capite de cinamomo, docuimus.

ΚΕΦ. ΙΔ.

CAP. XIII.

De quinquefolia, sive quinquepeta. Nec non de rubia, fidicula, quæque quot annos serventur illæsa. Elaterium medicamentorum omnium diuturnissimum. Quomodo radices deteriores fiant.

Η δὲ ἑ πενταφύλλη ἢ πενταπέτα, (καλεῖται γὰρ ἀμφολέρας) ὀρυθιμένη ἐρυθρά. ἑτρανομένη ἢ μέλαινα γίνεται & πετράγων. ἔχει ἢ τὸ ὑδρὸ φύλλον ὡσπερ οἴναρον. μικρὸν δὲ καὶ τὴν χροιά ὁμοιον. καὶ αὐξάνεται καὶ φθίνει αἶμα τῆ ἀμπέλω. πάντα δὲ πέντε τὰ φύλλα. διὸ καὶ ἢ ὡσὲς τήσται. καυλὸς δὲ ἐπὶ γῆς ἴσησι λεπῆς, καὶ κνήμας ἔχει πυκνὰς. * τὸ δὲ ἐρευθῆσανον καὶ φύλλον ὁμοιον κνήμῳ, ὡλλῶ τρογγυλότρονον. φύεται δὲ ἐπὶ γῆς ὡσπερ ἀζρωσται. φιλεῖ δὲ καὶ παλίσκια χωρία. ἐρητική δὲ. διὸ καὶ χροῖν) πρὸς τὰ τῆς ὀσφύς ἰαλγῆματα; καὶ πρὸς τὰ τῆς ἰσχιάδ. ἐνιαυ δὲ ἰδιόμορφοί πνεσ. ὡσπερ ἦτε ἑ σκορπίωσ καλαρῆσ, καὶ ἢ πολυποδῆσ ἢ ὑδρὸ γὰρ ὁμοιῶσ σκορπίω. ἑ χρησίμη δὲ πρὸς τὴν πληγὴν αὐτῆσ καὶ πρὸς ἀλλὰ ἀπῆα, ἢ δὲ τῆ πολυποδῆσ δασῆα. &

QUINQUEFOLIA, sive quinquepetæ (nam hoc etiam nomine appellatur) cui effoditur, rubra est, inarescens vero nigrescit, atque quadratur: habet folium vitis, sed pusillum, & colore simile vitiginco est, & augetur, & desinit cum vite. Folia omnia quinque, unde & nomen. Caules prætenues mittit, & crebris internodiis *Rubia folio constat*; *Rubia folio ederæ*, rotundiori tamen *constat in orbem circumactio*. Loca amat umbrosa, ciet urinam. Qua de causa *simili ervolice sed asperiore*. Nant *nepæ vocata radix*, atque fidicula. Altera enim speciem scorpionis representat, & utilis ad *modo graminis*. ejus ictum, & ad alia quædam habetur: *fidicula vero hirsuta, & acetabulis cavernosa, ceu polypodum cirri*. Purgare inferius apta est. Vbi quis *scorpius*. eam contigerit, *polypodum innasci affirmit*: *Folio* *Polypodis*.

* τὸ ἢ ἐρευθῆσανον φύλλον ἔχει κυκλῶν, ὁμοιον ἔχει ὡλλῶσ πρὸς τὴν γῆσ.

ἔχουσι κηλυθόνας ὡπερ αἱ τοῦ πολυπόδου
 πακλιάναι. καθαίρει δὲ κάτω. καὶ ἐπιπέλα
 τις, ὡς φασιν, ἐμφύεται πολύπω. ἔχει δὲ φύλ-
 λον ὅμοιον τῇ περίδῃ τῇ μεγαλῇ. καὶ φύεται ἐν
 ταῖς πέτραις. πασσῶν δὲ τῶν ῥιζῶν, αἱ ἰσχυροὶ
 χρονον, αἱ δὲ ἐλάττω διακρίσιν. ὁ μὲν γὰρ ἐλλέβο-
 ρος καὶ τεράκοντα ἔτη χρῆσιμος. ἡ δὲ δρισο-
 λοχία πέντε καὶ ἕξ. χαμαιλέων δὲ ἑξήκοντα
 τεταράκοντα. κενταυρὶς δὲ δέκα καὶ δώδεκα.
 πίερα δὲ ἡ ῥίζα καὶ πυκνή. πευκέδανον δὲ πέντε
 ἢ ἕξ. ἀμπέλκω δὲ ἀγέρας, ἐναυτὸν, ἐὰν ἐν σκιᾷ
 ἢ ἐν ἀπληκτῷ. εἰ δὲ μὴ λαπαρὴ καὶ συγκώδης.
 ἀλλὰ δὲ ἀλλὰ ἔχουσι χρονας. πάντων δὲ ὅλων
 τῶν φαρμάκων παλαιοὶ διακρίνει χρονον τὸ ἐλα-
 τήριον. καὶ τὸ παλαιότερον ἀριστον. ἰατροὶ δὲ ἐν τῇ
 ἐλεγεινῇ ἐκ ἀλαζῶν καὶ δὲ ψεύσης, ὡς εἴη περ αὐτῶν
 διακρίσιν ἐτῶν. θάυμαστον δὲ τῇ δριση, δὲ ἴσως
 δὲ πνα αὐτῶν δῶρον. αἰτία δὲ τῆς χρονοῦς
 ἡ ὑπερβολή. Διὰ γὰρ ταύτην καὶ ὅταν κήψωσι ὑβείασιν
 εἰς πέφρα καὶ ὑπερῶν. Ἐὰν δὲ ὡς ξηρὸν γίνεταί. ἀλλ'
 ἀλλὰ πεντήκοντα ἐτῶν σθένουσι προσωρόμυρον τὰς
 Λύχνω. φασὶ δὲ μόνον μάλιτα * ὑπερῶν ἰσχυρῶν
 ποιῆν τῶν φαρμάκων. αὐτὴ μὲν ἐν ἰδιότητι τῆς
 διωάμεως. τῶν δὲ ῥιζῶν ὅσα μὲν γλυκύτητα πνᾶ
 ἔχουσι, συμβαίνει θρηπιδέσους γίνεσθαι χρονοῦς-
 μένας. ὅσα δὲ δριση, τῶν μὲν μὴ πασχειν.
 ἀμαυροῦσθαι δὲ αὐτῶν τὰς διωάμεως μακρότων
 καὶ κενταυρῶν. τῶν δὲ ἕξω θρηλιῶν, ἄλλο μὲν
 καὶ ἀπὸ τῆς ῥιζῆς ὑβείας. ἡ δὲ σφονδύλη πα-
 σῶν. τῶν μὲν ἐν ἰδίῳ τῆς ζώης φύσεως. πύλας
 δὲ χεῖρα γίνεσθαι ῥίζαν, ἐὰν ἐὰν τις πλειωθῆ-
 ναὶ καὶ ἀδρυθῆναι τὸ καρπὸν. ὡσαύτως δὲ ἐπὶ
 καρπὸν ἐὰν ὀπίσης τῶν ῥιζῶν. ὡς ἐπιπολὺ δὲ αἱ
 φαρμακώδεις, ἐκ ὀπίζονται. ὧν δὲ αἱ τὰ ἀέρ-
 ματα φαρμακώδη, αὐτὰ δὲ ὀπίζονται. χρῆσθαι
 δὲ πνευ μάλλον φασὶ ταῖς ῥιζαῖς. ὅτι ἰσχυροῦς
 ὁ καρπὸς, ἡ ὑπερβολὴ τῆς ζώης. φαίνεται δὲ καὶ
 καθόλου τῶν ἀληθῶν. ἐπεὶ καὶ οἱ ἐν Ἀντικύρῃ τῆς
 σωματώδεις ἐλλέβορος διδάσιν. ὅτι ὁ καρπὸς ὅμοιος
 σοσίμω.

lium filicis magnæ proximum est. Nascitur in pe-
 tris. Radicum vero omnium, aliæ plus, aliæ minus
 temporis durant. Elleborus enim vel annis triginta
 utilis est. † Malum terræ quinque, aut sex. * Ver-
 milago nigra quadraginta. † Fel terræ decem, vel
 duodecim. Pinguis hæc spissaque admodum est.
 peucedanum quinque, aut sex. Vitis sylvestris anno,
 si in vmbra, & sine ictu referretur. alioquin pu-
 trefcit, & inanis fungosaque redditur. Et alii alia
 tempora tribuuntur. Sed omnium medicamento-
 rum diuturnissimum elaterium est, † opportunum-
 que quod vetustissimum. Itaque medicus quidam,
 vir haud † insolens neque mendax, elaterium du-
 centorum annorum virtute mirabili servare apud
 se retulit, eo à quodam munere donatus. Causa
 quamobrem tam longo servari tempore possit, hu-
 moris copia est. Ea de causa postquam præciderint,
 in cinere humidum ponunt; & tamen ne ita qui-
 dem siccat potest: sed usque quinquagesimum an-
 num lucernis admotum lumen * extinguit. Hæc
 igitur vis peculiaris isti tribuitur. Radices autem,
 quæ aliquam dulcedinem habent, vbi diu manse-
 runt, vermiculis eroduntur. Quæ vero † acerbæ
 acresque sunt, id non sentiunt: verum rarefactæ
 exinanitæque viribus, tandem hebetantur. E bestio-
 lis externis nulla radicem aliquam tangit excepta
 sphondyla, quæ nullam intactam relinquit. Hoc
 ergo naturæ animalis istius propriam deputandum
 sit. Radicem autem unamquamque fore deterio-
 rem, si fructum perfici, ac crassefcere reliqueris,
 manifestum est. Quod idem etiam de fructu asse-
 rere licet; si radicis succum detraxeris. † Sed
 magna tamen ex parte radicis medicæ succus nun-
 quam extrahitur. Cujus vero semen usum medi-
 caminis præstat, hujus succum accipi operæpre-
 tium est. Quidam uti radicibus potius jubent,
 quoniam fructus fortior sit, quam ut corpus valeat
 tolerare: sed hoc in universum haudquaquam ve-
 rum esse apparet. Anticyrenses enim fructum se-
 samacei ellebori dare solent: qui sesamæ similis
 est.

* Aristolo-
 chia.
 * Chamæ-
 leon.
 † Centau-
 rium magæ-
 num.
 † Optimum-
 que.
 † Gloriosiss.
 * Obscurum
 reddit. A-
 junct autem
 solum hoc est
 omnibus
 medicamen-
 tis, maxime
 purgatio-
 nem immo-
 dicam per
 superiora
 efficere. Hæc
 igitur.
 † Acrimo-
 niam quan-
 dam forti-
 untur.
 † sed magna
 ex parte suc-
 cus radicis
 cujus in re
 medica usui
 nunquam.

† συμφοσι-
 δης.
 † ὑπερῶν, καὶ
 εἰ δὲ ὕψους
 ἐν ὅσῳ.
 * ἀύχμητος
 Al. Bass.
 * ὑπερῶν.

JULII CÆSARIS SCALIGERI ANIMADVERSIONES.

Hæc est prima divisio: τῶν δὲ ῥιζῶν: Ad jungerem ego
 hanc quoque partem superioribus, eodem tenore capitibus
 ejusdem. Præsertim cum & alias aggreget. Quod si hic
 fecas ob colorum differentiam, ibi etiam secabis: iniqua δὲ
 ἰδιότητος.
 Animadvertas similem superioribus felicitatem cum
 Rubiæ folium edere attitudine.
 Πασσῶν δὲ ῥιζῶν. Hic etiam secabimus, si secentur supe-
 riora. Alia namque materia est: Quippe quantum qua-

que duret radix. Theodorus nescio quid publicè addidit
 de suo.
 Κενταυρῆς. Theodori errorem hic viri docti animadver-
 tere. De majore hic sermo, cujus radix non est amara.
 Non igitur ab eò, Fel terra, debuit appellari. Hoc enim
 nomen minoris est centaurei. Neque ob radicem: quæ ne-
 que servatur, neque ulli usui est.
 Σοκράδης. lege συμφοσιδης. Item lego, τὸς λύχνω non
 autem, τὸς ἀύχμητος. Theodorus non videtur agnovisse quæ
 sequuntur. φασὶ δὲ μόνον ὑπερῶν ἰσχυρῶν ποιῆν τῶν φαρμάκων.

IOANNIS BODÆI A STAPEL NOTÆ ET COMMENTARIUS.

Pentaphyllon unde nomen acceperit, ambigit ne-
 mo. A quinque simul foliis connexis, Latinis
 quinque folium dici, in confesso est. Eadem de
 causa πενταπύλλω, πενταπύλλω, & ut apud
 Nicandrum in Theriacis legitur πενταπύλλω. A quinis
 videlicet foliorum divisuris. Galenus lib. v. κατὰ
 τὸν περ. cap. ix. Eupatorium à quibusdam vocari ait,
 ὡσαύτως δὲ καὶ ἡ τῆς πενταπύλλω ῥίζα, ὡς δὲ πνα ἐν πε-
 ταπύλλω γινώσκεις καὶ φησὶν ἐν εἰνω. Eodem modo utere
 pentaphylli sive quinque folii, quæ ab aliquibus eupato-
 rium dicitur, radice cocta ex vino. Præter Archigenem,
 nemo quod sciam, pentaphyllon appellatum eupato-
 rium tradidit, sic dictum, quod ad eupatorii modum,
 divitum ac in quinque folia fissum sit; Vide quæ supra

cap. de eupatorio, sive agrimonia diximus. Unum
 pentaphylli genus describunt Theophrastus, Diosco-
 rides & Geoponicum auctor. Ex Hippocrate veteres
 plura novisse lib. de ulceribus probatur. Ubi hæc
 scribit Hippocrates. Καὶ τὴν πῖνον τὴν πενταπύλλω
 λευκὴ δὲ ἴσ, καὶ χλωδὴς (corruptus codex; album & vi-
 ride esse, non sit verisimile. Lego cum interpretibus
 χλωδὴς. Quod lectio hæc, veritati proxima, ac in re-
 conditissimis membranis, teste Fæbio, reperitur.)
 καὶ ὑψηλοτέρα δὲ τῆς γῆς, ἢ τὸ μέλαν πενταπύλλω. Et
 quinquesolum herba, quæ albæ & lanuginosa est, altius-
 que à terra attollitur, quam quinquesolum nigrum.
 Duo itaque pentaphylli genera Hippocrati, album, &
 nigrum. De posteriori agit Theophrastus, quod ex his
 verbis

verbis Theophrasti constat *καυλὸς ἢ ἐπὶ γῆς ἢ ἐπὶ λαπτέοις*. album elevari à terra, ait Hippocrates; *δυνατὸν* doctissimus Gaza vitem vertit. Malui *arbutum*; quod arbuti foliis singularia pentaphylli sint similia, quam vitis, utrumque alioquin *δυνατὸν* denotat: *δυνατὸν* arbutum esse ex cap. xv. lib. i. probatur. *δυνατὸν* vitis folium significare Helychius docet, *δυνατὸν τὰ τῆς ἀμπέλης φύλλα*. Theophrasti locum de pentaphyllo his fere verbis descripsit Plinius lib. xxv. cap. ix. *Quinquefolium nulli ignotum est, cum etiam fraga gignendo commendetur. Græci vocant pentapetes, sive chamaezelbn sive pentaphyllon: cum effoditur rubram habet radicem, hæc ingrescens nigrescit, & angulosa fit; nomen à numero foliorum habet, & ipsa herba incipit & desinit cum vite, adhibetur & purgandis domibus. Quinquefolium fragis gignendis commendari dicit, quod ambiguum & obscurum est. Herba enim quæ fraga gignit, non quina, sed terna singulis petiolis folia gerit. Novi pentaphyllon apud Batavos reperiri, quod fragiferum vocant, & id quidem ferre capitulum, ex feminibus aliquot confarctum, frago simile; sed obscurius, rubens, durum, ac asperum. Sed hoc non vidit Plinius. Potius videtur foliorum similitudine deceptus, incogitantem cum pentaphyllo, quod esui accommodatum nullum producit fructum, miscere herbam fraga ferentem. Theoph. radicem quadrangulam fieri docet; Plinius angulosam. Sive quod quadrangulum illud & angulosum est, & in quatuor ut plurimum angulos, rotundam mutari radicem pentaphylli, recentiorum constat experientia, etiam augeri & desinere cum vite. Pentaphyllon describit Dioscorides lib. i v. cap. 42. *Πενταφυλλον κλάσας φέρει κερφοειδῆς, λαπτέοις, ἀσθηματικῆς, ἢ ὅτι ὁ κερφοῦς φύλλα δὲ ἔχει τοιαύτη ἡδύοσμα, πῖτε καὶ ἔχουσι μέγαν, ἀσθηματικῆς δὲ πῖτε πλεονα, κύκλον ἐχούμενα περιουσιδῆς. ἀπὸ ἢ ἀρχολευκόν, χροσσείδης. Φύττει ἐν ἐφύδροις πῖτοις & παρ' ὄρεσσι. ῥίζαν δὲ ἔχει ἰσχυροτέραν, ἔπιμακην, παχυτέραν ἢ λαβρότερη μέλαινα. ἔστι δὲ πολυχέτος.* *Quinquefolium ramulos fert festucarum similitudine, tenues, dodranteales in quibus semina, folia menthae, quina singulis pediculis, raro plura, in ambitu serrata, florem ex candido pallentem, auri amulum. Nascitur in aquaticis locis, & juxta rivulos; subrubram vero habet radicem, oblongam, veratro nigro crassiore, cujus est usus multiplex. Folia menthae comparat, quod magnitudine fere sint pari, formamque habeant non dissimilem. Eodem omnino modo, ac iisdem fere verbis Cassianus Bassus lib. 2. cap. v. describit pentaphyllon, sed corruptus codex, sic est restituendus. *Πενταφυλλον ὡς μὲν ῥίζης πολλὰ ἀναφέρει κλωνία κερφοειδῆ, ἀσθηματικῆς, ἢ ὅτι ὁ κερφοῦς φύλλα δὲ ἔχει τοιαύτη ἡδύοσμα πῖτε καὶ ἔχουσι μέγαν, ἀσθηματικῆς δὲ πῖτε πλεονα κύκλον ἐχούμενα περιουσιδῆς ἀπὸ ἢ ἀρχολευκόν. Pentaphyllon ab una radice ramulos profert, festucarum similitudine dodranteales, ex quibus fructus prodit, folia habet similia menthae, in singulis pediculis quina, raro autem alicubi plura, circum circa ad serræ similitudinem scissa, florem vero pallidum. Ex his patet, veteres etiam observasse quod & animadvertunt recentiores, pentaphyllon non semper quinque, sed quandoque plura ferre folia, septem habere non raro vidi. Genera ejus observant recentiores plura. Sed quæ nam Hippocratis sint, non satis constat. Plures pentaphyllon candidum, pro Hippocratico habent, cauliculis id assurgit rotundis, cubitalibus, ac altioribus, foliis, & singulis pediculis coherentibus, quinis, oblongis, ambitu profundis, incisuris crenatis, floribus candidantibus, fugacibus, neque diutine consistentibus. Radices subsunt longæ, sensim ætenuatæ, foris nigricantes, interius subrubentes, non absque tenuibus fibris adnatis. Est illud pentaphyllon caule & foliis nonnihil hirsutum, inalbicans ac lanuginosum. Alii pentaphyllon Hippocratis volunt tormentillam esse, sic dictam quod tormentum cruciatumque dentium sævissimum placat, atque venæatarum quarundam rerum compescat furorem, & cruciatum. Cauliculos promit hæc complures, tenues quandoque imbecilles, humique accumbentes, non nunquam firmos & erectos. Folia minora quam quinquefolii, numero autem plura, septem enim simul coherent, serrata, aliquando tamen quina tantum sunt, averaque candida & lanuginosa. Flosculi latei. Radix foris nigricans, interius rubet, crassa, tuberosa & brevis. Horum opinio probabilior, quod tormentilla ad ulcera vetera efficax sit, siccetque sine morsu, & adstringat.***

Tormentilla.

tum etiam quod alterius folia terræ adhærent non secus ac nigri, cujus plurâ recentiores observant genera. Theophrasti cum descriptione convenit, cujus figuram adposuimus. Habet radicem teretem, forintecus nigricantem, intrinsecus rubentem, quæque siccata quadrangularis cernitur, nigriorque fit, quam ante fuerat, uti observavit Theophrastus. Folia habet minora quam candidum, quæque superiore parte vident, inferiore vero albicans & lanuginosa una cum cauliculis sunt. Tertium serpit, & in hortis sæpius conspicitur, quorum pestis est, non enim evelli potest, minima radices portio relicta, novam vere producit plantam. Pro radicibus enim tenues fibras habet, quas hinc inde pluribus locis & viticulis dimittit, qua parte terram contingunt quibus latissime serpit, se ipsum multiplicans.

Tò ἢ *ερυθόδανον*, *ερυθόδανον* sive *ερυθόδανον*. Utrumque enim nomen habet teste Dioscoride & Plinio. Apud quem lib. xxiv. cap. xi. legitur. *Alia est erythodanus, quam aliqui erythodanum vocant, nos rubiam, qua tinguntur lanae pelleque perficiuntur.* Utrumque nomine nullo significationis discrimine gaudet. Nam *ερυθόν* Græci rubrum, *ερυθόν* ruborem vocant. A radice rubore, quo lanae, coriaque tinguntur, nomen Latinum & Græcum impositum. Quem usum hodie etiamnum obtinet, ac non tantum apud Italos, Gallos, sed etiam Germanos, nonnullisque Belgii locis, propter emolumentum, quod ex ea sentitur quæstuosissimum, seritur. Ita ut nonnulli rustici de coloribus magis, quam de frumentis sint solliciti. Eadem coloris causa cinnabari rubiam vocari fecit. Infama Græcia *λυθρίδον* & *ελυθρίδον* appellavit, *λύθρον*, cruor, pulvis mixtus sanguine & sudore Græcis, taste Helychius dicitur. *λύθρον* *μεσσηνίφρον* *ἰχθὺς αἷματός* τὸ δὲ πρὸς φόνον, καὶ τὸ ἐξ αἷματός *μολυσμα*, ὁ μὲν αἷματός *φόνος*, a sanguineo ergo colore nomen. *Ελυθρίδον* tamen docti viri pro *ερυθρίδον* dici existimant. Quod veritati non videtur contrarium. Supra cap. de glycyrrhiza refutavimus *Ægine-tæ*, rubiam Thapson scribentis, opinionem. Galli *garance* vocant. Quod corruptum, & derivatum à *varantia*. Sic enim infimi Latini vocarunt rubiam. *Varantia* depravatam ex *verantia*, scribit doctiss. Salmasius. *Verantia*, pro vero colore, ut aurantia, pro aureo. Antiqui Latini verum colorem de rubro & coccineo dixerunt, sic Græci *ἄλυσιν*, Myrepsus rubia

πῶ ἀληθινὰ βαῖται, vero colore inficit. Vereri interpreti Aristotelis rhetoricorum πῶν ἀληθινὸν pannus ruber. Hesy chius κινδύαρι χροῖμα ἀληθινόν. Auc tuarii auctor sic dictam rubiam scribit, ὅτι ἡ δράκων, ὅτι δὲ κινδύαρι. Eadem ratione sandyx dicta. Vetus enim glossarum auctor, sandycem ait herbam tincturæ aptam, quam vulgus varantiam vocat. Varantiam rubiam esse jam probavimus. Maro poeta rubiam sandycem vocare videtur ecloga. xv. qui versus interpretibus & Criticis Doctissimis multum negotii fecit, aliter atque aliter hunc locum exponentibus.

*Ipsæ sed in pratis aries, jam suave rubenti
Murice, jam croceo mutabit vellera luto,
Sponte sua sandyx, pascens vestiet agnos.*

Sandyx, cinnabaris, dicta est rubia, quod instar sandycis, cinnabarisve pannos rubro imbuat colore. ignoravit Plinius lib. xxxv. cap. vi. rubiam sandycem dici: Sandaracha, inquit, quomodo fiet, diximus; Fit & adulterina ex cerussa in fornace cocta. Colos esse debet flammæus. Pretium in libras asses quini. Hæc si torreatur aqua parte rubrica admixta sandycem facit. Quamquam animadverto Virgilium existimasse herbam id esse, illo versu. Sponte sua sandyx pascens vestiet agnos.

Judicium Plinii doctis non arridet. Nam licet pectoris Virgilius in eo versu, herbas comedentis, mentionem faciat; non inde sequitur, sandycem esse herbam, ejusque colorem ad plantam illam referendam, magis quam ad muricis in versu præcedenti. Hoc dico, si herbam intellexit, de nulla alia planta exponendum carmen, quam rubia, & cur non licuit huic sandycem vocare, ut aliis cinnabarim. Hesy chius tamen arborem interpretatur, fruticis instar, qui cocco similem colorem facit. σάνδυξ, inquit, δένδρον θυμαρόδες, ἢ τὸ αὐτὸ χροῖαν κίτρινον ἔχει ἢ εἰς κόκκινον, &c. Qualis hæc sit arbor aut potius frutex, me latet. Illud constat, radicem rubiæ tingere coccineum rubrum colorem. Ipsa ilex quæ coccum fert arbor ad instar fruticis, antiquæ enim glandes ferunt. Grammaticus deceptus est, vel locum Solybii non percepisse videtur. Rubiam Theophrastus folio describit hederæ, sed rotundiore. Nullo modo hederam refert vulgaris rubia, codex itaque est corruptus, aut aliam à vulgata describit rubiam præceptor, quod non facile crediderim. Corrigitur κινδύαρι vel κινδύαρι, sed cistum Dioscorides foliis inquit esse rotundis; rubiæ folia sunt longa, acuminata, nihil minus quam rotunda. Frustra quidam hederæ comparasse putant, quod instar hederæ adheret. Satis aperte Theophrastus folia rotundiora inquit, qualia non sunt rubiæ. Non potest aliter scripsisse Theophrastum quam emendavimus: siquidem Plinius ita legit lib. xix. cap. iiii. In primis rubiæ tingenda lanis & coriis necessaria. Laudatissima Italica, & maxime suburbana; & omnes pene Provincie sciant ea, sponte provenit, feriturque. Similis est ervilia. Verum spinosus ac genicularis huic caulis est, quinis circa articulis in orbe foliis. Semen ejus rubrum est. Sic locus hic legi debet, erviliæ, intellige sylvestri, cujus folia refert, nisi quod sint asperiora, σαχύνεον, Plinius licenter spinosum vertit. Spinis enim caret erythrodanum, sive rubia. Rubiam luculenter describit Dioscorides lib. 3. cap. clx. Ἐρυθρόδανον ἢ ἐρυθρόδανον, ἵκος ἢ τεύθρον καλεῖται. ῥίζα δὲ ἰσὺν ἱερυθροῦ, βαφικῆ. ἢ ἰσὺν πρὸς ἀρξίαν, ἢ ἰσὺν σαυρῆν, ὡς ἐν Θαβάρῃ τῆς Γαλιλαίας (legunt alii Γαλλίας quam non improbo lectionem, quamquam vulgatam apud Orisabum reperiri sciam) καὶ ῥαβδαίνης τῆς Ἰταλίας καὶ ἐν Καρίᾳ μετὰ τὸν ἰλαίαν ἀπεισόμενον, ὡς περ ἐν ταῖς ἀσσυρίαις. ὠφέλιμος ἢ ἀπειρεττα (vetus addit ἢ κηπιέντι) Δύσιν τὸ γινώσκαι ἐκ τῆς παλαιῆς ἀσσυρίαις. Ἔσσι ἢ αὐτὸ οἱ κελδοὶ τεύθρον, μακροῖ, σαχύνε, ὅμοιοι τῆς πρὸς ἀρξίαν, κατὰ πάντα ἢ μείζονες ἢ ἰσομαλιώτεροι. ἔχοντες ἐκ Δύσιν μόνων τὴ φύλλα καὶ ἴσους ἄρξην, ὡς περ ἀστράς ἐν κύκλοι ἀσσυρίαις, κατὰ τὸν τροχὸν, τὰ ἀσπρὰ χλωρῶν, ἔτα ἱερυθροῦ, ἔτα πιπαιόμενον μέλανον. ῥίζα λιπτή, μακροῦ, ἱερυθροῦ, δισρηπικῆ. ὅθεν ἰκτερικῶς μετὰ μέλικροῦς πιναμένῃ βοστῆν, ἰκτερικῶς τε ἐν ῥαβδαίνῃ. ἀξίον ἢ ὄσπερ πολλὰ ἐν παρξίᾳ ἔσσι ἢ ἢ αἵμα. Rubia, Græcis erythrodanum, sive erythrodanum, aliquibus teuthrion vocatur. Radix est rubra tingendo idonea, una quidem sylvestris est, sativa aleva, ut in Thebaica Galilee, (Gallie) & Ravenna in Italia; sed & in Caria inter oleas feritur, velut in avojs.

utiliter autem colitur, quod multo polleat questu, ex eaquæ amplissimus reditus percipiatur. Sunt ei caules quadranguli, longi, asperi, quales aparina, sed omni ex parte majores, atque robustiores, foliis in orbem per intervalla. Nempe circa singula genicula, stelle modo decussatim radiantis, semine rotundo, inter initia viridi, mox rubro, ac postremo cum ematuruerit, nigro. Radix est tenuis, longa, rubra, cienda urinæ vi prædita, qua de causa arquatibus auxiliatur, pota cum aqua mulsa. Itemque ischiadicis ac paralyticis, crassam porro ac copiosam urinam pellit, ac interdum etiam sanguinem. Ad eosdem præscribitur à Theophrasto morbos, sed hic contentus dicere urinam movere, nec addere sanguinem pellere; Testatur idem lib. vi. simpl. Galenus καὶ ὄσπερ παρξία καὶ πολλὰ ἢ αἵματὰ κινεῖ. Experientia docet assumptam rubiæ radicem, mox urinam rubicundo inficere colore, non secus ac à rhabarbaro quotidie luteam tingi conspicimus, nec ullo modo, ut veteres volunt, substantiam urinæ mutari, nec crassioram quam ante fuerat reddi, in iis qui integra fruuntur sanitate. Ramulis rubia exit quadrangularibus, geniculatis, asperis, crassioribus majoribusque quam aparinæ. Foliis virentibus, angustis, oblongis, contractioribus per intervalla ex singulis articulis quinque fere emicantibus, ac rotatim in

Rubia major.

radiantis stellæ modum dispositis, ut in aparina, quam & vestium tenacitate æmulatur, flores in summis ramulis ætate conspiciuntur parvi, dilute lutei, semeni rotundum, parvum, initio virens, inde rubens, postea nigrum. Radices prælongæ, tenui medio nervo, cortice vero carnosiore, & corallii nondum perpoliti colore, quæ tertio anno Majo & Junio, quandoque etiam Hyeme, ineunte mense Novembri, effoditur, siccatique, traperis subditur, constringiturque, quo commodius ad extera emporia, compendii causa, venum vehatur. Lanarum insecturæ coriorumque impendii expetita, nec tantum officinis medicis, sed tinctoriis notissima. Sylvestris huic per omnia similis, nisi quod radice sit majore.

Ἔσσι δὲ Hæcenus gustus, colorisque diversitatem recensuit, nunc formarum differentiam variam ostendit, quod ex eo probat, quod quædam radices forma peculiari spectentur: uti scorpium, & polypodium. perperam Doctissimus Gaza σκέρπιον nepem vertit. nullum asparagi genus radicem scorpiem æmulatur. aconiti genus intelligit Præceptor uti cap. xix. hujus libri demonstrabo.

Τὸ πολυπόδιον. Polypodium unde nomen accepit locus hic Theophrasti docet, à radice scilicet, quæ cirros & acetabula polyporum modo habet. Nugantur qui nomen habere purant, à pedum, seu foliorum multitudine: A radicum multifidis incisuris *πολύριζον* dicitur, & quod scolopendrum eadem referat, scolopendron dictum est. Auctuarii auctor, *ὁ ἢ σκολύπεδρον, οἱ ἢ πολύριζον, οἱ ἢ κλειδίαι ῥιζομαίαι Φιλίσκου.* Hinc Theodorus polypodium *filiculam* vertit, & recte. Sed cum alibi trichomanes filiculam interpretatus sit, ac vulgo à Medicis & seplasiariis polypodium appelleretur, confusionis vitandæ gratia Græcam vocem retinere malui. Corrigendus hic est codex Caronis, apud quem cap. *CLVIII.* legitur, *filicula paulum*, pro, *filiculæ parum*. Plinius lib. *xxvi.* cap. *viii.* Polypodium, quod nostri filiculam vocant, similis est filici. Cur filicula dicta sit, jam constat, quod foliis filicem imitetur. Germani *Wurffwurts*, à maculis quibus notatur, plus quam aliud quodcumque filicis genus, vocant. In petris nalcit Theophrastus. Rectius Dioscorides lib. *iv.* cap. *CLXXXVIII.* Πολυπόδιον φέρεται ἐν πύργαις βρύαι ἰχθυοῖς, & ἐν τοῖς ἀρχαίοις πύργαις τοῖς ἐπὶ τῶν θρύων, ἀσθηματικῆς ἰχθυοῦ τὸ ὄψιν, ὁμοίον τῆς κλειδίαι, ὑπόδαρον, τετραμήλον, & ἄλλ' ὅσα ἰατρικῶς ἰσχυρὰ. ῥίζα δ' ὑπὸ δασύᾳ περικταίας ἀσθηματικῆς πολυπόδου ἰχθυοῦ, πικρὰ μικρῶς δακτύλου. ζυδοῖται ἢ ἐνδύθην χλωρῶν σφυγῶν τῆς γένουσι τῶν ἡλικύων διαταραχῆς ἰχθυοῦ κηρακτικῆν. Polypodium nascitur in muscosis petris & vetustis sylvestrium quercuum caudicibus palmi altitudine, filici simile, subhisutum & incisum, at non perinde tenui divisura. Radix subiacet pilosa, cyrtos habens seu polyporum, crassitudine digiti minimi, hæc si dearsa fuerit, coloris intus herbacei comperitur acerba vero & gustu subdulcis, purgandi vi prædita. Legunt Doctiff. viri, & interpretes ἀπὸ ἀρχαίων, ἀρχαίων, idque quod Serapio, & Plinius sic legisse videtur. lib. *xxvi.* cap. *vi.* Radix, inquit Plinius, in usu, pilosa coloris intus Herbacei, crassitudine digiti minimi, acetabulis cavernosa seu polyporum cyrtis, subdulcis, in petris nascens, aut sub vetustis arboribus. Non dissimili sensu verba Dioscoridis ex antiquo legit codice Doctiff. Salmasius. πολυπόδιον φέρεται ἐν πύργαις βρύαι ἰχθυοῖς, & ἐν τοῖς ἀρχαίοις πύργαις ἐπὶ τῶν θρύων. Certe in annosis & excavatis, muscoque obstitis arboribus ac maxime quercubus, polypodium reperiri, in dubium vocari non potest, sed foliis in quercubus nasci, autopsiæ refragatur. Etenim ad radices & in ipsis caudicibus fagorum, corylorum, salicum, ulmorum, aliarumque provenit arborum, præfertur tamen quercinum, & quod in antiquis & cædis salicibus reperitur, gustu amarius, in quibusdam, nec in una reperiri arbore, ex ipso Theophrasto lib. *2.* caus. cap. *23.* facile probatur. καὶ τὸ πολυπόδιον inquit, ἐπὶ τοῖς δένδροις. Quæ verba non intellexisse Plinium loco citato probabo. Nam constat, legente anagnoste, andivisse Plinium, ἐπὶ τοῖς δένδροις. Notius est, polypodium nostrum id esse de quo veteres scribere, quam ut probatione egeat, nisi quod non tradiderint, folia ejus æverfa parte, maculis fulvis esse notata.

Πασσὶν ἢ τῶν ῥιζῶν. Docet quamdiu radices durent, pristinamque bonitatem servant. Quibus nescio, cur elaterium addiderit, succus enim est, non radix. Qui non ex radice, sed ex fructu est compositus & præparatus, ut capite sequenti docebo. Male Theodorus *κινταυρίδιον fel terræ* vertit. De minoris radice non agit Theophrastus, nec usum hæc habet, majoris radice servatur, usique est, sed amara aut fel terræ dici non potest. Helleborum scribit Dioscorides in præfatione lib. *i.* ad multum tempus veterem servare vigorem, verum reliquas radices, maxima ex parte, ad tres annos perdurare. καὶ μὲν τοῖς ἰσχυρῶν ὅτι μόνον τῶν βοτανικῶν φαρμάκων ἐπὶ πολλὰ ἴτη διαμένει οἷον ἑλλέβορον ὁ λευκὸς & μέλας, τὰ ἢ λοιπὰ ἄχρι πέντε ἢ ἑξαετίας ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἔστιν ἰσχυρὰ. Quin illud scire convenit, solum ex herbarum medicaminibus, veratrum album & nigrum in multos annos perdurare, reliqua verò maxima ex parte donec trimatum excesserint. Notat Doctiff. Saracenus, in quibusdam codicibus legi ἄχρηστα, & vulgatam sibi magis aridèrè lectionem; utramcunque tamen recipias, locum hunc mutilum ac decurtatum videri. Quæ enim hic habentur de medicamentorum ætatibus, ac certe virium diuturnitate, ea ut experientia, ita etiam clariss. scriptorum auctoritati refragantur, Quod vel solus hic Theophrasti testatur

locus. Quod ad experientiam; constat radicem centaurei majoris vigorem bonitatemque suam ad plures quam sex, septemve servare annos. Cui incognitum, aristolochiam, quinquennem non minus præstantem, quam triennem. Rhabarbarum recondi servarique in lini semine, aut gossypio ad octo, novem & plures annos, extra controversiam est. Iridis radicem plures, quam tres, quatuorve annos ad medicamentà idoneam esse docent seplasiarii. De zinziberis, zedoaria vulgo dictæ, radice nihil dicam, quilibet ex Pharmacopoeis scire potest. Quapropter non improbo Ioannis Bauhini conjecturam, qui ἀπὸ μόνα τῶν βοτανικῶν restituit, πῶς τῶν βοτανικῶν. Nam quarum tenues sunt, vix ultra triennium, immo ne vix biennium durant, quales graminis, asparagi, rusci, asari, & similium. Vitis sylvestris tamen radix, licet crassa factis, ultra annum non servari docet Theophrastus, Bryoniæ radicem crassissimam esse & quæ non raro femoris conspicitur crassitie (vidi magnitudine & fortis humana) ad binos vix annos servatur. Nisi frustratim fuerit dissecta, tenuique funiculo trajecta, ut partes se non contingant. Causa est quod fungosa admodum sit. Vitis sylvestris radicem annum non durare inquit, si læsa, aut in umbra non reponatur; Contra bryoniæ radix, sole & vento expositis ficcatur & servatur locis, umbrosis enim situ tabescit, & marcescit. Malè apud Theophrastum, *στυγὰδες* legitur, restituo *στυγὰδες*, id est *inanes* & *fungosæ* redduntur. Hunc locum Plinius lib. *xxvi.* cap. ultimo his ferè verbis exscripsit. *Et de herbis quidem memoris digna hæcenus aut accepimus aut comperimus, in sine earum admonere non ab re judicamus, alius alias virtum esse ætates, longissimo tempore durat elaterium ut diximus, chamæleon niger xl annis, centaureum non ultra xlii, peucedanum & aristolochia, ac vitis sylvestris anno in umbra servantur.* Postremà hæc, si non corrupta, negligentiam ostendunt Plinii. Theophrastus decem vel duodecim annos servari centaureum tradit, peucedanum & Aristolochiam quinque aut sex; solius vero vitis sylvestris in umbra annum unum durare. Corruptus si sit Plinii codex, quilibet quomodo restituendus sit videri, Centaureum non ultra duodecim: peucedanum & aristolochia quinque aut sex, at vitis sylvestris, anno in umbra servatur.

Τὸ ἐλατήριον. Omnium medicamentorum magis durabile elaterium esse ait. Idem Plinius. lib. *xx.* cap. *i.* *Elaterium tempestivum est autumnis, nec ullum ex medicamentis longiore ævo durat. Incipit à trimatu, si quis recentiore uti velit, pastillos in novo fictili igne lento in acetato domet, melius quo vetustius, fuitque jam ducentis annis servatum, ut auctor est Theophrastus & usque ad quinquagesimum lucernarum lumina extinguit.* Hoc enim veri experimentum est, si adnotum prius quam extinguat, scintillare sursum ac deorsum cogat. De elaterio vide sequens caput. Quæ hoc loco dicit præceptor examinabo. Ad ducentos annos ex medicis cuiusdam præbi, ac bonæ indolis auctoritate scribit durare. Dioscorides verò à bimatu ad decennium purgationibus accommodatum docet. *ἰς μὲν τοῖς πικρὰ ἢ διπλῆς ἀρμύρας ἄχρι δυοκαταῶν.* Egineta vero quod anno non est vetustius exhibendum docet. lib. *7.* cap. *4.* *Ἐλατήριον ὡς ἄσθηματικῆς καὶ σκαμμανίας. ἑλλέβορον δὲ τὸ πικρὸν & κῆρον, καὶ μὴ παλαιότερον ἵπταυτο. Elaterium scammonia modo evacuat, deligendum vero viridi colore, læve, & anno non vetustius. Delenda particula μὴ vel ἀπὸ παλαιότερον, πικρὸν restituendum.* Porro Dioscoridis, de ætate elaterii, opinionem ceteris præpono. Nam Theophrastus non ex suo, sed aliorum scribit sententia, ad tantum tempus durare. Σβέννυσι ἀσθηματικῶν λυχνῶν quod vertit Plinius lucernarum lumina extinguit. Contrarium Dioscorides docet ἢ ἐλατήριον καὶ κλειδίον ἵπταυτο, τὸ μετὰ τὸ λευκὸν ἢ στυγὰδες, καὶ φόν, λέϊον, πικρὸν τῆς γένουσι, καὶ ἀσθηματικῆς λυχνῶν ἵπταυτο. τὸ μὲν τοῖς πικρῶν, καὶ πικρῶν καὶ ἰσχυρῶν τῆς ὄψιν γένουσι ὀρθῶς, καὶ πικρῶν βαρυτέ ἐστι καὶ φάουλον. ἵπταυτο δὲ καὶ τὸ χυλῶν & κικύου μινύσων ἀμυλον ὡς τὸ μινύσων αὐτὸ λευκὸν, καὶ κῆρον. Elaterium porro optimum creditur, quod cum candore modice humectum est, minime ponderosum, læve, gustu amarissimum, quodque lucernæ adnotum facile accenditur. At quod porraceum est, scabrum, & adspersu turbidum ac crvi, cinerisque plenum, & grave & visiosum est, nec desunt qui cucumeris succo amylium immisceant, ut candorem & levitatem emendati-

Αἰθιοπία γὰρ ἢ τὰς εἰσὺς χεῖρας ῥίζα τίς ἐστὶ
 θανατηφόρος, ἐν δὲ Σκυθίαις αὐτὴ τὴν ἕπερα
 πλείως αἰ μὲν ὡς ζῆμα ἀπαλλάττειται τὰς
 περὶ σενεγκαμύρας. αἰ δὲ ἐν χεῖροις, αἰ μὲν ἐλάττω-
 σιν, αἰ δὲ πλείωσι ὡς ἐνίως καταφθίνειν εἰς Ἰνδὴς
 πὲρ καὶ ἕτερα μέρη πλείω. περὶ τὴν δὲ, εἴπερ
 ἀληθῆ λέγουσιν, ἢ τε δυνατὴν τὸ αἷμα διαχεῖν,
 καὶ οἶον ὑποφύγειν ἔπι πάλιν ἢ σωμαίνου καὶ πρὸς
 ἑαυτῷ ἐπαυωμένη. ἀπὲρ φασὶν εὐρηθῆαι πρὸς τὰ
 τῶν ὄφρων τῶν θανατηφόρων δῆγματα. Περὶ δὲ
 τὴν Θράκην εἶναι μὲν καὶ ἐτέρας ἐκ ὀλίγας ἰσχυ-
 ρότατον ἢ ὡς εἶπεν τὴν ἰσχυαίμον. καὶ δὲ λέγουσιν,
 οἱ μὲν κενθηθείσης τῆς φλεβός, οἱ δὲ καὶ σφοδρῶς
 διαμυθίσης, ἰσχυρὸν ἔκωλύειν τὴν χύσιν. καὶ τὰ
 μὲν ἐν ὡσπερ εἶπομεν, εἰσὶ δὲ τὸ κρινόν. καὶ τῶν
 ἕξω τῶν οἱ φαρμακώδεσται, εἴποι εἰσι. τῶν δὲ
 περὶ τὴν Ἑλλάδα τῶν φαρμακώδεσται, τε
 Πήλιον τὸ ἐν Θεσσαλίᾳ, καὶ τὸ Τελέθριον τὸ ἐν τῇ
 Ἑυβοίᾳ, καὶ ὁ Παρνασσός. ἐπὶ δὲ ἡ Ἀρκαδία, ἔστι
 Λακωνικῆ. καὶ γὰρ αὐτὴ φαρμακώδεις ἀμφοτέρω
 διὸ ἔστι Ἄρκαδες εἰσὶν αἰσὶν ἔστι φαρμακώ-
 τεῖν. γαλακτοπτεῖν περὶ τὸ ἔαρ. ὅταν οἱ ὄπτι μά-
 λις τῶν ποτῶν φύλλων ἀκμάζωσι. τότε γὰρ
 φαρμακώδεσται τὸ γάλα. πίνουσι δὲ τὸ βόλον.
 δοκεῖ γὰρ πολυνομῶταται ἔστι παμφαγώτατον πᾶ-
 τῶν ὄβας. φύεται ἢ ὡς αὐτῆς, ὅτε ἐλλέβορος
 ἀμφοτέρω, καὶ ὁ λευκὸς ἔστι μέλας ἐπὶ τὸ δαῦκον
 δαφνοειδὲς κροκτέν. καὶ μὲν ἐκείνοι μὲν ῥάφανον
 ἀγρίαν καλεῖσι. τῶν δὲ ἰατρῶν πνευ, κέρων, * καὶ
 μὲν οἱ μὲν ἔστι ἀγρίαν, ἐκείνοι δὲ μαλάχην ἀγρίαν.
 καὶ ἡ δρισηλοχία, καὶ τὸ σέσλι, καὶ τὸ ἰπποσέλη-
 νον, καὶ τὸ πευκέδανον, ἔστι ἡ ἡράκλεια, ἔστι ἡ σπύχνη
 ἀμφοτέρω, ἔστι τὸ φοινικῆν ἔχων τὸν καρπὸν, καὶ ὁ
 μέλανα. φύεται ἢ καὶ ὁ σίκυς ὁ ἀγρῖος. ἐξ ἔ-
 τὸ ἐλαττέριον σιωπῆται. καὶ τὸ πηύμαλλον, ἐξ
 * ἔστι ἰππομανῆς. ἀρῖον δὲ τὸ περὶ Τέρσαν, ἔ-
 κεί μάλιστα πρὸς ἀγρίαν. ἔστι φύεται ἢ ἐπὶ πλέον
 πλείωσι δὲ ἔστι κάλλιον καὶ φύεται περὶ τὴν Κλητο-
 ρίαν. ἢ δὲ πανάκεια γίνεται καὶ τὸ πετραῖον περὶ
 Ψοφίδα καὶ πλείωσι καὶ ἀγρίαν. τὸ ἢ μάλω περὶ Φα-
 τῶν καὶ ἐν τῇ Κυλλήνῃ. φασὶ δὲ εἶναι καὶ ὁμοίον ὡς
 Ομηρῶ εἶρηκε. τὴν μὲν ῥίζαν ἔχον στρογγύλην,
 περὶ σφαιρῆς κρομμύω τὸ ἢ φύλλον ὁμοίον σκίδη.
 ζῆται ἢ αὐτῶ πρὸς τὴν ἀλεξιφάρμακα καὶ τὰς
 μαγείας. ἔστι μὲν ὀρύθειν γε εἶναι χαλεπὸν ὡς Ομη-
 ρός φησι. τὸ δὲ κώνειον, ἀρῖον περὶ Σῶσαν, καὶ
 ἐν τοῖς ψυχροτάτοις τοῖσι. γίνεται δὲ ἔστι ἐν τῇ
 Λακωνικῇ τὰ πλάτα τῶν. καὶ γὰρ αὐτὴ πολυ-
 φάρμακον. ἐν Ἀρκαδίᾳ δὲ ἢ * πετραγαίαν
 πηλὴν. καὶ ἔστιν χεῖρων ὡς οἶονται τῆς Κρητικῆς,
 ἀλλὰ καὶ τῇ ὄψει καλλίων. καὶ δαῦκον, περὶ τὴν
 πατρικὴν διαφέρει. τὸ δὲ θερμαντικὸν φύσει ῥίζαν δὲ ἔχει
 μέλαιναν. φύεται δὲ τὰ πλάτα τῶν ἔστι ἐν τῇ
 Παρνασσῷ. καὶ περὶ τὸ Τελέθριον, καὶ ταῦτα μὲν
 κοινὰ πλείων χεῖρων.

Quarum alia confestim eo interimunt tempore,
 quo gustatae sint, alia post. Et harum alia cele-
 rius, alia tardius. Ita ut nonnullos tabe quadam
 paulatim possint consumere. Apud Indos & alia
 plura proveniunt genera. Sed supervacuum, si ve-
 re narratur, quod sanguinem diffundere & quasi
 fugare potest. Quodque e diverso eundem colligit,
 & ad se trahit. Quae contra mortiferos serpen-
 tium morsus comperta referunt. Quin & regio
 Thracum pleraque fert, † sed validissimam fere il-
 lam herbam quae sanguinem sistit. Hanc enim alii
 puncta vena, alii etiam vehementius secta, retinere
 ac penitus prohibere sanguinis profusionem affir-
 mant. Haec igitur quod commune omnium dixi-
 mus satis demonstrare videntur. Et quod ad exter-
 na quidem loca; haec abundare medicamentis ma-
 xime videntur. Locorum autem omnium Graeciae
 maxime Pelium mons Thessaliae, & Telethrium
 mons Euboeae, & Parnasus medicamina ferunt.
 Item Arcadia, & Laconia tellus. Nam eas quoque
 herbis scaterere medicis constat. Et quidem Arca-
 des pro medicamento quod alvum purget, lac sor-
 bere consueverunt in vere: cum succi huiusmodi
 foliorum maxime vigent. Tunc enim potissimum
 lac vim medicaminis habet. Bibunt bubulum, quod
 bos inter animalia omnia, permulta pascere, vario-
 que herbarum genere vesci videtur. Nascitur apud
 eos uterque elleborus: videlicet & albus, & niger.
 Item paktinaca specie lauri, colore croci. Et eam,
 quam illi † brassicam sylvestrem appellant: medici
 autem quidam Ceran: & quam illi malvam sylve-
 trem vocant, medici * hibiscum: & † malum ter-
 rae, & seseli, & † equarium, & peucedanum, &
 herculana, & utrumque vesicariae genus, quod fru-
 ctum puniceum fert, & quod nigrum oritur. Et
 sylvestris cucumis, ex quo componi Elaterium so-
 let. * Ad haec lactaria, ex qua hippophaes, quod
 optimum confici apud Tegeam novimus, maxime-
 que haberi in pretio. Nascitur circa Clitoriam.
 Panacea & petraea circa Psophidem plurima, &
 optima provenit. Moly apud Phaeon, atque apud
 Cyllenam (quale Homerus dixit) affirmant. Radice
 rotunda, non absimili cepae: folio scyllae. † usum
 eius contra veneficia summa. Non tamen effodi
 difficulter, ut ait Homerus. Cicuta optima circa
 Susam, & in totum locis praegelidis. Quin & in
 Laconico agro praedictorum provenit pars bona.
 Nam is quoque medicaminibus scateret. Hirci spina
 large in Arcadia nascitur, Nec deterius Cretica
 existimatur, sed etiam visu pulchrior. Et paktinaca
 in Patrensi agro praestantior caeteris. Huic vis ca-
 lefactoria est, radix nigra. Nec non & in Parnaso
 multa ex his proveniunt, & in Telethrio monte.
 Sed haec pluribus locis dantur communia.

† Sed vali-
 diffima fe-
 re illa herba
 quae ischaem-
 mum, id est
 sanguinem
 sistens voca-
 tur.

† Passina-
 cam.
 * Altheam.
 † Aristolo-
 chia.
 † Hipposeli-
 num.

* Ad haec
 sithymallus,
 ex quo suc-
 cum tantum
 colligunt,
 quem opti-
 mum esse
 apud Tege-
 am novimus
 maximeque
 haberi in
 pretio, Hip-
 pophaes plu-
 rimum est
 praestantissi-
 mum nasci-
 tur circa
 Clitoriam.

Panax vero,
 ex quo ope-
 panax, collig-
 gitur pluri-
 mum est optimum circa Phocidem provenit. Moly apud Phaeon at-
 que apud Cyllenam nasci, ejusque faciem talem esse ajunt, qualem Ho-
 merus dixit. † Utuntur eo adversus venena & incantationes, non ta-
 men effoditur difficulter.

JULII CAESARIS SCALIGERI ANIMADVERSIONES.

ΝΗπιθις, καὶ ἀχολος. Homeri verba sunt. Theodorus
 valde apte, medicamentum hilaritatis, atque tran-
 quillitatis.

Καὶ τῶν ἕξω τόπων οἱ φαρμακώδεσται εἴποι εἰσι. Theodo-
 rus haec omnia omisit.

Ἐξ ἔστι ἰππομανῆς. Theodorus legit, ἰπποφαίς. Apud
 Dioscoridem herba haec alia est à Titymallis, tametsi radix
 lae plena est. Hippomanes etiam capparitis à quibusdam.

Idem nomen etiam Apocyno attributum, quam possis puta-
 re eandem apud Hesiodum. In rabiam namque agi equos
 ait.

Φύεται ἢ ἐν ἰππολίον, πλείωσι ἢ καὶ κηλίον γίνεται περὶ
 κλειτορείαν. ἢ ἢ πανάκεια γίνεται, καὶ τὴν πετραῖον περὶ ψοφίδα.
 Theodorus praeteritis quatuor primis verbis legit, πλείωσι
 δὲ καὶ κηλίση φύεται περὶ τὴν κλειτορείαν ἢ πανάκεια. γίνεται
 ἢ καὶ πετραῖον. In Graeco exemplari scriptum est, Φαίσιον.
 B b b b b

In codice Theodori, Phucum. In corollario Hermolai, Phineon. omnia male. Pheneum lege. Theodori quoque sententia à Græca diversa est, φασί γ' ἴσται ὁμοίον ὡς Ουρηος ἰστανε. Ejus faciem talem esse ajunt, qualem Homerus

dixit. Ille sic. Atque apud Cyllenem esse, quemadmodum Homerus dixit, affirmant. Notabis παρακεια, & σὺ περσάτων, δόση.

IOANNIS BODÆI A STAPEL NOTÆ ET COMMENTARIUS.

Medicamenta pro coeli solique ratione variare, ac præstantiora esse, vel mille locis tradidit præceptor. Hoc capite agit, docetque, quæ regio pluribus scateat pharmacis, letalibus, & salutaribus. Homeri testimonio Odysf. d. probat Ægyptum medicamentorum admodum feracem.

Τὸ δ' ἠπενθησ. De nepenthe alibi nonnihil dixi. Nomen accepit, quod ejus succus vino mistus, tristitiam moeroremque discutiatur, ut tradit Theophrastus. Quod confirmat Galenus. Nomen itaque accepit à particula ἠ privativa & πένθος quasi ἄλυπος ἢ ἀπενθησ. Nepenthes alii buglossum, helenium alii esse tradunt. Vide quæ supra diximus. Verisimilior est opinio posterior. Easdem enim vires Plinius lib. & cap. XXI. helenio tribui scribit. Sed hæc tanti non videtur momenti, ut alteram sive priorem rejiciam. Hunc locum Theophrasti Plinius lib. XXV. cap. II. Durat tamen tradita persuasio in magna parte vulgi, veneficiis & herbis id cogi, in eoque faminarum scientiam prævalere. Certe quid non replevere fabulis Colchis Medea aliaque, in primis Itala Circe, diis etiam adscripta? Vnde arbitror natum, ut Æschylus, è vetustissimis in poetica, referatam Italiam herbarum potentia proderet, multique durantes, ubi habitavit illa, magno argumento etiamnum circueo, in Marsis à filio ejus orta gente, quos esse dormitores serpentium constat. Homerus quidem primus doctrinarum & antiquitatis parens, multus alias in admiratione Circes, gloriam herbarum Ægypto tribuit, cum etiam, quæ rigatur, Ægyptus illa non esset, postea fluminis limo invecita. Herbas certe Ægyptias à regis uxore traditas sua Helena plurimas narrat, ac nobile illud nepenthes, oblivionem tristitiæ, veniamque afferens & ab Helena utique omnibus mortalibus propinandum. Non leve est argumentum nepenthes esse helenium, quod apud Philostratum, de eo quod animi curam, æstuationem, moeroremque mentis lenit, sollicitudinem sedat, mollitque, & disserenato animo, ac fronte erugata, exporrectaque, curarum oblivionem adfert, dicatur κρητή ἰλίως. Ita enim in sophistarum vitis, in epistola ad Antonium conscriptum legitur. Τὸ δὲ φρονησµα ἐτὸ ἀραστὴ ὑπὸ τῶν, καὶ τὰ ἀρχαῖα οὐ κατὰ τῆς γνώµης. ἄσπερ δὲ κρητὴ τῆς ἰλίως τοῖς Ἀιγυπτίοις φαρμάκους. Idem auctor Antiphontem, quem ob excellentem eloquentiam Nestorem cognominarunt, scribit, promittere solitum τὰς ἠπενθησ ἀκροάσεις, nepenthes auscultationes. Quando nullus tam atrox, magnus, infestusque dolor est, cuius vellicationes civili eloquentia non mollire modo, sed excutere etiam posset. Id quod Plutarchus scribit ab Antiphone excogitatam τῆς ἀλυπίας τέχνην; id est, artem alypæ, quæ vox tristitiæ absentiam indicat.

In Æthiopia radicem quandam dicit mortiferam, qua sagittæ illinuntur. Meminit Galenus lib. de Theriaca ad Pisonem, cap. x. cujusdam plantæ, qua Daci & Dalmatæ telorum cuspidis unguunt. Βελίνιον hæc vocatur, à Græcis exteris ἰλίωσ, vulgo perperam ἰλίωσ legitur. Βελίνιον nomen impositum δὲ τῶν βελῶν, à telis veneno infectis. Vel, quod doctioribus magis arderet, ab Apolline qui Belis à quibusdam gentibus dicebatur. Illud constare scribunt, Plinii ævo, Gallos esse potissimum veneratos Belum, cujus fit mentio apud Herodianum, in maximis Hesium, Taranem, Ovavum, Abellionem, de quo elogium extat in convenis, novem popularium Deo Abelleoni minicia justa V.S. L. M. Verba Galeni hæc sunt. Ὡσπερ καὶ ἐπὶ τῶν βελίνιον μὲν ὑπὸ τῶν ἑλλήνων, ὑπὸ δὲ τῶν ὑποχωρίων ἴνας καλεῖται τὸ αὐτὸ ἰσπερσάτων λέγεται. φασί γ' τὸ δάκας καὶ τὸς δαλματάς ἐσπερσάτων αὐτὸ τοῖς ἀκρίοις τῶν βελῶν καὶ οὕτως ἰμολῆσαι μὲν τὸ αἶμα τῶν περσοκορμένων ἀναρῶν δύνασται, ἰδιόμορον δὲ ὑπὸ αὐτῶν ἀβλαβὲς ἵνα, καὶ μετὰ κακῶν αὐτῶν ἰσπερσάτων, καὶ τῶν αὐτῶν ἀναρῶν ἰλάσται ἐν τῷ κρητῶσ τῶν αὐτῶν, μὴδ' αὐτῶν κακῶν πὲρ ἰδιόμορον ἀσπερσάτων λέγεται. Sicut etiam de belenio à Græcis, ab inquilinis vero nino appellato, idem memorie proditum esse dicunt, nam Dacos inquirunt & Dalmatas, id telorum cuspidibus circum spargere; atque postquam sic sanguinem vulneratorum attigerit, posse necare: esum vero ab ipsis esse innocuum, neque

mali quicquam ipsis facere: ad hæc cervos ab ipsis sagittarum ictu trucidari, neque ipsas comestas mali quid edentibus adferre perhibent. Idem narrat de succo ellebori albi Joannes Crato, Epistola secunda, lib. secundi ad Thomam Jordanum scripta. De prima (scilicet quaestione, quod non alii, quam ii quibus sanguis per cucurbitulas est extractus, infecti sunt, & quod malum in eo loco ubi cutis vulnerata, & cucurbita affixa fuerat, coepit, ac universam massam sanguineam, id quod livor corporis ostendit, pervasit, & nervosas quoque partes graviter afflixit.) dum inquiri, in memoriam mihi revocas ea, quæ divus Ferdinandus S. M. Imperator, de succo, non, uti tu scribis, napelli, sed ellebori albi, quo venatores Hispani sagittas inficiunt, & seras, maxime vero cervos, interficiunt, commemorabat. Incunte astate, inquit, succum ex tota planta exprimi, eumque aestivis diebus in sole præparari, atque in bovino cornu asservari. Cautionem autem summam ab iis, qui uti volunt, adhiberi, ne odor, qui è cydoneis exspirat, hunc succum attingat. Subitè enim omnem ladendi vim amittere. Cæterum si lingua degustetur, nulli noxium esse, sanguini verò communicatum, exitiosum. Addebat hoc, si quis aeu saltem eo succo inserta punctim læderetur, & exiguum vulnus acciperet, paucis horis post extingui. Cervos vulneratos primum quasi obstupescere & perturbari, ita ut visus erupus illis esse videatur, circumire in gyrum, concidere deinde, & summum intra dimidia horæ spatium extingui. Carnem innocuam esse, ac tantum eam partem, quæ vulnerata est, abjici. Eadem hæc generosissimus Palatii Imperatoris præfæctus Dominus Adamus Deistrichsteinus commemoravit, & confirmavit, atque hoc addidit. Asello, cui ex oneribus ferendis dorsum attritum atque sauciatum fuerat, impositum cervum eo modo, ut dixi, vulneratum & interfectum, sanguinem, qui de vulnere manabat, asini vulnus forte attigisse, atque isto modo asellum sic infectum, ut priusquam impositum cervum domum perferret, in itinere mortuus concideret. Fuisse etiam quandam perversè & sceleratè malum, qui dum conjunx κατακλιώσ habere (pudet dicere quomodo) succum istum ei admovit, & mulierem extinxit, Imperatore Rudolphum II Augustum, vulnerasse sagitta cervi tenerum & lacteum cornu, eumque statim fuga, tanquam nullum vulnus accepisset, elapsus. Post aliquot horas, cum ex venatione redirent, mortuum reperiunt. Lacteum enim humorem illum germanum esse sanguini, Hippocrates nos docuit, &c. Hæcenus Crato. utrum elleborus albus belenium aut ninum dictum antiquitus à Græcis aut exteris fuerit, ignoro. Saltem eadem fere facultates obtinere constat. Meminit Belenii auctor libell. de plantis Aristoteli attributi. lib. I. cap. ult. βελίνιον ἢ τὸ δηλητηριώδες τὸ γινόμενον ἐν τῇ Περσίδι, μεταφυστούμενον ἐν Αἰγύπτῳ ἢ ἐν Παλαιστίνῃ γίνεται βρώσιμον. belenium vero quod perniciosum est in Perside natum in Ægyptum & Palestinam transplantatum fit edendo. Vereor auctorem hunc perseam & belenium confundere. In Perside letalem esse perseam, contra in Ægypto salubrem veteres tradunt omnes, contra nusquam legere est, perseâ sub imperio Romano sagittas unctas, ad delendas feras aliaive bestias. Venenatam esse sub eadem Monarchia tradidit nemo. Nec apud Dalmatas Dacosve nascitur perseæ, sola in Alexandria, nec in ulla, alia regione, quæ sub Romanorum potestate erat, se vidisse perseam, tradit Galenus. vide cap. II. lib. IV. Meminit Plinius loemi quo sagittæ tinguntur, cervique necantur Loemum δὲ τὸ λωμῆ, pestle, nomen habet. verba Plinii reperiuntur lib. XXV. cap. XI. Loemum herba appellatur à Gallis, qua sagittas in venatu tingunt medicamento, quod venenum cervarum vocant. Docti toxicum arbitrantur belenium esse, eos vel hoc argumento deceptos ostendo, quod Dioscorides in Alexipharm. cap. XX. iradar, toxici usfu tolli hominem ὡς καὶ ἀλφ τῆσθο δυσάσται ἵνα, ἐν τοῖς ἡερσπίας* σπανάσι ἢ καὶ σάσθου πνας τῶν περσοστων. Quare vix medicina locus est, raroque qui hauserunt incolumes evadere contingit. De toxico si detur occasio alibi plura. Nec thora Valdensium bele-

belenium est. Perdit & hæc hominem, cum de be-
lenio scribat Galenus innoxie comedi ab hominibus.
Quæ planta sit belemium aut radix (si non eadem res)
Æthiopia me ignorare fateor. De Thora vide cap. 19
ubi de aconito, sive scorpio agitur.

ἡπι χροσθεῖρῃ τὸ αἷμα. Herbam quandam reperiri (ex re-
latu aliorum, quorum fidem in dubium vocat) ait quæ
diffundit sanguinem. Historia apud Galenum lib. de
purgant. med. cap. iv. memoranda, quam adnectere
huic loco visum est. 'Αλλ' ἐκείνο μόνον ἀσφαλὲς ἵπκιν μοι
τὸ γινόμενον ἐν θεσσί Βιθυνίοις ἐν πείδαις ἡμῶν ἐσαερχότων,
ἰδίῃ τις ἀνθρώπων τιώσθην βοταίνῃ ὡς τὸν αἴσσοσσιμνον
αὐτῆς, δασκαίειν αἶμα, καὶ οὕτως δασκαίνοιαν. ποδιῶν οὖν
δασκαίνοιαν ὁμοίως ἀσπῆρος, ζητήσιως ἀκρωδιστέρως ἀεὶοσσιμνον τὸ
γινόμενον, ἰδίῃ τὴν φαρμακίαν, τὴν αἴσθην τὸν ἡγῆμενον ἔ' ἴδως
ἡγῆσι. ἔργῳ δὲ ἐκείνη ποιημένη, μετρίως ἀπὸ δασκαίνοιαν
τῶν ἀνθρώπων, ἀλλὰ ἔ' ἴ τις ἀκρωδιστέρως ἢ ἰδίῃ δασκαίνοιαν
παρ' αὐτῆς. μαθῆσιν μὲν γὰρ παρ' ἑδῆος ἴφῃ τῆν ποσῶν, ἀλλ'
ἔ' ἡπιρ ποτὲ χροσθεῖρ ἕως τῆς ἀσπῆρος καμῆζων, πηξίσιως τῆς γαστροῦ,
δασκαίνοιαν κατὰ βοταίνης αὐτῆς, καὶ πειτ' αἰσσοσσιμνον ἀσπῆρος, ἰδίῃ
ἡγῆσι αἰσσοσσιμνον ἕξ ὄλων ἔ' ἡπατος ἐπὶ τῆν βοταίνῃ ὁμοίως
σπιρ, ἐν τῆν ἰδίῃ σπασκασίμνον εἰκὸς ἴπκιν τῆν βοταίνῃ ἰκκῆσι
αἷμα, δασκαίνοιαν ποτὲ ἰκκῆσι τῶν ἐπιτυρότων ἀνθρώπων, αἵς ἡ
ἀπῆρ ἡπῆσι τῆν ἰδίῃ, ἐπὶ κακῶν χροσθεῖρ ἔ' ἰκκῆσι. ἔ' ἰδίῃ ἕξ
δασκαίνοιαν ἰδίῃ βοταίνῃ ἰδίῃ ἀνθρώπων. ταῦτ' ἵπκιν ὁ φαρμακίος
ἐκείνος ἐπὶ ποτὲ σπασκασίμνον. ὁ ἔ' ἴδως ἡγῆμενον, ἐπὶ
κατὰ τῆν ἀσπῆρος, ἢ ἰπκῆσι τῆν βοταίνῃ. παρ-
ποτὲ ἰδίῃ πεφικῆσι παταχίβην, δασκαίνοιαν τῆς ὄφθαλμοῦ ἐπὶ
λουσι αὐτῆν ἀπῆρ τῆν τῆν ἰδίῃ, ὡς μὴ τῆν μετῆρ
δασκαίνοιαν. ὡς ὁ Βιθυνία πολλὰ μὲν ἰκκῆσι σπασκασίμνον φαρμακί-
σιμνον ἰκκῆσι δασκαίνοιαν, ὡς ἰδίῃ ἕξ ἀσπῆρος ἰκκῆσι αἷμα.
Illud tamen quod in Thracibus Bithyniam incolentibus,
me adhuc puero contigit, sine periculo cujusdam dici po-
test. Invenit homo quidam herbam, quam si quis assum-
sisset, sanguinem primo, tum vitam emittebat. Multis
itaque hoc pacto morientibus, cum facinus hoc diligenti
inquisitione dignum arbitrarentur, herbarium comprehen-
dunt, & ad gentis magistratum ducunt. Is cum non so-
lum hominem necare studeret, sed & si quis alius herbam
didicisset aut docuisset, a nullo se quidem ipsam didicisse
veneficis asseruit, verum in suburbanum, cum aliquando
suillum jecur deferret, urgente ventre, super herba qua-
dam jecur deposuisse, quod aliquanto post cum sustulisset,
vidisset ex uniuerso jecore sanguineos rivulos ad herbam
confluere. Ex hac conjectura facta corpori sanguinem ea
destrahi posse, periculo mox in obvium quodam factio, ut ve-
rum comperit quod fore sperarat, ad malos usus herbam
deinceps transfulsit, se tamen alicui alii eam monstrasse
negavit. Hæc Herbarius ille diu inter questiones habitus
retulit. populi vero magistratus cum plurimam illis in
locis nasci hanc herbam, ex rei dictis accepisset, vinctis
oculis ad supplicium ipsum duci iussit, ne cui inter eun-
dum herbam indicaret. Ex his ergo, lepidum caput, multa
medicamenta eam vim habentia, ut sanguinem statim ab
inuito eliciant, inveniri constat.

Admiranda refert, sed non credenda Galenus.

Periisse Herbarium, credibile : herbam simul periisse
credat Galenus, quam ne per somnium quidem vidisset
herbam, nec novisset virum de quo hæc narrantur, mul-
torum est opinio : Idque quod fateatur se fuisse pecu-
rum, cujus testimonium nullius est pretii. Deinde
fabulosum videtur, in jecore extincto tantum reperiri
sanguinis, atque illum à pharmaco admoto attrahi
potuisse. Quod quomodo fieri possit imaginari ne-
queo. Etenim à calore naturali omnia purgandi vi
prædita medicamenta quandam præparationem ac-
quirunt ; Quam planta jam à Galeno memorata, non
poterat accipere ab hepate frigido, ac mortuo. Ope-
ram perdet qui super mortuum jecur ponat scammoni-
um, frustra bilem attrahi expectabit. Debent enim
medicamenta bilem evacuantia calefieri, & à calore
attenuari. Herbam reperiri quæ solum educat san-
guinem, non credo. Ex superpurgatione sanguinem,
ipsamque animam expelli posse multorum, proh do-
lor, damno constat.

Τὴν ἰσχάμον. Nullam dixi reperiri plantam, quæ
(nisi ex Hypocatharsi,) sanguinem educat; mille ex
adverso reperiuntur quæ eundem fluentem sistant ac
compescant. inter quas procul dubio præstantissima
est, quæ ischæmon dicta est, à facultate qua pollet.
Meminit hujus Plinius lib. xxv. cap. viii. Ischæmo-

nem Thracia invenit, quæ ferunt sanguinem fisti, non
apertâ modò venâ, sed etiam præcisâ. Serpit è terra;
milio similis, foliis asperis, & lanuginosis, farcitur
in naves, que in Italia nascitur, & sanguinem eadem
adalligata sistit. Botanici ischæmonem putant esse
gramen dactylon, folio latiore, ab aliis canarinum
dictum. Hoc vineta Gallo-Provinciæ & Narbonæ
scatent. Exiguum, inquit Adversarii auctores, est
gramen, florum tamen elegantia, & viticulorum,
cognitu dignum. Sunt namque purpureo, nitido,
hyanthino lucidi calami, geniculati, surrecti, singuli
in quinque senasve exiles florum spicatas candicellas,
vel pannos propagines, cyperidis modo digitatim
sparsi, aut potius graminis mannæ vocatis; radice &
foliis graminis pratensis minimi, sapore subdulci, sed
adstringente & exsiccante. Unde facta conjectura,
esse ischæmonem Plinii à quibusdam non parum eru-
ditis medicis. Ischæmon Thracium genus hoc non
esse videtur, quia non tanta est adstringendi vi, ut
sanguinem à venis fluentem sistat, compescatve.
Sed nec foliis est asperis, ac lanuginosis. Aristolo-
chiam ischæmon esse docet Homeri interpres Iliad.
λ. aristolochiam, inquam, fuisse tradit, quam Patro-
clos Eurypyli vulnere adhibuit. 'ριζαν ἢ αὐτὸς κρετ-
πασσεν αὐτῆν ἵπκιν τῆν καλυμμένην δασκαίνοιαν ἢ καὶ ἰσχάμον
καλῶσι. Nec obstat, aristolochiam menses movere,
& secundas pellere; alibi dixi, aloe intro assum-
ptam venarum oscula aperire, eandem foris admo-
tam eadem claudere, sanguinisque fluxum insigni-
ter cohibere ac compescere. Idem de Aristolochiâ
dicere licet. Sic rura sua acrimonia venarum oras ape-
rit, easdem propter eandem acrimoniam, quam ha-
bet cum siccitate conjunctam, naribus indita, ve-
nas claudit, sanguinemque cohibet. Aristolochiam
sanguinem fluentem sistere, chirargorum constat ex-
perientia.

Διὸ εἰ γε Arcades. Arcades pro medicamento, quod
alvum purget, lac forbere ait. Tale nihil præstat Bata-
vicum lac : ex eo tamen butyrum & cateus fieri po-
test. Arcadium boves alio alimento vel herbarum ge-
nere pasci, quale elleborum, tithymalus, scammoni-
um, panax & similia, quæ apud Batavos non reperi-
untur.

Inter plantas quæ in Arcadum agro nascuntur, nu-
merat helleborum album, nigrumque, daucum &
rhapbanum sylvestrem. De dauco non nihil dicen-
dum.

Δαῦκον & δαῦκον dixerunt Græci, teste Nicandri
scholiaste. Τὸ δαῦκον καὶ δαῦκος γράφεται. ἰστίμνον δὲ καὶ
γροσκόν. Apud Nicandum in Theriacis δαῦκον, scribi-
tur.

Δαῦκον ἢ ρίζαν τῆν βενωδιον, ἢ καὶ ἰφῆλιον,

Et daucum ἔ' radicem, denique vitis.

Ex hoc Poetæ versu Dioscoridis lib. xi i. cap. lxi i i i
codicem corrigunt δαῦκον εἰς ἡ δασκαίνοιαν καλῶσι testi-
tuunt δαῦκον. Δαῦκον δαῦκον ἔ' δασκῆσι quod tormina se-
det quietemque inducat flatu discutiendo. nomen ac-
cepit, καὶ ἔ' ἔ' ἔ' ἀπαλλακτικόν. Doctiff Gaza pastina-
cam vertit. Credo quod apud Plinium lib. xix. cap. v.
Est ἔ' quartum genus in eadem similitudine pastinacæ,
quam nostri Gallicam vocant, Græci vero daucum, cu-
jus genera quatuor fecere. Depravatum hoc loco co-
dicem existimo. Legunt viri docti dauci genera etiam
quatuor fecere. Doctiffimorum tamen opinio est, dau-
con Theophrasti pastinacæ genus esse, idque quia apud
Athenæum lib. ix. legitur μημερίωνος ἔ' σταφυλινῆς Θιά-
Φροστῆς, meminit staphylini Theophrastus. Sanè mentio-
nem ejus facit, & hoc ipso quidem capite & hac ipsa
linea. Malè sit malis illis librorum pestibus, qui pro eo
σταφυλινῆς reposuerunt ἔ' ἰφῆλιον. Daucus de quo hoc loco
agit Theophrastus staphylinos, sive pastinaca est: quod
facile ex Galeno probetur. Hic lib. vi. simpl. de
dauco Cretico & staphylinò diversis agit capitibus.
Δαῦκον ἐν δὲ ἵπκιν σταφυλινῆς ὁμοίως, ὁ μὲν ἀσπῆρος ἡγῆσι
ἰδίῃ δαῦκον ἔ' ἡγῆσι. Capite sequenti. Δαῦκον τῆς ποσῶν τῶν
ἀσπῆρος. Daucus quem quidam staphylinon nuncupant,
agrestis quidem, domestico minus est idoneus cibo. Cap.
sequenti dauci herbæ semen, ἔ' c. Prior locus de sta-
phylinò, posterior de Cretico intelligi debet. Idem
Galenus lib. xi. de alimento. facult. cap. lxxviii.
'Ευχρηματικῆς γὰρ μὲν ἵπκιν ἢ καὶ ποσῶν ἔ' σταφυλινῆς, πῆξις ἢ τῆν ἀσπῆρος
σταφυλινῆς ὁμοίως δαῦκον. Cari tamen radix melioris est
Bbbb 2 succi

succi quam pastinacæ, quidam autem pastinacam agrestem vocant Daucum. Idem Ægineta lib. 1. cap. v. Τῆς ἢ ἄρριον σταφυλίον ἰσομαζουσι δαυκον. Ex his legendum κεραρον, ὃ ἐ ἰσῖνοι μὲν σταφυλίον ἄρριον. Idem staphylinos dictus, antiquissimis Græcis ceras. Helychius. σταφυλίον ἄρριον; ὃν ἰσῖνοι κίρας καλεῖσι; καὶ ἡλικον ζῶον (Φοιδδλη. Apulejus cap. LXXX. de pastinaca. A Græcis dicitur agrios staphylinus; aliis ceras, aliis daucion. Neophytus, σταφυλίον ἄρριον, οἱ ἢ κίρας κήμη καλεῖσι, ῥωμαῖοι κεραιάρι. Auctor Auctuarii οἱ ἢ κίρας κήμη, ῥωμαῖοι κεραιάρι, οἱ ἢ παστίνακα ῥέσινα. Hæc probant interpretis Atheni sententiam. Vulgata Athenæi lectio corrupta est. lib. IX. Τὸν δὲ σταφυλίον Διοκλῆς ἐ πρῶτον ὕριανδν ἀσταφυλίον καλεῖ. τὸ ἢ κήμητον καλεῖται μὲν δὲ ἐπὶ τῆς ἰσῖνης σταφυλίον, ἰνχυλάτιον ἐπὶ τῆς σταφυλίας, καὶ μάλλον ἡρμεωπώπερον, ἡρηπκώπερον, ἰσῖμαχον, ἰνοκρομήτον, αἷς ὃ Διφίλον ἰσορεῖ. Legendum cum interprete, τὸ ἢ κήμητον καλεῖται μὲν δὲ ἐπὶ τῆς ἰσῖνης quomodo in manuscriptis legitur codicibus, uti doctissimus commentator testatur. Hunc tamen antiquissimum, & veram ῥωμαίων, non credit. Idque quod nec Græcis, nec Latinus (hunc solum si exceperis) auctor ullus carotum nominat. Contrarium testimonium citata probant. Verba Athenæi hoc sensu verti possunt. Astaphylinum Diocles lib: primo de tuenda valetudine, etiam astaphylinum nominat; eum nimirum, quem carotum vocant, Magnæa est pastinaca, proceraque, magisque quam vulgaris succulenta, magisque calfacit, pellit urinas, stomacho grata, & facile, ut Diophilus asserit, digeritur. Cum etiam hodie carotæ nomen obtinet hoc staphylini genus, sed magis redditum est domesticum. Hæc illa est radix, qua exercitus July Cæsaris ad dies aliquot nutritus fuit. Cæsar lib. III. De bello civili. Est etiam genus radicis inventum ab iis qui fuerant cum Valerio, quod appellatur chara: quod admistum lacte, multum inopiam levabat. Id ad similitudinem panis efficiebant. Ejus erat magna copia. Ex hoc effectos panes, cum in colloquiis Pompeiani, famem nostram objectarent, vulgo in eos jaciebant, ut spem eorum minuerent, &c. Suetonius in vita Cæsaris Julii meminit hujus calamitatis, & herba quadam sublevatam scribit, sed non exprimit. Famem, inquit, & ceteras necessitates, cum non obsiderentur modo, sed etsi alios ipsi obsiderent, tanto opere tolerabant, ut Durachina munitione Pompeius, viso genere panis ex herba quo sustinebantur, cum feris sibi rem esse dixerit, amoverique cœtus, nec cuiquam ostendi jufferit, ne patientia & pertinacia hostis, animi suorum frangerentur. Pro ceras; Dores caras: inde Romani cara mutuati sunt: Sed hæc contra Plinii sunt auctoritatem, fateor. lib. XIX. cap. v. Rraphani genus sylvestre, ceras vocatum ait. Etiamnum, inquit, unum sylvestre, Græci agrion vocant, Pontici armon, alii lemen, nostri armoracia, fronde copiosius, quam corpore. In Manuscripto codice legitur, unum sylvestre Græci cheram vocant. Hanc, inquit Doctiss. vir, scripturam testantur veteres omnes libri; sed cheræ nomine offensi, correctores, ne dicam, an depravatores, agrium supposuere. Idem Plinius. lib. XIX. cap. VIII. nec non olus quoque sylvestre, & Triumpho divi Julii carminibus præcipue, jocisque militariibus celebratum, alternis quippe versibus exprobare, lapsana se vixisse apud Dyrhacum præmiorum parsimoniam cavillantes, est autem id cyma sylvestris (Cyma est tenerior & delicatior tum aliarum herbarum, tum præcipue brassicæ, cauliculus, qui in prima generatione, in summa stirpe provenit. vide Plinium lib. XIX. cap. VIII. & lib. XX. cap. IX. Celsus mali succi est brassica magisque cyma ejus.) Confundit Plinius raphanos napumque cum brassica & lapsana; quam lampsanam putant esse docti viri. Supra lib. VI. antiquissimos Græcos ῥαφανῶν vocare brassicam. Mediæ ætatis scriptores ῥαφανίδα sic nuncupasse docuimus, ac diximus Plinium vocum vicinitate deceptum, ῥαφανίδα ἄρριον sive sylvestrem raphanum vocatum fuisse armoraciam, testes sunt Dioscorid. & Palladius Utriusque locum, ac ipsa verba supra cap. IV. lib. VI. examinavi. Alia & diversa à raphano sylvestri est planta armoracia. Rectius vetus lexicon quam Isidorus lib. XVI. cap. X. armoracea, hæc est lapsana. Lexicon armoraceam ῥαφανίδα interpretatur; Lapsanam diversam esse ab armoracia etiam ex Columella probatur. Hic lib. IX. cap. IV. Iam vero nota vilioris innumerabiles nascuntur herbe, cultisque atque pascuis regionibus, quæ favorum ceras exsuperant, ut vulgares

lapsana, nec his pretiosior armoracia. Lego ex Dioscoride & Palladio, armoracia. Confudit raphanum cum brassica & lapsana Plinius, quod Dioscorides raphanum sylvestrem folia habere dixit sativo similia, sed quæ ad lapsanam accedant. Lapsanam non fuisse illam, qua Cæsar ulus est, plantam ex Dioscoride probator, qui hæc lib. 2. cap. 142 tradit. Λαμψάνη λάχανον ἴσιν ἄρριον προφιμάπερον, καὶ ἰσῖμαχώπερον & λαπάθη ἐ πὶ φύλλα, καὶ ὁ καυλὸς ἰδιότητι ἰφθί. Lampšana sylvestre olus est, quod quidem plus quam lapathum alit, stomachoque est utilis, hujus folia caulesve in cibo coquantur.

Lampšana.

Charæ sive ceræ radix alimentum Cæsariano militi præbuit, inepta ad hoc lampsaræ radix: Tenuissima enim, lignosa & fibrosa est, uti pictura ostendit, præterquam quod nemo lapsanam, vel raphanum sylvestrem Ceram vel Charam vocari tradiderit. Contra pastinacam sylvestrem, sic dictam fuisse Helychius, Auctuarii auctor, & Athenæus ex Diophili auctoritate testantur. Hujus radicem multum alimenti præstare auctor est Dioscorides & Athenæus. σταφυλίον Latinis pastinacam dici ex Columella probatur. lib. XI. cap. IV. tum agrestis pastinaca, & ejusdem nominis edomita, quam Græci σταφυλίον vocant. Pastinacam à pascendo dictam volunt, quod sponte in agris nascatur, eamque plebs sæpissimè depascatur; magis arri-det, quod pastinum habeat, & idem referat radix (pastinum Columella lib. III. cap. XVII. esse ait, ferramentum bifurcum, quo semina panguntur & pastinaca vulgaris tale ferramentum unica furca refert: sic & piscis pastinaca, à tela pastino simili, nomen accepit.) Certe postular ratio ut pastinaca eodem modo dicatur. Σταφυλίον nomen accepit, à radicis scapo, bryoniæ (quæ σταφυλίον nuncupatur) non ita ab simili. Unde κίερος nomen sortita sit pastinaca docet Apulejus. Alia, inquit, agrestis, quæ appellatur etiam ceras, eo quod cornu fingat. Quod experientia comprobatur; Perperam vir Doctiss. Plinii loco deceptus, à capillatis, & fibratis radicibus (quibus lapsana prædita est, hæc autem caret) nomen impostum scri-

verborum Plinii. Dicit dauci radicem, quæ est foliis coriandri, lignosam & cum inaruerit supervacuum esse. Quod unde hauserit Plinius ignoro. Id si verum est, (penes auctorem enim fides) omnino diversum daucum est à pastinaca. *Prioris semen mislo simile ait.* Et hoc unde habeat nescio. Dioscorides duo genera coriandri foliis describere videtur. Quorum prius semen ferre ait cumino, alterum anetho simile. An dicemus pro *mislo* restituendum anetho. An vero Plinium ad verba liberti non satis attendisse. Porro Creticum daucum folia emittit, primo à sativione anno, exilia, inter foeniculum & pastinacam carotam dictam media; ad foeniculi tamen magis accedentia. Altero anno cauliculum promit spithameum, in cuius summitate umbella candida, flosculi anethi, quibus copiosum succedit semeni, oblongum ut cumini, sed lanugine albida obductum, gustu acre, odoratum, cujus in medicina usus; Usui etiam radix, quæ pastinaca minor, gustu fervidior, & odoratior. Floruit apud Baravos in hortu Riseri mense Julio, & Augusto. Nata hæc planta ex semine Venetiis, dauci Cretici nomine misso, quale quotannis adfertur. Non tantum in Creta daucum hoc reperiri, sed etiam Genuensium in collibus, aliisque locis, scribunt Adversariorum auctores. Daucum secundum Dioscoridis (quam libanotidem primam Theophrasti esse supra diximus, foliis enim coriandri, aut petroselinæ Macedonici ve-

**Daucus niger Theophrasti pastinaca
sativa atro rubens.**

ri, donatur) semen habet in umbellis oblongum, angulosum, foeniculi modo, radix aroma olet, suavis gustanti, superneque comata, mei modo. Alii malunt daucum secundum esse, quod Camerarius Cretici nomine ostendit, multifido hoc longoque est folio, umbella candida, foliis variat. Nam quod in Baldo monte reperitur foliis est brevioribus, compactioribus, quod vero in Helvetiorum Alpibus & monte Wasserfall; longioribus est & rarioribus. Hoc genus nunquam vidi. Quantum ex figura colligere possum, fert postremum apio sylvestri folia similio-

ra, alterum coriandro. Quare illud tertium sit daucum, hoc secundum. Multum à vero absunt, qui selesi pratense daucum putant tertium. Coriandro enim similia non fert folia, Horum nullum cum Theophrasti Daucum convenit; Quippe cum omnes habeant radicem albam. Sed Theophrasti, quod apud Arcades nascitur, radice constat crocea; & alterum quod in Patrensi agro Achaiae reperitur, radice nigra est. Sic enim legendum. Male etiam capite ultimo hujus libri *spartensi*, legitur. Patra Achaiae, teste Plinio, oppidum est. Stephanus *πατρα πόλις Ἀχαιῶν ἀπὸ τοῦ πατρῴου. ὁ πόλις πατρῴος. Ἰδὲν ἀπὸ τῆς λακωνικῆς χωρῆς ἀπὸ τῶν μετὰ ἡδύμω ἀπὸ τῆς Πατρῴου πόλεως.* Idem *πατρῴου*; Perperam, idque diabus probatur rationibus, tum quod capite ultimo nigram hanc pastinacam esse repetat, tum quod ex atro rubescente colore reperitur. Quæ croceo colore est pastinaca, folia promit saturato colore virentia. Qua de causa *δαφροειδῆς* dixit præceptor, ampla, sed in tenuissimis ac minutis multiplicibus sectionibus divisa; ita ut in singulis petiolis, plura coriandri aut gingidii latiora conspiciantur folia: Caulis quando assurgit, rectus est, & rotundus forisque non nihil hirsutus; interiore parte cavus, culminantibus in summo umbellis, rotundis, in quibus flosculi parvi albicantes. Succedit semeni, non magnum, sed asperum & hirsutum, alioquin magnam cum aniso similitudinem habens: Radix crassa, dodrantalis, lutea, esui grata, ori jucunda, aromatica. Plantatione, & felici cura opus habent, non minus atque cæpæ ac brassicæ. Mulierculæ semen, quod dixi hirsutum & asperum, ex iis desumunt umbellis, quæ medium occupant locum (hoc enim optimum est, quod per lineam rectam eo deseratur, optimum & copiosiss. alimentum) deinde delectum jam semen panno laneo egregiè confricare, & quasi asperitatem ejus domare consueverunt, existimantes ea ratione rectas, leves, minus nodosas radices reddi, quæ ex hoc semine prodeunt. Admiratione non caret, in medio cujusque umbellæ, purpureum quandam ac capitulum existere flosculum, magnitudine milii seminis, qui cum teritur, magis purpurascit. Maximopere admirandum, in medio tot candidorum flosculorum, unicum duntaxat, & eum purpureum apparere, quasi peculiare quid natura per hoc significare velit. Hujus altera species priori omnibus partibus similis reperitur, radice colore solum ab eo differt, qui huic non luteus, sed saturato rubore nigricat. Hanc caryotam vocant, creduntque à Germanica voce, *gar root* / nomen accepisse. Errant, à Græcis vocem hanc mutuati sunt Romani. Et hæc duæ pro sativis habentur. Sylvestris tenui folio, pastinacæ folia tenuiter ac varie dissecta sunt, veluti sativarum, sed albidiora & paulo hirsutiora. Nisi quod aliquando magnitudine pari, aliquando minore sint. Caules similiter hirsuti & asperiusculi, flosculi in latis rotundisque umbellis parvi, albi, quorum medius saturato colore purpureus est, nonnunquam subniger, croceus non raro. Semen asperum & hirsutum, quo ad maturitatem perveniente, umbella contrahitur: Radix albida, tenuis, simplex; mediocris magnitudinis. Fallitur vir magnus cum erraticam pastinacam dictam putat, quod capillamenta, & fibras plures à radice emittat, ut erraticum in tybum. Capillamentis & fibris caret hæc pastinaca; nec serpendo, sed semine propagatur. Erratica dicitur, quod passim, & ubique ferè reperitur. Atque hæc tria sunt pastinacæ, sive dauci Theophrasti genera, luteum, nigrum, & sylvestre, quo in summa famis necessitate, exercitus Imperatoris Julii Cæsaris in lacte decocto vitam sustentare coactus fuit. Nisi placuerit, domito ac minus sylvestri milites usos fuisse, quod non sit satis probabile. Non solum hoc sylvestre Daucum dictum est à Diphilo philtron, sed domesticum etiam. Athenæus lib. IX. *Σταφυλίῳ ἐστὶν ὁ δαυκὸς ὁ δὲ Διφίλου, ἰσχυρὸς ἢ δειπνῶς, ἢ ὑπερμακρῶς μίως, ἀσχετηνῶς τε ἢ πνευματικῶς, δυνάμει, ἐρμητικῶς ἰσχυρὸς, διχρητικῶς ἀπὸ ἀφροδίσια, διὰ τὴν ἰσχυρὴν φιλτρακτικὴν καλῶνται.* Pastinacam Diphilus tradit esse acrem, satis alevi, mediocriter juvare stomachum, album pollere, in stare, acre coqui, cicere lotium, satis ad Venerem stimulare, idcoque à nonnullis philtron vocari. Ad hæc dicta, sylvestris usum efficaciorum esse, fatendum est. De sativæ